

**T.C.
BATMAN VALİLİĞİ
ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK İL MÜDÜRLÜĞÜ**

BATMAN İLİ 2018 YILI ÇEVRE DURUM RAPORU

**HAZIRLAYAN:
ÇED VE İZİN ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ**

BATMAN - 2019

ÖNSÖZ

Çevre; İnsan da dâhil olmak üzere doğadaki bütün canlı ve cansız öğelerle bu öğeler arasındaki karşılıklı ilişkilerin oluşturulduğu bir bütündür. Hızlı kentleşme, çarpık yapılaşma, arazinin kabiliyet sınıflarına göre kullanılmayışı, endüstrinin hızla gelişmesi, hızlı nüfus artışı, dünya ekosistemi üzerinde olumsuz etkiler oluşturmaktadır.

Evsel ve Endüstriyel katı atıklar, sıvı atıklar, hava kirliliği, gürültü kirliliği ve trafik kirliliği gibi olumsuzluklar hepimizin beden ve ruh sağlığını etkilemektedir. Çevre sorunları bölgesel olmaktan çıkıp ulusal ve hatta uluslararası sorunlar haline gelmiştir. Sağlıklı bir çevre ve yaşam kalitesi yüksek bir toplum oluşturulmasının ancak çevre sorunlarının çözülmesi ile mümkün olacağı bugün dünyada kabul görmüş bir gerçektir. Bu nedenle öncelikle toplumda çevre bilincinin oluşturulması gerekmektedir. Yaşayabileceğimiz başka bir dünyanın olmadığı gerçeğinden hareketle yaşam alanlarının gitgide azaldığı düşünülürse, çocuklarımızı geleceğe hazırlarken yaşanabilir bir dünya bırakmak için çevre bilincini de ihmal etmememiz gerekmektedir. Çevre sorunlarıyla mücadelede ortak katılım ve ortak sorumluluk şarttır. Bedeli fiyatla ifade edilemeyecek çevresel değerlerin tahrip edilmesini önlemek, bunlara sahip çıkmak, gerekli çabayı sarf etmek ülkemizin geleceği için en faydalı yatırım olacaktır.

İl Müdürlüğümüz ilimizdeki çevre sorunları ile ilgili olarak ilgili yönetmelikler çerçevesinden ekolojik sistemin korunması ve iyileştirilmesi her türlü çevre kirliliğinin önlenmesi ilimizin doğal bitki ve hayvan varlığı ile doğal zenginliklerin korunması ve kamuoyunda çevre bilincinin oluşması için birçok kurum ve kuruluş ile işbirliği içerisinde çalışmalarını sürdürmektedir. İlimizdeki çevresel bilgilerin yer aldığı bir kaynak olan bu raporun hazırlanmasında emeği geçen arkadaşlara teşekkür ediyorum.

Muzaffer ÖZKAN
Çevre ve Şehircilik İl Müdür V.

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
GİRİŞ	1
A. HAVA	4
A.1. HAVA KALİTESİ	4
A.2. HAVA KALİTESİ ÜZERİNE ETKİ EDEN ÖGELER	7
A.3. HAVA KALİTESİNİN KONTROLÜ KONUSUNDAKİ ÇALIŞMALAR	10
A.4. ÖLÇÜM İSTASYONLARI	11
A.5. EGZOZ GAZI EMİSYON KONTROLÜ.....	12
A.6. GÜRÜLTÜ	14
A.7. TEMİZ HAVA EYLEM PLANLARI	15
A.8. İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ EYLEM PLANI ÇERÇEVESİNDE YAPILAN ÇALIŞMALAR	16
A.9. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	16
B. SU VE SU KAYNAKLARI	19
B.1. İLİN SU KAYNAKLARI VE POTANSİYELİ.....	19
B.1.1. Yüzeysel Sular	19
<i>B.1.1.1. Akarsular</i>	19
<i>B.1.1.2. Doğal Göller, Göletler ve Rezervuarlar</i>	19
B.1.2. Yeraltı Suları.....	20
B.1.3. Denizler.....	20
B.2. SU KAYNAKLARININ KALİTESİ	21
B.3. SU KAYNAKLARININ KİRLİLİK DURUMU.....	22
B.3.1. Noktasal kaynaklar	22
<i>B.3.1.1. Endüstriyel Kaynaklar</i>	22
<i>B.3.1.2. Eysel Kaynaklar</i>	22
B.3.2. Yayılı Kaynaklar.....	22
<i>B.3.2.1. Tarımsal Kaynaklar</i>	22
<i>B.3.2.2. Diğer</i>	23
B.4. DENİZ KIYI SULARININ KİRLİLİK DURUMU	23
B.5. SEKTÖREL SU KULLANIMLARI VE YAPILAN SU TAHSİSLERİ.....	23
B.5.1. İçme ve Kullanma Suyu.....	23
<i>B.5.1.1 Yüzeysel su kaynaklarından kullanılan su miktarı ve içmesuyu arıtım tesisi mevcudiyeti</i>	23
<i>B.5.1.2. Yeraltı su kaynaklarından temin edilen su miktarı ve içmesuyu arıtım tesisi mevcudiyeti</i>	23
<i>B.5.1.3. İçme Suyu temin edilen kaynağın adı, mevcut durumu, potansiyeli vb.</i>	23
B.5.2. Sulama	24
<i>B.5.2.1. Salma sulama yapılan alan ve kullanılan su miktarı</i>	24
B.5.3. Endüstriyel Su Temini	24
B.5.4. Enerji Üretimi Amacıyla Su Kullanımı	24
B.5.5. Rekreatyönel Su Kullanımı	25
B.6. ÇEVRESEL ALTYAPI	25
B.6.1. Kentsel Kanalizasyon Sistemi ve Atıksu Arıtma Tesisi Hizmetleri	25

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
B.6.2. Organize Sanayi Bölgeleri (OSB) ve Münferit Sanayiler Atıksu Altyapı Tesisleri	25
B.6.3. Katı Atık (Düzenli) Depolama Tesisleri Atıksuları İçin Önlemler	26
B.6.4. Atıksuların Geri Kazanılması ve Tekrar Kullanılması	26
B.7. TOPRAK KİRLİLİĞİ VE KONTROLÜ	26
B.7.1. Noktasal Kaynaklı Kirilenmiş Sahalar	26
B.7.2. Arıtma Çamurlarının Toprakta Kullanımı	26
B.7.3. Madencilik faaliyetleri ile bozulan arazilerin doğaya yeniden kazandırılmasına ilişkin yapılan çalışmalar	27
B.7.4. Tarımsal Faaliyetler İle Oluşan Toprak Kirliliği	27
B.8. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	28
C. ATIK	30
C.1. BELEDİYE ATIKLARI (KATI ATIK BERTARAF TESİSLERİ)	30
C.2. HAFRİYAT TOPRAĞI, İNŞAAT VE YIKINTI ATIKLARI	31
C.3. SIFIR ATIK YÖNETİMİ	31
C.3.1. Eğitimler	31
C.3.2. Atık Getirme Merkezleri	32
C.3.3. Atık Miktarları	32
C.3.4. Sisteme Geçen Kuruluş Sayısı	33
C.3.5. Ekipman	34
C.3.6. Kompost	34
C.4. AMBALAJ ATIKLARI	34
C.5. TEHLİKELİ ATIKLAR	37
C.6. ATIK MADENİ YAĞLAR	37
C.7. ATIK PİL VE AKÜMÜLATÖRLER	38
C.8. BİTKİSEL ATIK YAĞLAR	40
C.9. ÖMRÜNÜ TAMAMLAMIŞ LASTİKLER (ÖTL)	40
C.10. ATIK ELEKTRİKLİ VE ELEKTRONİK EŞYALAR (AEEEE)	41
C.11. ÖMRÜNÜ TAMAMLAMIŞ (HURDA) ARAÇLAR	42
C.12. TEHLİKESİZ ATIKLAR	42
C.12.1 Demir ve Çelik Sektörü ve Cüruf Atıkları	43
C.12.2 Kömürle Çalışan Termik Santraller ve Kül	44
C.12.3 Atıksu Arıtma Tesisi Çamurları	44
C.13. TIBBİ ATIKLAR	44
C.14. MADEN ATIKLARI	45
C.15. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	46
Ç. BÜYÜK ENDÜSTRİYEL KAZALARIN ÖNLENMESİ ÇALIŞMALARI	49
Ç.1. BÜYÜK ENDÜSTRİYEL KAZALAR	49
Ç.2. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	49

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
D. DOĞA KORUMA VE BİYOLOJİK ÇEŞİTLİLİK.....	50
D.1. FLORA	50
D.2. FAUNA.....	51
D.3. ORMANLAR VE MİLLİ PARKLAR	53
D.4. ÇAYIR VE MERA.....	54
D.5. SULAK ALANLAR	55
D.6. TABİAT VARLIKLARINI KORUMA ÇALIŞMALARI.....	56
D.7. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	56
E. ARAZİ KULLANIMI	59
E.1. ARAZİ KULLANIM VERİLERİ	59
E.2. MEKÂNSAL PLANLAMA.....	60
E.2.1. Çevre Düzeni Planı	60
E.3. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	61
F. ÇED, ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ.....	62
F.1. ÇEVRESEL ETKİ DEĞERLENDİRMESİ İŞLEMLERİ	62
F.2. ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ	63
F.3. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	63
G. ÇEVRE DENETİMLERİ VE İDARİ YAPTIRIM UYGULAMALARI	64
G.1. ÇEVRE DENETİMLERİ.....	64
G.2. ŞİKÂyetLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ	65
G.3. İDARİ YAPTIRIMLAR	66
G.4. ÇEVRE KANUNU UYARINCA DURDURMA CEZASI UYGULAMALARI.....	67
G.5. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	67
H. ÇEVRE EĞİTİMLERİ.....	68

ÇİZELGELER DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Çizelge A.1 - Ulusal hava kalite indeksi kesme noktaları Tablosu	4
Çizelge A.2 – Ulusal hava kalitesi indeksi Tablosu	5
Çizelge A.3 – Hava kalitesi değerlendirme ve yönetiminde limit değerlerinde kademeli azaltım ve uyarı eşikleri	6
Çizelge A.4 – Sürekli Emisyon Ölçüm Sistemleri Tesis ve Baca Sayısı	7
Çizelge A.5 – İlimizde 2018 yılında evsel ısınmada kullanılan katı yakıtların cinsi, yakıtların özellikleri ve bu yakıtların temin edildiği yerler	9
Çizelge A.6 – İlimizde 2018 yılında kullanılan doğalgaz miktarı	9
Çizelge A.7 - İlimizde hava kalitesi ölçüm istasyon yerleri ve ölçülen parametreler	11
Çizelge A.8 - İlimizde 2018 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama değerleri ve sınır değerin aşıldığı gün sayıları	12
Çizelge A.9 – İlimizde 2018 yılı araç sayısı ve egzoz gazı ölçümü yaptıran araç sayısı	13
Çizelge A.10- İlimizde 2018 yılı İtibari ile Egzoz Emisyon Ölçüm Yetki Belgesi Alan Servisler.....	13
Çizelge B.1 – İlimizin akarsuları	19
Çizelge B.2 - İlimizdeki mevcut sulama göletleri	20
Çizelge B.3 – İlimizin yeraltı suyu potansiyeli	20
Çizelge B.4 – İlimizde 2018 Yılında Yüzey ve Yeraltı sularında tarımsal faaliyetlerden kaynaklanan nitrat kirliliği ile ilgili analiz sonuçları	21
Çizelge B.5 – 2018 Yılı Gübre kullanımı	22
Çizelge B.6 – 2018 Yılında Tarımda kullanılan tarımsal ilaçlar	23
Çizelge B.7 – İlimizde Su Kaynakları üzerinde Enerji üretme amacıyla kurulan Hidroelektrik Santrallerinin kapasiteleri ve özellikleri	24
Çizelge B.8 –İlimizde yıllara göre kanalizasyon hizmeti verilen Nüfusun Belediye nüfusuna oranı ...	25
Çizelge B.9 – İlimizde 2018 yılında Kentsel Atıksu Arıtma tesislerinin durumu	25
Çizelge B.10 – İlimizde 2018 yılında OSB’lerdeki Atıksu arıtma tesislerinin durumu	26
Çizelge B.11 – İlimizde 2018 Yılında kullanılan Ticari Gübre tüketiminin bitki besin maddesi bazında ve yıllık tüketim miktarı	27
Çizelge B.12 – İlimizde 2018 yılında Tarımda kullanılan girdilerden gübreler haricindeki diğer Kimyasal Maddeler (Tarımsal İlaçlar vb.)	28
Çizelge C.1 – İlimizde 2018 Yılı İl/İlçe Belediyelerde oluşan Katı Atıkların toplanma, taşınma ve bertaraf yöntemleri ve tesis kapasiteleri	30
Çizelge C.2 – 2018 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimler	31
Çizelge C.3 – 2018 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında toplanan atık miktarı	32
Çizelge C.4 – 2018 yılı itibariyle sıfır atık sistemini uygulayan kurum/kuruluş sayısı	33
Çizelge C.5– 2018 yılı itibariyle sıfır atık yönetimi kapsamındaki ekipmanlar	34
Çizelge C.6 – İlimizde 2018 yılında ambalaj ve ambalaj atıkları istatistik sonuçları	35
Çizelge C.7 – İlimizde 2018 yılında kayıtlı ekonomik işletme sayısı	35
Çizelge C.8 - İlimizde 2018 Yılında kayıtlı ambalaj atığı toplama ayırma tesisi sayısı	36
Çizelge C.9 - İlimizde 2018 Yılında ambalaj atığı geri kazanım tesisi sayısı	36
Çizelge C.10- İlimizde 2018 Yılında Belediyelerin ambalaj atık yönetim planı durumu	37

ÇİZELGELER DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Çizelge C.11 – İlimizde 2018 Yılı Atık Bertaraf ve Geri kazanım verileri.....	37
Çizelge C.12 – İlimizde 2018 için Atık Madeni Yağ Geri Kazanım ve bertaraf miktarları	38
Çizelge C.13 – İlimizde 2018 yılında toplanan Akümülatörlerle ilgili veriler	39
Çizelge C.14 – İlimizde Yıllar itibariyle toplanan atık akü miktarı (kg).....	39
Çizelge C.15 – İlimizde Yıllar itibariyle toplanan atık pil miktarı (kg)	39
Çizelge C.16 – İlimizde 2018 yılı için Atık Bitkisel Yağlarla ilgili veriler	40
Çizelge C.17 – İlimizde 2018 yılında oluşan Ömrünü tamamlamış lastikler ile ilgili veriler	40
Çizelge C.18 – Yıllar itibariyle İlimizde Geri Kazanım Tesislerine ve Çimento Fabrikalarına gönderilen toplam ÖTL miktarları (ton/yıl).....	41
Çizelge C.19 – İlimizde 2018 Yılında Hurdaya Ayrılan Araç Sayısı	42
Çizelge C.20 – İlimizde 2018 Yılı İçin Sanayi Tesislerinde Oluşan Tehlikesiz Atıkların Toplanma, Taşınma ve Bertaraf Edilmesi İle İlgili Verileri.....	43
Çizelge C.21 – Demir ve Çelik Endüstrisinden kaynaklanan Atık listesi	44
Çizelge C.22 – 2018 Yılında İlimiz İl Sınırları içinde oluşan yıllık Tıbbi Atık miktarı	45
Çizelge C.23 – İlimizde Yıllara göre toplanan Tıbbi Atık miktarı.....	45
Çizelge C.24 – Maden Atıklarının sınıflandırılması	46
Çizelge C.25 – 2018 yılı itibariyle ilimizde bulunan atık işleme tesisi sayısı.....	48
Çizelge Ç.1 – İlimizde 2018 yılında BEKRA kuruluşlarının sayısı.....	49
Çizelge Ç.2 – İlimizde 2018 yılında BEKRA 3 bildirimleri sorgulanan kuruluş sayıları	49
Çizelge D.1 – İlimizde 2018 yılı Arazi Kullanımı ile ilgili veriler	53
Çizelge D.2 – İlimizde 2018 yılı Arazi Kullanım durumu	55
Çizelge D.3 – İlimiz Akarsuları ve Özellikleri.....	55
Çizelge D.4 – İlimizdeki Mevcut Sulama Göletleri	56
Çizelge E.1 – 2018 yılı İlimizin arazilerinin kullanımına göre arazi dağılım durumu	59
Çizelge E.2 – 2018 yılı İlimizin arazilerinin kullanımına göre arazi sınıflandırılması	60
Çizelge F.1 – İlimizde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2018 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı.....	62
Çizelge F.2 – İlimizde 2018 yılında Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları.....	63
Çizelge G.1 - İlimizde 2018 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı.....	64
Çizelge G.2 – İlimizde 2018 yılında ÇŞİM’e gelen tüm şikâyetler ve bunların değerlendirilme durumları	65
Çizelge G.3 – İlimizde 2018 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı.....	66

GRAFİKLER DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Grafik A.1 – İlimiz merkez istasyonu PM ₁₀ parametresi günlük ortalama değer grafiği	11
Grafik A.2 – İlimiz merkez istasyonu SO ₂ parametresi günlük ortalama değer grafiği	11
Grafik A.3 – İlimizde 2018 yılında gürültü konusunda yapılan şikayetlerin dağılımı	14
Grafik C.1 – İlimizde katı atık kompozisyonu	30
Grafik C.2 – Yıllar bazında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimlere katılan kişi sayısı.....	31
Grafik C.3 – Yıllar bazında sıfır atık yönetimi kapsamında toplanan atık miktarı	33
Grafik C.4 – Yıllar itibariyle sıfır atık sistemine geçen kurum/kuruluş binası sayısı	34
Grafik C.5 –Yıl bazında İlimizde kayıtlı ekonomik işletme sayısı	36
Grafik C.6 – Yıllar itibariyle İlimizde atık madeni yağ toplama miktarları	38
Grafik C.7 – İlimizde yıllar itibariyle atık akü toplama ve geri kazanım miktarı	39
Grafik C.8 –Yıllar itibariyle İlimizde geri kazanım tesislerine ve çimento fabrikalarına gönderilen toplam ÖTL miktarları (ton/yıl)	41
Grafik F.1 – İlimizde 2018 yılında ÇED Olumlu Kararı alınan projelerin sektörel dağılımı.....	62
Grafik F.2 – İlimizde 2018 yılında ÇED Gerekli Değildir Kararı verilen projelerin sektörel dağılımı	62
Grafik G.1 – İlimizde ÇŞİM tarafından 2018 yılında gerçekleştirilen planlı ve ani çevre denetimlerinin dağılımı.....	64
Grafik G.2 – İlimizde ÇŞİM tarafından 2018 yılında gerçekleştirilen plansız denetimlerin konularına göre dağılımı.....	65
Grafik G.3 – İlimizde 2018 yılında ÇŞİM gelen şikâyetlerin konulara göre dağılımı	66
Grafik G.4 – İlimizde 2018 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan idari para cezalarının konulara göre dağılımı.....	66

HARİTALAR DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Harita A.1 – İlimizde bulunan hava kirliliği ölçüm cihazının yeri.....	10
Harita D.1 – İlimizde bulunan Malabadi Tabiat Parkının yeri.....	54
Harita E.1 – Batman İli 1/100000 Ölçekli Çevre Düzen Planı.....	60

RESİMLER DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Resim D.1 - Ters Lale.....	51
Resim D.2 - Sarı Kertenkele (Eumeces schneideri).....	51
Resim D.3 - Fırat Kaplumbağası (Rafetus euphraticus).....	52
Resim D.4 - Lekeli Semender (Salamandra infraimmaculata).....	52
Resim D.5 - Dikenli Keler (Stellagama stellio).....	52

GİRİŞ

İdari Yapı

Batman İli 11 Belediye (Bir İl Belediyesi, Beş ilçe belediyesinin yanı sıra Merkez ilçede Balpınar, Beşiri'de İkiköprü, Gercüş'te Kayapınar, Kozluk'ta Bekirhan ve Sason'da Yücebağ belediyesi), 5 ilçe, 284 köy ve 281 mezra dan oluşmaktadır.

Coğrafi Yapı

Batman İli Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin Dicle Bölümünde 41 derece 10 dakika ve 41 derece 40 dakika doğu boylamları ile 38 derece 40 dakika ve 37 derece 50 dakika kuzey enlemleri arasında yer almaktadır.

Rakımı 550 m olan Batman'ın komşuları; kuzeyde Muş, batıda Diyarbakır, doğuda Bitlis ve Siirt ve güneyde Mardin illeridir. Batman İl merkezi, verimli ovalara sahip Batman Çayı havzasına kurulmuştur. Batman Ovası, Beşiri Ovası ve Meleto Yaylası İlin verimli sulanabilir arazisini oluşturmaktadır.

Batman'ın kuzey ve kuzeydoğu bölümü yüksek ve sarp dağlık olup, güneyi ise kısmen dağlık ve engebelidir. Başlıca dağları; Meleto Dağı (2967 m), Sason (Aydınlık) Dağları (2500 m), Subaşı (Züpşer) Dağı (2161 m), Kuşaklı (Halkız) Dağı (1947 m), Taştepe (Golat) Dağı (1473 m), Avcı (Karamelik) Dağı (2121 m), Taç (Arvız) Dağı (1675 m), Aşık (Selaş) Dağı (1944 m), Meydanok Tepesi (2042 m), Kortepe Dağı (2082 m), Çikolatastepe (2228 m), Karakaş Dağı (1344 m), Kekik Tepesi (1290 m), Kıradağ (984 m) ve Raman Dağı (1288 m)'dir.

Dicle Nehri, Batman, Sason, Kayser, Garzan ve Pisiyar Çayları il sınırları içinden geçmekte olan önemli akarsulardır. Kulp, Kayser ve Sason Çaylarının oluşturulduğu ve 115 km'lik kısmı Batman il sınırları içinde akan 120 km uzunluğundaki Batman Çayı, Dicle Nehrine dökülür.

Diğer yandan, Kozluk'un kuzeyindeki Aydınlık dağlarından doğan Pisiyar Çayı ve diğer küçük derelerin oluşturduğu Garzan Çayı da Batman'ın doğuda Siirt ile doğal sınırını oluşturmaktadır. İl sınırları içindeki mesafedeki yaklaşık 60 km olup, Beşiri ilçesinin doğusunda Dicle Nehri ile birleşir.

Dicle Nehri ise batıdan doğuya doğru akarak Batman Çayı ile birleştiği yerde Diyarbakır il sınırını geçtikten sonra Batman il sınırları içinde akmaya devam eder. Gercüş yöresinde Gürbüz ve Aydınlı Dereleriyle beslenen Dicle Nehri, Garzan Çayı ile birleştikten sonra il sınırlarını terk eder.

Batman Barajı, Batman Çayı üzerinde sulama, taşkın önleme ve enerji üretmek amacıyla 1986-1999 yılları arasında inşa edilmiş bir barajdır. Kaya gövde dolgu tipi olan barajın gövde hacmi 7.181,00 m³, akarsu yatağından yüksekliği 85 m, normal su kotunda göl hacmi 1175 hm³, normal su kotunda göl alanı yaklaşık 49 km²'dir. Baraj 37744 hektarlık bir alana sulama hizmeti verirken, 198 MW güç ile yıllık 483 GW'lık elektrik enerjisi üretmektedir. Diğer yandan, il sınırları içinde iki adet gölet bulunmaktadır. Gercüş-KırkatGöleti, 1984 yılında Devlet Su İşleri (DSİ) tarafından yapılmış olup sulama amaçlıdır. Kozluk- Ceffan Göleti'de sulama amaçlı yapılmıştır.

Karasal iklimin hakim olduğu Batman'da kış mevsimi serin ve yağışlı, yaz mevsimi ise sıcak ve kurak geçer. Öyle ki, 2018 yılında ortalama en yüksek sıcaklık Temmuz-Ağustos döneminde 40 °C'nin üzerinde, ortalama en düşük sıcaklık Ocak-Şubat döneminde -4,1 °C'nin altında, ortalama güneşlenme süresi Haziran-Eylül döneminde 12 saatin üzerinde yaşanan Batman'da yıllık ortalama yağışlı gün sayısı 127, yıllık ortalama yağış miktarı 615,7 kg/m² olarak gerçekleşmiştir. Ağustos ayında hiç yağış almazken, Kasım-Nisan döneminde m²'ye ortalama 64,31 kg'ın üzerinde yağış düşmektedir. Özellikle kış mevsiminde yağış miktarı fazla olsa da kar yağışı pek az olur. Söz konusu dönemde en yüksek hava sıcaklıkları Haziran- Eylül döneminde, en düşük hava sıcaklıkları ise Aralık-Mart döneminde yaşanır. İlde hakim rüzgar yönü E (East, Doğu)'dur.

Ekonomik Özellikler

Batman ekonomisi petrol, tarım ve hayvancılığa dayalı bir ekonomik yapı sergilemektedir. İl merkezinde ve ilçelerde sanayi gelişmemiştir. Bu nedenle, tarım sektörü ekonomide birinci sektör olma özelliğini korumaktadır. İlin ormanlık alanları diğer komşu illere nazaran daha fazladır. İlin genelinde tarım arazilerinin sulanması yeterli olmadığından endüstri bitkisi yetiştiriciliği varolan rezervin çok altında bulunmaktadır. Batmanda tütün tarımı ön plandadır. Ancak yetiştirilen tütünler kalitesiz olduğundan bu sektör hem tarımla uğrayan vatandaşa hem de devlete yük olmaktadır. Batman ili hudutları içerisindeki kültür arazileri her türlü ekim ve dikime müsaittir. Türkiye genelinde olduğu gibi Batman'da sanayi gün geçtikçe gelişmektedir. Batman'ın sanayi gelişiminde merkez ilçede bulunan Tüpraş ve Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı tesislerinin büyük payı bulunmaktadır. Batman'da en zengin maden rezervi 2.5 milyar varil ile petroldür. Bu rezervin büyük bölümü Raman Dağı eteklerinde bulunmaktadır. Sason ilçesinde ise 288 bin ton rezervli Barit madeni bulunmuştur.

Toprak Özellikleri ve Kullanım Durumu

Batman İli toprakları genel olarak organik madde yönünden zayıf, potasyumca zengin, fosfor ve diğer elementler yönünden ortak karakter taşıyan bir yapıya sahiptir. Büyük bir kısmı alkalik karakter özelliği taşıyan topraklar killi, kumlu ve humusludur. Organik maddelerin azalması sonucu su tutma kapasitesi ve havalanma özellikleri olumsuz etkilenmektedir. Bu da toprak işlenmesi esnasında toprağın geç tava gelmesine neden olmaktadır. İl genelinde nadas yapılan toprakların fazla olmaması da organik madde eksikliği ve verimi etkilemektedir.

Batman ilinde hüküm süren karasal iklimden dolayı, Batman Merkez, Beşiri, Hasankeyf ve Kozluk İlçesinin güney kesimlerinde bozkır görüntüsünde oldukça fakir bir bitki örtüsü hakimdir ve rüzgar erozyonu bu alanlarda etkili olmuştur. Sason, Gercüş ve Kozluk İlçesinin kuzey kesimlerinde meşe, bittim, ceviz, ardıç ve çınar ağaçlarıyla kaplı koru ve bozuk ormanlar hakimdir. Batman ilinde VII. ve VIII. sınıf topraklar arazi varlığının % 41,52'sini kaplarken, bunu sırası ile V ve VI. sınıf (%25,12), IV. sınıf (% 15,51), I. sınıf (%7,36), III. sınıf (% 5,47), II. sınıf (% 5,02) topraklar kaplamaktadır. Batman İli topraklarının I. ve IV. sınıf (% 22,87) kabiliyet sınıfları içerisinde kalan topraklar tarımsal amaçlı kullanılabilir alanlardan, V-VIII. sınıf (%66,64) kabiliyet sınıfları içerisinde kalan topraklar ise, işlemeli tarıma uygun olmayan alanlardan oluşmaktadır. Batman İli'nde bulunan toprak grupları incelendiğinde, en fazla kahverengi orman toprakları ve kahverengi toprakların, en az alüvyal ve kolüvyal topraklar bulunduğu görülmektedir.

Tarım Alanları

Batman il genelinde tarımsal ürünlerin yetiştirme periyodu bütün yıla yayılmıştır. Eylül-Ekim aylarında başlayan buğday, arpa, mercimek ve nohut tarımı, Haziran ayının ilk yarısında sona ermekte ve Nisan ayının sonu ile Mayıs ayının ilk haftasında pamuk tarımı başlayıp Kasım ayı sonu-Aralık ilk haftasına kadar devam etmektedir. İl yüzölçümü 470.600 ha olup İlin tarım arazisi toplamı, 97.228,1ha'dır. İlin yüzölçümünün % 56,04'ü tarımsal açıdan elverişsiz arazilerden ve İl yüzölçümünün % 20,65'i Tarımsal, % 14,68'si Orman ve % 8,63'ü Mera faaliyetlerinden oluşmaktadır.

Tarihi ve Turistik Yerler:

Batman'da kültür turizmi denildiği an ilk akla gelen; tarihi özelliği olan ve Kültür Bakanlığı tarafından da sit alanı olarak ilan edilen Hasankeyf'tir. Hasankeyf'in ne zaman ve kimler tarafından kurulduğu tam olarak bilinmemektedir. Ancak Şehir ve etrafındaki binlerce mağara insanların buraya çağlar öncesinden yerleştiğini göstermektedir. Hasankeyf, insanlığın en eski yerleşim yerlerinden biri olan Mezopotamya bölgesinde yer almaktadır. İldeki tarihi ve kültürel değerleri görmek ve ekonomik bağlar nedeniyle ile gelen yerli ve yabancı turistler aldıkları eşyalar, yeme içme ve konaklama ücretleriyle İl ekonomisine katkı sağlamaktadırlar. İlde Turizm İşletme Belgeli 9 tesis (otel) bulunmaktadır. Bunlardan üç tanesi 4 yıldızlı, Dört tanesi 3 yıldızlı ve iki tanesi de 2 yıldızlıdır. Bu otellerin toplam yatak kapasitesi 1209 ve çok amaçlı salon kapasitesi toplam 1762'dir.

Nüfus:

Batman İli ve Beşiri, Kozluk ve Sason İlçeleri 1990 yılına kadar Siirt iline bağlı ilçeler iken, 1990 yılında Batman'ın İl statüsüne geçmesiyle Batman'a bağlanmışlardır. Ayrıca Gercüş İlçesi de 1990 yılına kadar Mardin İli'ne bağlıyken İl olunca Batman'a bağlanmıştır. Hasankeyf İlçesi ise 1990 yılında Gercüş İlçesi'nden ayrılarak ilçe olmuştur. Batman İli' nin nüfusu 2007 yılında Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından gerçekleştirilen nüfus sayımında 472.487, 2010 yılında 510.200, 2015 yılında 566.633, 2017 yılında 585.252, 2018 yılında ise 509.103 olarak belirlenmiştir.

A. HAVA

A.1. Hava Kalitesi

Türkiye’de özellikle kış sezonunda bazı şehir merkezlerinde meteorolojik şartlara da bağlı olarak hava kirliliği görülmektedir. Kış aylarında ısınmadan kaynaklanan hava kirliliğinin temel sebepleri; düşük vasıflı yakıtların iyileştirilme işlemine tabi tutulmadan kullanılması, yanlış yakma tekniklerinin uygulanması ve kullanılan yakma sistemleri işletme bakımlarının düzenli olarak yapılmaması şeklinde sıralanabilir. Ancak ısınmada doğal gazın ve kaliteli yakıtların kullanılması sonucu özellikle büyük şehirlerde hava kirliliğinde 1990’lı yıllara göre azalma olmuştur.

Şehirleşme ile sanayi tesislerinin yakın çevresindeki bölgelerdeki konutlaşmaların artması hava kirliliğinin olumsuz etkilerini artırmaktadır. Kömüre dayalı termik santrallerde kullanılan yerli linyitlerin yüksek kükürt oranı ve bazı tesislerde arıtma sistemlerinin olmaması nedeniyle kükürt dioksit (SO₂) emisyonları problem oluşturmaktadır. Çevre Mevzuatının kirleticisi vasfı yüksek tesisler olarak nitelendirdiği enerji üretim tesisleri için mevzuatta özel emisyon sınır değerleri bulunmaktadır. Söz konusu tesislerin kurulması ve işletilmesi için gerekli izinler, tesislerden çıkan emisyonlar ve tesisin etki alanı içerisinde hava kirliliğinin tespitine ilişkin usul ve esaslar Çevre Mevzuatında belirlenmiştir. Katı, sıvı ve gaz yakıt kullanan bu tesisler için ilgili baca gazı sınır değerlerinin sağlanması yanında tesis etki alanlarında hava kalitesi sınır değerlerinin de sağlanması gereklidir. Bu nedenlerle söz konusu tesislerden kaynaklanan özellikle toz, kükürt dioksit (SO₂) ve azotoksit (NO_x) emisyonlarının giderilmesi ve azaltılması konusundaki tekniklerinin uygulanması gereklidir. Söz konusu azaltım teknikleri son yıllarda tesislerden kaynaklanan emisyon yüklerini önemli ölçüde azaltılabilmektedir. Söz konusu azaltım tekniklerinin hayata geçirilmesi ve yaygın olarak kullanılabilmesi içinde Çevre Mevzuatında bazı değişiklikler yapılmıştır.

Şehirlerde yaşanan hava kirliliğine, artan motorlu taşıtlardan kaynaklanan egzoz gazları da katkı sağlamaktadır.

Ulusal Hava Kalitesi İndeksi, ulusal mevzuatımız ve sınır değerlerimize uygun olarak oluşturulmuştur. 5 temel kirleticisi için hava kalitesi indeksi hesaplanmaktadır. Bunlar; partikül maddeler (PM10), karbon monoksit (CO), kükürt dioksit (SO₂), azot dioksit (NO₂) ve ozon (O₃) dur.

Hava kalitesine ilişkin hava kalite indeksi karşılaştırması da Çizelge A.1’ de verilmektedir.

Çizelge A.1 - Ulusal Hava Kalite İndeksi Kesme Noktaları

İndeks	HKİ	SO ₂ [µg/m ³]	NO ₂ [µg/m ³]	CO [µg/m ³]	O ₃ [µg/m ³]	PM10 [µg/m ³]
		1 Sa. Ort.	1 Sa. Ort.	8 Sa. Ort.	8 Sa. Ort.	24 Sa. Ort.
İyi	0 - 50	0-100	0-100	0-5.500	0-120 ^L	0-50
Orta	51 - 100	101-250	101-200	5.501-10.000	121-160	51-100
Hassas	101 - 150	251-500	201-500	10.001-16.000 ^L	161-180 ^B	101-260
Sağlıksız	151 - 200	501-850	501-1.000	16.001-24.000	181-240 ^U	261-400
Kötü	201 - 300	851-1.100	1.001-2.000	24.001-32.000	241-700	401-520
Tehlikeli	301 - 500	>1.101	>2.001	>32.001	>701	>521

L: Limit Değer

B: Bilgi Eşiği

U: Uyarı Eşiği

Çizelge A.2 - Ulusal Hava Kalitesi İndeksi

Hava Kalitesi İndeksi (AQI) Değerler	Sağlık Endişe Seviyeleri	Renkler	Anlamı
<i>Hava Kalitesi İndeksi bu aralıkta olduğunda..</i>	<i>..hava kalitesi koşulları..</i>	<i>..bu renkler ile sembolize edilir..</i>	<i>..ve renkler bu anlama gelir.</i>
0 - 50	İyi	Yeşil	Hava kalitesi memnun edici ve hava kirliliği az riskli veya hiç risk teşkil etmiyor.
51 - 100	Orta	Sarı	Hava kalitesi uygun fakat alışılmadık şekilde hava kirliliğine hassas olan çok az sayıdaki insanlar için bazı kirleticiler açısından orta düzeyde sağlık endişesi oluşabilir.
101- 150	Hassas	Turuncu	Hassas gruplar için sağlık etkileri oluşabilir. Genel olarak kamunun etkilenmesi olası değildir.
151 - 200	Sağlıksız	Kırmızı	Herkes sağlık etkileri yaşamaya başlayabilir, hassas gruplar için ciddi sağlık etkileri söz konusu olabilir.
201 - 300	Kötü	Mor	Sağlık açısından acil durum oluşturabilir. Nüfusun tamamının etkilenme olasılığı yüksektir.
301 - 500	Tehlikeli	Kahverengi	Sağlık alarmı: Herkes daha ciddi sağlık etkileri ile karşılaşabilir.

Çizelge A.1 – Hava kalitesi değerlendirme ve yönetiminde limit değerlerinde kademeli azaltım ve uyarı eşikleri

KİRLLETİCİ	ORTALAMA SÜRE	LİMİT DEĞER		UYARI EŞİĞİ
		2018 ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)	2019 ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)	
SO ₂	saatlik -insan sağlığının korunması için-	380	350	500 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ (hava kalitesinin temsili bölgelerinde bütün bir “bölge” veya “alt bölge”de veya en azından 100 km ² ’de – hangisi küçükse- üç ardışık saatte ölçülür)
	24 saatlik -insan sağlığının korunması için-	150	125	
	yıllık ve kış dönemi (1 Ekim’den 31 Mart’a kadar) -insan sağlığının korunması için-	20	20	
NO ₂	saatlik -insan sağlığının korunması için-	260	250	400 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ (hava kalitesinin temsili bölgelerinde bütün bir “bölge” veya “alt bölge”de veya en azından 100 km ² ’de – hangisi küçükse- üç ardışık saatte ölçülür)
	yıllık -insan sağlığının korunması için-	42	40	
NO _x	yıllık -vegetasyonun korunması için-	30	30	----
PM ₁₀	24 saatlik -insan sağlığının korunması için-	60	50	----
	yıllık -insan sağlığının korunması için-	44	40	
Pb	yıllık -insan sağlığının korunması için-	0,6	0,5	----
BENZEN	yıllık -insan sağlığının korunması için-	8	7	----
CO	maksimum günlük 8 saatlik ortalama -insan sağlığının korunması için-	10.000	10.000	----

(Kaynak: Hava Kalitesi Değerlendirme ve Yönetimi Yönetmeliği)

Çizelge A.4 – Sürekli Emisyon Ölçüm Sistemleri Tesis ve Baca Sayısı

SEKTÖR	TESİS SAYISI	BACA SAYISI
Ağaç İşleme Tesisleri		
Asit Üretim Tesisleri		
Atık Geri Kazanım Ve Bertaraf Tesisleri		
Cam Üretim Fabrikaları		
Çimento		
Demir - Çelik Ve Metalurji Fabrikaları		
Doğalgaz Çevrim Ve Termik Santraller		
Gıda Fabrikaları		
Gübre Fabrikaları		
Kağıt Fabrikaları		
Kimya Fabrikaları		
Kireç Fabrikaları		
Lastik Üretim Tesisleri		
Otomotiv		
Petrol Ve Petrokimya Tesisleri	1	2
Şeker Fabrikaları		
Tekstil Fabrikaları		
TOPLAM		

A.2. Hava Kalitesi Üzerine Etki Eden Ögeler

Hava kirliliği, doğrudan veya dolaylı olarak insan sağlığını etkileyerek yaşam kalitesini düşürmektedir. Günümüzde hava kirliliği nedeniyle yerel, bölgesel ve küresel sorunlar yaygın olarak yaşanmaktadır.

Yoğun şehirleşme, şehirlerin yanlış yerleşmesi, motorlu taşıt sayısının artması, düzensiz sanayileşme, kalitesiz yakıt kullanımı, topoğrafik ve meteorolojik şartlar gibi nedenlerden dolayı büyük şehirlerimizde özellikle kış mevsiminde hava kirliliği yaşanabilmektedir. Bir bölgede hava kalitesini ölçmek, o bölgede yaşayan insanların nasıl bir hava teneffüs ettiğinin bilinmesi açısından çok büyük önem taşımaktadır. Ayrıca, önemli bir nokta da, bir bölgede meydana gelen hava kirliliğinin sadece o bölgede görülmeyip meteorolojik olaylara bağlı olarak yayılım göstermesi ve küresel problemlere de (küresel ısınma, asit yağmurları, vb) sebep olmasıdır.

Renksiz bir gaz olan kükürdioksit (SO_2), atmosfere ulaştıktan sonra sülfat ve sülfürik asit olarak oksitlenir. Diğer kirlenmeler ile birlikte büyük mesafeler üzerinden taşınabilecek damlacıklar veya katı partiküller oluşturur. SO_2 ve oksidasyon ürünleri kuru ve nemli depozisyonlar (asitli yağmur) sayesinde atmosferden uzaklaştırılır.

Azot Oksitler (NO_x), Azot monoksit (NO) ve azot dioksit (NO_2), toplamı azot oksitleri (NO_x) oluşturur. Azot oksitler genellikle (%90 durumda) NO olarak dışarı verilir. NO ve NO_2 'den ozon veya radikallerle (OH veya HO_2 gibi) reaksiyonu sonucunda oluşur. İnsan sağlığını en çok etkileyen azot oksit türü olması itibarı ile NO_2 kentsel bölgelerdeki en önemli hava kirlenmelerinden biridir. Azot oksit (NO_x) emisyonları insanların yarattığı kaynaklardan oluşmaktadır. Ana kaynakların başında kara, hava ve deniz trafiğindeki araçlar ve endüstriyel tesislerdeki yakma kazanları gelmektedir.

İnsan sağlığına etkileri açısından, sağlıklı insanların çok ysek NO₂deriřimlerine kısa süre dahi maruz kalmaları, şiddetli akciğer tahribatlarına yol açabilir. Kronik akciğer rahatsızlığı olan kişilerin ise bu derişimlere maruz kalmaları, akciğerde kısa vadede fonksiyon bozukluklarına yol açabilir. NO₂ derişimlere uzun süre maruz kalınması durumunda ise buna bağlı olarak solunum yolu rahatsızlıklarının ciddi oranda arttığı gözlenmektedir. Toz Partikül Madde (PM10), partikül madde terimi, havada bulunan katı partikülleri ifade eder.

Bu partiküllerin tek tip bir kimyasal bileşimi yoktur. Katı partiküller insan faaliyetleri sonucu ve doğal kaynaklardan, doğrudan atmosfere karışırlar. Atmosferde diğer kirleticiler ile reaksiyona girerek PM'yi oluştururlar ve atmosfere verilirler. (PM10- 10 μm'nin altında bir aerodinamik çapa sahiptir) 2,5 μm'ye kadar olan partikülleri kapsayacak yasal düzenlemeler konusunda çalışmalar devam etmektedir. PM10 için gösterilebilecek en büyük doğal kaynak yollardan kalkan tozlardır. Diğer önemli kaynaklar ise trafik, kömür ve maden ocakları, inşaat alanları ve taç ocaklarıdır.

Sağlık etkileri açısından, PM10 solunum sisteminde birikebilir ve çeşitli sağlık etkilerine sebep olabilir. Astım gibi solunum rahatsızlıklarını kötüleştirebilir, erken ölümü de içeren çeşitli ciddi sağlık etkilerine sebep olur. Astım, kronik tıkayıcı akciğer ve kalp hastalığı gibi kalp veya akciğer hastalığı olan kişiler PM10'a maruz kaldığında sağlık durumları kötüleşebilir. Yaşlılar ve ocuklar, PM10 maruziyetine karşı hassastır. PM10 yardımıyla toz içerisindeki mevcut diğer kirleticiler akciğerlerin derinlerine kadar inebilir. İnce partiküllerin büyük bir kısmı akciğerlerdeki alveollere kadar ulaşabilir. Buradan da kurşun gibi zehirli maddeler % 100 olarak kana geçebilir.

Karbonmonoksit (CO), kokusuz ve renksiz bir gazdır. Yakıtların yapısındaki karbonun tam yanmaması sonucu oluşur. CO değişimleri, tipik olarak soğuk mevsimlerde en ysek değere ulaşır. Soğuk mevsimlerde çok ysek değerler ulaşılmasının bir sebebi de inversiyon durumudur. CO'inglobal arka plan konsantrasyonu 0.06 ve 0.17 mg/m³ arasında bulunur. 2000/69/EC sayılı AB direktifinde CO ile ilgili sınır değerler tespit edilmiştir.

İnversiyon, sıcak havanın soğuk havanın üzerinde bulunarak, havanın dikey olarak birbiriyle karışmasının engellenmesi durumudur. Kirlilik böylece yer seviyesine yakın soğuk hava tabakasının içerisinde toplanır.

CO'in ana kaynağı trafik ve trafikteki sıklıklağıdır. Sağlık etkileri, akciğer yolu ile kan dolaşımına girerek, kimyasal olarak hemoglobinle bağlanır. Kandaki bu madde, oksijeni hücrelere taşır. Bu yolla, CO organ ve dokulara ulaşan oksijen miktarını azaltır. Sağlıklı kişilerde, daha ysek seviyelerdeki CO'e maruz kalmak, algılama ve gözün görme gücünü etkileyebilir. Hafif ve daha ağır kalp ve solunum sistemi hastalığı olan kişiler ve henüz doğmamış ve yeni doğmuş bebekler, CO kirliliğine karşı en riskli grubu oluşturur.

Kurşun (Pb), doğada metal olarak bulunmaz. Kurşun gürültü, ışın ve vibrasyonlara karşı iyi bir koruyucudur ve hava yoluyla taşınır. Kurşun, maden ocakları ve bakır ve tunç (Cu+Sn) alaşımı işlenmesi, kurşun içeren ürünlerin geriye dönüştürülmesi ve kurşunlu petrolün yakılmasıyla çevreye yayılır. Kurşun içeren benzin ilavesi ürünlerinin de kullanılması, atmosferdeki kurşun oranını yükseltir.

Ozon (O₃), kokusuz renksiz ve 3 oksijen atomundan oluşan bir gazdır. Ozon kirliliği, özellikle yaz mevsiminde güneşli havalarda ve ysek sıcaklıkta oluşur (NO₂+ güneş ışınları = NO+ O => O+ O₂ = O₃). Ozon retimi uçucu organik bileşikler (VOC) ve karbon monoksit sayesinde hızlandırılır veya gclendirilir. Ozonun oluşması için en önemli nc bileşimler NO_x (Azot oksitler) ve VOC'dır. Ysek güneş ışınlarının etkisiyle ozon derişimi Akdeniz lkelerinde Kuzey-Avrupa ülkelerinden daha yüksektir. Sebebi ise güneş ışınlarının ozon'un fotokimyasal oluşumundaki fonksiyonundan kaynaklanmasıdır.

Diğer kirleticilere kıyasla ozon doğrudan ortam havasına karışmaz. Yeryüzüne yakın seviyede ozon karmaşık kimyasal reaksiyonlar yoluyla oluşur. Bu reaksiyonlara NO_x, metan, CO ve VOC'ler(etan (C₂H₆), etilen (C₂H₄), propan (C₃H₈), benzen (C₆H₆), toluen (C₆H₅), xylene (C₆H₄) gibi kimyasal maddelerde eklenir. Ozon çok güçlü bir oksidasyon maddesidir. Birçok biyolojik madde ile etkileşimde bulunur. Tüm solunum sistemine zarar verebilir. Ozonun zararlı etkisi derişim oranına ve ozona maruziyet süresine bağlıdır. Çocuklar büyük bir risk grubunu oluşturur. Diğer gruplar arasında öğlen saatlerinde dışarıda fiziksel aktivitede bulunanlar, astım hastaları, akciğer hastaları ve yaşlılar bulunur.

İlimizde 2018 yılında evsel ısınmada kullanılan katı yakıtların cinsi, yakıtların özellikleri ve bu yakıtların temin edildiği yerler Çizelge A 5’de, Kullanılan Doğal Gaz Miktarı Çizelge A.6’de, İlimizdeki Araç Sayısı ve Egzoz Gazı Ölçümü Yaptıran Araç Sayısı Çizelge A-10’da verilmiştir. Ancak 2018 yılında kullanılan fueloil miktarı ile ilgili İl Müdürlüğümüze herhangi bir çalışma verisi ulaşmamıştır.

Çizelge A.5 - İlimizde 2018 yılında Evsel ısınmada kullanılan katı yakıtların cinsi, yakıtların özellikleri ve bu yakıtların temin edildiği yerler.

BATMAN VALİLİĞİ SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA VAKFI BAŞKANLIĞI							
Batman İlinde 2018 yılında evsel ısınmada kullanılan katı yakıtların cinsi, yakıtların özellikleri ve bu yakıtların temin edildiği yerler.							
YAKITIN CİNSİ	TEMİN EDİLDİĞİ YER	TÜKETİM MİKTARI (TON)	YAKITIN ÖZELLİKLERİ				
			ALT ISIL DEĞERİ (KCAL/KG)	UÇUCU MADDE (%)	TOPLAM KÜKÜRT (%)	TOPLAM NEM (%)	KÜL (%)
İTHAL KÖMÜR	RUSYA, GÜNEY AFRİKA, UKRANYA	8.408	6400	12-31	0,9	10	16
SOSYAL YARDIMLAŞMA VAKFI KÖMÜRÜ	GARP LİNYİTLERİ İŞLETMESİ MÜESSESE MÜDÜRLÜĞÜ TAVŞANLI/KÜTAHYA	17.000	(KURU BAZDA) 6420	—	(KURU BAZDA) 0,44	(ORJİNALDE) 13,59	(KURU BAZDA) 17,23

Çizelge A.6 -İlimizde 2018 Yılında Kullanılan Doğalgaz Miktarı (SİBADAŞ Doğal Gaz Dağıtım A.Ş. 2019)

Yakıtın Kullanıldığı Yer	Tüketim Miktarı (m ³)	Isıl Değeri(kcal/kg)
Konut	35.404.452,40	9.277,628
Tüpraş	24.880.895,69	9.277,628
Konut Dışı (Resmi Daire, Ticarethane)	10.605.866,52	9.277,628
Toplam	70.891.214,61	

A.3. Hava Kalitesinin Kontrolü Konusundaki Çalışmalar

Batman İlinde hava kirliliğine neden olan etmenler arasında kış sezonunda ısınma amaçlı kullanılan yakıtlar, endüstriyel tesislerin şehir içinde kalması, motorlu taşıtlar, anızların yakılması, meteorolojik faktörler (Şehrin çanak şeklinde olması, inverziyonlu günlerin çok olması durgun gün sayısı 200 gün ve hava karışım yüksekliğinin 4m) sayılabilir.

Batman İlinde bir adet Hava Kalitesi Ölçüm Cihazı mevcut olup, Batman Valiliğine ait otopark bahçesinde bulunmaktadır. Gün içerisinde yarım saatlik veriler alınmakta ve www.havaizleme.gov.tr adresinden de online olarak takip edilebilmektedir. Kurulan hava kirliliği ölçüm istasyonunda Kükürtdioksit (SO₂) ve Partikül Madde (PM₁₀) parametreleri ölçülmektedir.

Ölçüm istasyonunda toplanan ölçüm verileri Bakanlığımıza ait özel bir ağ (VPN) üzerinden GSM Modemler aracılığıyla Bakanlığımız Çevre Referans Laboratuvarı Veri İşletim Merkezine aktararak izlenmekte ve <http://laboratuvar.cevre.gov.tr/> adresinde eşzamanlı olarak yayınlanmaktadır.

Saatlik ortalamalar şeklinde istasyonlardan alınan veriler incelenerek doğrulama çalışmaları yapılmakta olup söz konusu verilerle aylık ve yıllık raporlar hazırlanarak yayınlanmaktadır.

Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun yeri Harita A.1' de gösterilmiştir. İlimizde Hava Kalitesi Ölçüm İstasyon Yerleri ve Ölçülen Parametreler ile ilgili veriler ise Çizelge A.7'da verilmiştir.

Harita A.1- İlimizde bulunan Hava Kirliliği Ölçüm Cihazının Yeri

Çizelge A.7- İlimizde Hava Kalitesi Ölçüm İstasyon Yerleri ve Ölçülen Parametreler
<http://laboratuvar.cevre.gov.tr>, 2019)

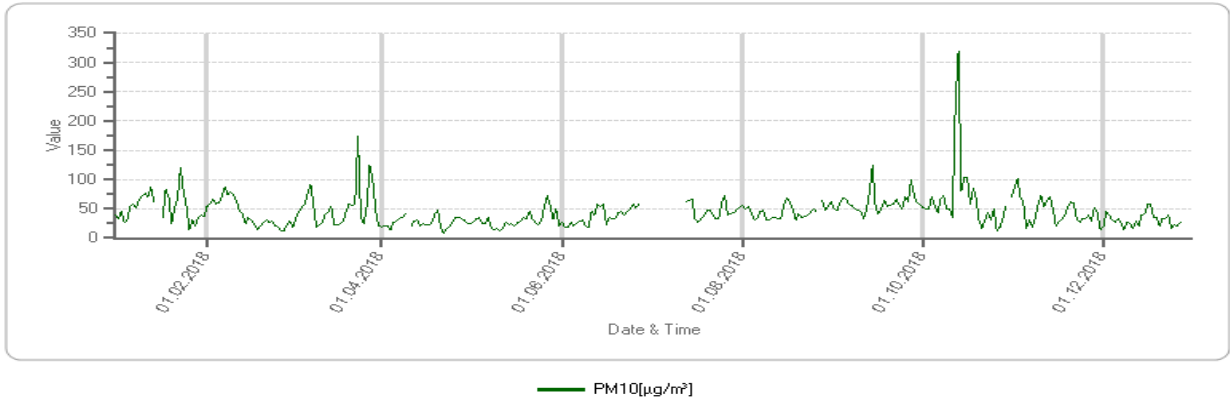
İSYASYON YERLERİ	KOORDİNATLARI (ENLEM, BOYLAM)	HAVA KİRLİTİCİLERİ					
		SO ₂	NOX	CO	O ₂	HC	PM ₁₀
Merkez	37 S 0687177 UTM 4196922	X	-	-	-	-	X

A.4. Ölçüm İstasyonları

İlimizde bulunan ölçüm istasyonu Batman Valiliğine ait otopark bahçesinde bulunmaktadır. Kurulan hava kirliliği ölçüm istasyonunda Kükürdioksit (SO₂) ve Partikül Madde (PM₁₀) parametreleri ölçülmektedir.

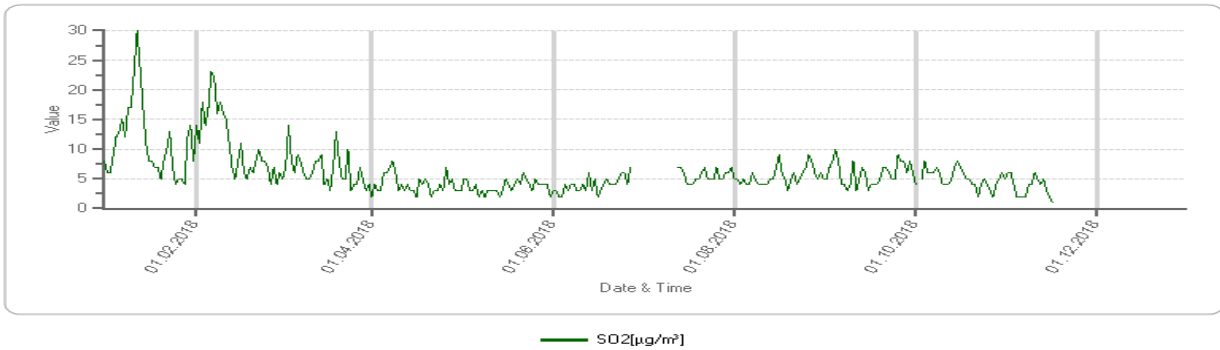
İlimizde Merkez İstasyonu PM₁₀ VE SO₂ parametreleri için günlük ortalama değerlerini içeren veriler ve KVS limit değerleri Grafik A.1 ve Grafik A.2’de verilmiştir. Çizelge A.8’de İlimizde 2018 Yılı Hava Kalitesi Parametreleri Aylık Ortalama Değerleri ve sınır değerin aşıldığı gün sayıları verilmiştir.

İstasyon:Batman Periyodik:01.01.2018 00:00 - 31.12.2018 00:00 Rapor Türü:AVG

Grafik A.1- İlimiz Merkez İstasyonu PM10 Parametresi Günlük Ortalama Değer Grafiği
(havaizleme.gov.tr, 2019)

İstasyon:Batman Periyodik:01.01.2018 00:00 - 31.12.2018 00:00 Rapor Türü:AVG

Grafik A.2- İlimiz Merkez İstasyonu SO₂ Parametresi Günlük Ortalama Değer Grafiği
(havaizleme.gov.tr, 2019)

Çizelge A.8- İlimizde 2018 Yılı Hava Kalitesi Parametreleri Aylık Ortalama Değerleri ve sınır değer in aşıldığı gün sayıları (mg/m^3 ; $CO: mg/m^3$) (havaizleme.gov.tr, 2019)

Merkez	SO ₂	SDAGS	PM10	SDAGS
Ocak	11	-	53	11
Şubat	11	-	42	8
Mart	6	-	50	5
Nisan	4	-	27	-
Mayıs	4	-	30	1
Haziran	4	-	37	-
Temmuz	6	-	47	5
Ağustos	5	-	45	4
Eylül	6	-	60	11
Ekim	5	-	68	11
Kasım	4	-	46	8
Aralık	-	-	31	-
Ortalama	6	-	44,66	7,11

A.5. Egzoz Gazı Emisyon Kontrolü

Hava kirliliğinin başlıca sebeplerinden birisi olan motorlu taşıt kaynaklı Egzoz Emisyonları özellikle trafiğin yoğun olarak yaşandığı kent merkezlerinde önemli bir çevresel problem oluşturmaktadır. Motorlu taşıtlardan kaynaklanan egzoz emisyonlarının azaltılmasında Egzoz Gazı Emisyon ölçümleri ve denetimleri büyük önem taşımaktadır.

13.05.2006 tarih ve 26167 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren “Çevre Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” ile de Egzoz Gazı Emisyon ölçümü uygulamaları ve bu uygulamaların denetlenmesine ilişkin düzenlemeler getirilmiştir.

Bakanlığımızca Çevre Mevzuatının AB Mevzuatına uyum çalışmaları da dikkate alınarak hazırlanan “11.03.2017 tarih ve 30004 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren “Egzoz Gazı Emisyonu Kontrolü Yönetmeliği” ile Yukarıda bahsedilen Kanun ve Yönetmelikler çerçevesinde; trafikte seyreden motorlu taşıtların hava kirliliğine olabilecek olumsuz etkilerinin azaltılması ve hava kalitesinin korunmasına yönelik gerekli tedbirlerin alınması gayesiyle aşağıda belirtilen hususlara uyulması önem arz etmektedir.

TS 13231 Standardını sağladığını belgeleyen özel veya yetkili servis istasyonları, muayene kuruluşları ile araç muayene istasyonu veya araç muayene istasyonuna bağlı seyyar araç muayene istasyonlarına

Yönetmelikte belirtilen şartları da yerine getirmeleri halinde il müdürlükleri tarafından üç yıl süreli Egzoz Gazı Emisyon Ölçüm yetki belgesi verilir.

İlimizde motorlu taşıtlardan kaynaklanan Egzoz Gazı Emisyon kirliliği de önemli sayılabilecek seviyelere ulaşmıştır.

Egzoz gazı emisyon kontrolüne yönelik 2018 yılında ilimizde bulunan araç sayısı ve egzoz ölçümü yaptıran araç sayıları ile ilgili veriler Çizelge A.9. bölümünde yer almaktadır.

Çizelge A.9- İlimizde 2018 Yılı Araç Sayısı ve Egzoz Gazı Ölçümü Yaptıran Araç Sayısı (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2019)

Araç Sayısı					Egzoz Ölçümü Yaptıran Araç Sayısı				
Binek Otomobi	Hafif Ticari	Ağır Ticari	Diğerleri	Toplam	Binek Otomobi	Hafif Ticari	Ağır Ticari	Diğerleri	Toplam
15124	14615	2961	12762	45462	16429	16171	2073	1324	35997

İlimizde beş firmaya Egzoz Gazı Emisyon ölçüm yetki belgesi verilmiş olup firmalara ilişkin bilgiler Çizelge A-9'da verilmiştir. İlimiz 2018 yılı Pul Satışları ise toplamda 35997 adettir.

Çizelge A.10 - İlimizde 2018 Yılı itibari ile Egzoz Emisyon Ölçüm Yetki Belgesi Alan Yetkili Servislere Ait Bilgiler (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2019)

Firmanın Adı	Firmanın Adresi
İLÜH Taşıt Muayene İstasyonları Yapım ve İşletim A.Ş.	Site Mahallesi özgürlük Bulvarı No:180 Merkez/BATMAN
Yeşil Batman Tic. Taah. San. Ltd. Şti. (Kia Servis)	Petrol Mah. Ahmet Necdet Sezer Bulvarı No:574 Merkez/BATMAN
Güney Grup Otomotiv Pet. İnş. Nak. Gıda Sağ. İltiş. San. Tic. Ltd. Şti. (Volkswagen Yetkili Servis)	Petrol Mah. Ahmet Necdet Sezer Bulvarı Çevre Yolu Üzeri Merkez/BATMAN
Özgün Kardeşler Otomotiv Pet. Nak. İnş. Taah. San. ve Tic. Ltd. Şti.	Hasankeyf Yolu Üzeri Ek Sanayi Sitesi No:33 Merkez/BATMAN
Ninova Otomotiv – Sabahattin BİLLOR	Gültepe Mahallesi Sanayii Sitesi G3 Blok No: 26/8 Merkez/BATMAN

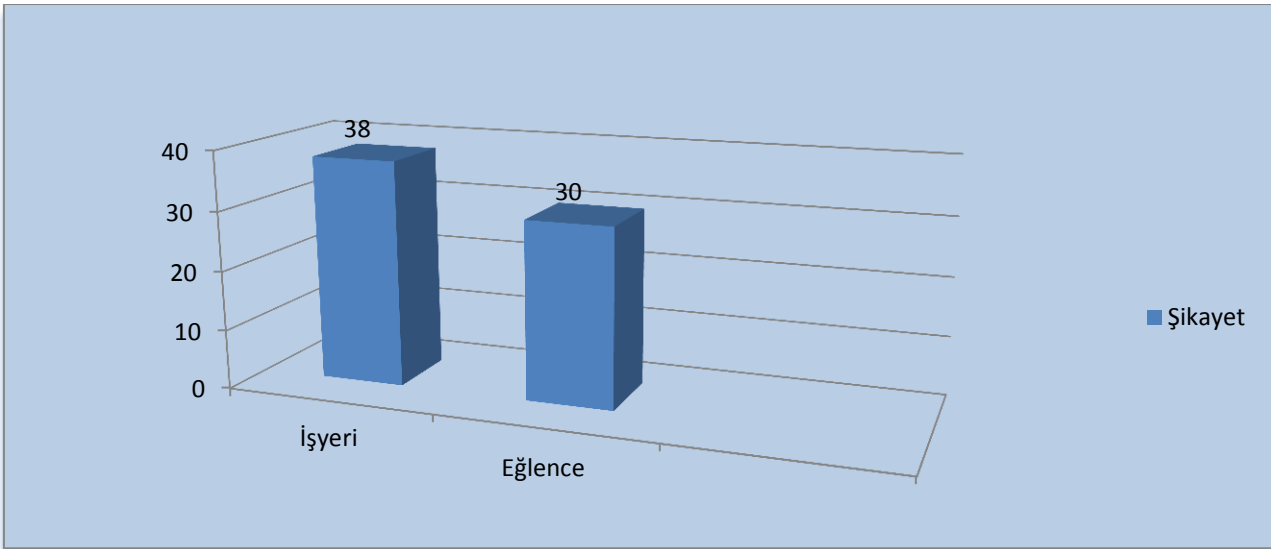
A.6. Gürültü

İlimiz merkezinde özellikle trafik yoğunluğunun fazla olduğu cadde ve kavşaklarda gürültü kirliliği gözlenmektedir. Karayolu ve demiryolu kenarlarında mevcut gürültü etkisini azaltmak üzere plantasyon veya benzeri herhangi bir tedbir alınmamıştır.

2011/11 Sayılı Eğlence Yerlerinden Kaynaklanan Çevresel Gürültünün Kontrolü Genelge gereği Canlı Müzik ve Eğlence Yerlerinin, 14/07/2005 tarih ve 2005/9207 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatlarına İlişkin Yönetmelik hükümlerine göre canlı müzik izni alması ve Genelgeye istinaden Çevresel Gürültü Seviyesi Ölçüm Raporunun Bakanlığımızdan yeterlilik almış firmalar tarafından hazırlanarak İl Müdürlüğümüze gönderilmesi ile ilgili gerekli yazışma ve denetimler yapılmıştır. Bunun yanı sıra 20.12.2004 tarihi itibari ile İl Müdürlüğümüze alınan Gürültü Ölçüm Cihazı ile çeşitli işyerleri ve tesislerin elektrik jeneratörü ve soğutma fanları ile ilgili müdürlüğe gelen şikayetler doğrultusunda gürültü ölçümleri yapılarak, mevzuat çerçevesinde gerekli gürültü tedbirleri almak için çalışmalar yapılmaktadır. Gürültü yönetmeliği çerçevesinde Batman Belediyesinin gürültü yetkisi almak için, Çevre Denetim Biriminin kurulması çalışmaları devam etmektedir.

İl bazında 2018 yılı içerisinde İl Müdürlüğümüze eğlence yerleri, sanayi, şantiye, işyerlerinin soğutucuları, jeneratör ve benzeri gürültü şikayeti ile ilgili 68 tane şikayet intikal etmiştir. Bu şikâyetler 38 tane işyeri, 30 tane eğlence yeri kaynaklı şikâyetlerdir. İl müdürlüğümüze gelen şikâyetler üzerine ilgili mevzuat çerçevesinde gerekli denetimler yapılmış ve bu denetimler sonucunda 2 adet idari yaptırım uygulanmıştır.

İl Müdürlüğümüze ulaşan gürültü şikâyetlerinin konu bazında dağılımı Grafik A.3' de verilmiştir.

Grafik A.3- İlimizde 2018 Yılında Gürültü Konusunda Yapılan Şikâyetlerin Dağılımı (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2019)

A.7. Temiz Hava Eylem Planları

Şehrimizde hava kirliliği kontrolü, kirlilik önleme ve hava kalitesinin iyileştirilmesi çalışmaları yürürlükte bulunan mevzuatlar ve ilimiz Mahalli Çevre Kurulu'nca oluşturulan Temiz Hava Programları doğrultusunda Batman Belediyesi ile Batman Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü'nün koordinasyonu ve işbirliğinde yürütülmektedir.

2014-2019 Yıllarını kapsayan bu eylem planı ile hava kalitesi yönetimi çerçevesinde mevcut durumun tespiti yapılmış, mevzuatımızın etkin uygulanması, hava kirliliğinin azaltılarak AB limit değerlerine uyum sağlanması ile insanımızın daha sağlıklı ve kaliteli bir çevrede yaşaması hedeflenmiştir.

Eylem Planında belirtilen önlem ve uygulamalar diğer kurum ve kuruluşlarla koordineli olarak devam ettirilmektedir. Bu kapsamda 2018 yılında;

- İl genelindeki işyeri ve konutlarda kullanılan yakıtların uygunluğu denetlenerek Ateşleyici Belgesi olmadan çalışma yapılması engellenmiş, Mahalli Çevre Kurulunca belirlenen yakma saatlerine riayet edilmesi hususunda uyarılar yapılmaktadır.
- Ateşleyici Belgesine sahip kişilere denetimler esnasında uygun yakma teknikleri hakkında bilgilendirmeler yapılmıştır.
- Denetlenen binalara ve işyerlerine ait bacalarda filtreler kontrol edilerek filtre bulunmayan bacalara filtre takılması sağlanmıştır.
- İlimiz genelinde kullanılan kömürlerden numuneler alınarak yetkili laboratuvarlarda analizleri yaptırılarak uygunlukları kontrol edilmektedir.
- Vatandaşların Alo 181 şikayet hattını daha yaygın kullanmaları ve şikayetlerin değerlendirilerek giderilmesi hususunda mesai saatleri içerisinde ve dışında denetim ekipleri oluşturulmaktadır.
- Emisyon konulu Çevre İzni alan tesislerin denetimleri yapılmıştır.
- İl Milli Eğitim Müdürlüğü ile birlikte özellikle 5 Haziran Dünya Çevre Günü etkinlikleri kapsamında İlimizdeki İlkokul ve ortaokullarda öğrencilerimize bilinçlendirici eğitimler verilmiştir.
- Ulaşım konusunda vatandaşlarımızın toplu taşımaya yönelmesi ve toplu taşımada kullanılan ulaşım araçlarının daha az egzoz emisyonuna sahip araçlardan seçilmesi hususunda tavsiyelerde bulunulmuştur.
- Vatandaşların bilinçlenmesi amacıyla İl Emniyet Müdürlüğüne ait, yaya ve taşıt trafiğinin yoğun olduğu noktada bulunan elektronik dev ekranda özellikle hava kirliliğine dikkat çeken kamu spotları yayınlanmış ve gerekli uyarıların yapılması sağlanmıştır.

A.8. İklim Değişikliği Eylem Planı Çerçevesinde Yapılan Çalışmalar

Bakanlığımız koordinasyonunda hazırlanan ve 3 Mayıs 2010 tarihinde Başbakanlık Yüksek Planlama Kurulu tarafından onaylanan Ulusal İklim Değişikliği Stratejisinin uygulanmaya konulması amacıyla sera gazı emisyonu kontrolü ve iklim değişikliğine uyum konusunda 2011-2013 yıllarına yönelik stratejik ilkeleri ve hedefleri içeren İklim Değişikliği Ulusal Eylem Planı (İDEP) hazırlanmış ve 2011 yılının Temmuz ayında uygulanmaya konulmuştur. İDEP'in amacı, sera gazı emisyonlarını sınırlamaya yönelik ulusal koşullara uygun eylemler belirleyerek iklim değişikliği ile mücadele edilmesi, iklim değişikliğinin etkilerinin yönetilerek dayanıklılığın artırılması ve böylece Türkiye'de iklim değişikliği ile mücadele ve uyumun teşvik edilmesidir.

Bu kapsamda İDEP uygulanmasından sorumlu olduğu belediye ve valiliğin sorumlu olduğu eylemler için bağlı birimleri tarafından sağlanacak bilgiler derlenerek internet tabanlı İDEP İzleme Sistemine girişinin Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğüne yapılması uygun görülmüştür.

A.8. Sonuç ve Değerlendirme

Batman İlinde hava kirliliğine neden olan etmenler; kış sezonunda ısınma amaçlı kullanılan yakıtlar, Endüstriyel tesislerin şehir içinde kalması, meteorolojik faktörlerdir. (Şehrin çanak şeklinde olması, inverziyonlu günlerin çok olması durgun gün sayısı 200 gün ve hava karışım yüksekliğinin 4m).

İlde bulunan ve hava kirliliğine neden olması muhtemel tüm tesisler İl Müdürlüğümüz uzman teknik personellerince periyodik olarak kontrol edilmekte ve ölçüm sonuçları ilgili yönetmeliklerdeki standartlar ışığında yorumlanmaktadır.

Batman il genelinde konut ve işyerlerinin ısıtılmasında yakıt olarak Doğal Gaz, kömür, odun, kalorifer yakıtı ve az miktarda motorin kullanılmaktadır. Köylerde yaşayanların ve ekonomik durumu iyi olmayan ailelerin tezek kullandığı da görülmektedir.

Kullanılan yakıtlara ait kontroller ve gerekli kısıtlamalar; ilgili kurum ve kuruluşlar tarafından titizlikle yapılmaktadır. Kullanılması uygun olmayan ve gerekli izinleri alınmamış her türlü yakıtın kullanımı ve satışının önlenmesi amacıyla bir dizi çalışmalar yapılmaktadır.

Kış sezonunda ilimize kaçak ve kalitesi düşük sıvı ve katı yakıt getirilmesi, özel kalorifer yakıtı adı altında değişik özelliklerde yakıt imal edilmesi, depolanması, satılması ve kullanılmasının önlenmesi amacıyla tüm gün denetimler yapılmaktadır.

Ayrıca İlimizde bir adet Hava Kalitesi Ölçüm Cihazı mevcut olup, Batman Valiliğine ait otopark bahçesinde bulunmaktadır. Gün içerisinde yarım saatlik veriler alınmakta ve www.havaizleme.gov.tr adresinden de online olarak takip edilebilmektedir. Kurulan hava kirliliği ölçüm istasyonunda Kükürtdioksit (SO₂) ve Partikül Madde (PM₁₀) parametreleri ölçülmektedir.

Ölçüm istasyonunda toplanan ölçüm verileri Bakanlığımıza ait özel bir ağ (VPN) üzerinden GSM Modemler aracılığıyla Bakanlığımız Çevre Referans Laboratuvarı Veri İşletim Merkezine aktarılarak izlenmekte ve <http://laboratuvar.cevre.gov.tr> adresinde eşzamanlı olarak yayınlanmaktadır.

Nüfus artışı ve gelir düzeyinin yükselmesine paralel olarak, sayısı hızla artan motorlu taşıtlardan çıkan egzoz gazları, hava kirliliğinde önemli bir faktör oluşturmaktadır. Havada bulunan kurşunun % 95' inin araçlardan kaynaklandığı düşünüldüğünde araçlardan kaynaklanan hava kirliliğinin önemi bir kez daha anlaşılmalı olacaktır.

İl merkezinde özellikle trafik yoğunluğunun fazla olduğu cadde ve kavşaklarda, gürültü kirliliği gözlenmektedir. Yeni yerleşim alanlarında bazı tedbirler alınarak bahçe ve kaldırım alanlarının fazlalığı ile, gürültünün etkisi azda olsa azaltılmaktadır. İlimiz sınırları içinde bulunan birçok iş yeri, Eğlence

Yerleri, Sanayi, Şantiye alanlarında gürültü seviyesinin yüksek olduğu gözlenmiştir. Bu seviyedeki gürültüye maruz kalan kişilerde zamanla sağlık açısından bir takım bozukluklar meydana gelebileceğinden, gürültü seviyesini düşürmek için bir takım önlemler alınması gerekmektedir. Yüksek gürültü sonucu yüzyılın en büyük ve tedavisi en zor rahatsızlıklarından biri olan stres faktörü ortaya çıkmaktadır.

Şehir içi ve mahalle aralarında sanatlarını icra ederek, para kazanan işyerleri eşraflarının yapmış oldukları işin özelliğine göre rahatsız ettiklerini bildiklerinden dolayı bu durumu ancak gürültünün azaltılmasına yönelik küçük, kolay ve masraflı olmayan tedbirlerle düzeltmeye çalışmaktadırlar.

İlimizdeki inşaat, hafriyat gürültüsü sürekli olmadığından çevreye olan etkisi diğer gürültülere göre daha az rahatsız edicidir. İnşaat gürültüsünün minimum seviyeye indirilmesi için gerekli denetim ve çalışmalar yapılmaktadır.

İlimizde gürültü kirliliğinin diğer bir kaynağı da; özellikle susturucu takılmayan motosikletlerden yayılan, insanı ruhen, zihnen ve bedenen rahatsız eden gürültüdür 11.03.2017 tarih ve 30004 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren "Egzoz Gazı Emisyonu Kontrolü Yönetmeliği" kapsamında ölçümlerin yapılması için Batman İlinde 5 firmaya Egzoz Emisyon ölçüm yetki belgesi verilmiştir

Uzun süre gürültüye maruz kalan kişilerde konsantrasyon bozukluğu olması ile iş veriminde zamanla düşme meydana gelmektedir. Yaz aylarında artış gösteren gürültü seviyesini azaltmak için sadece belediyenin almış olduğu bazı tedbirler mevcuttur.

Memur, işçi, esnaf kısaca çalışan her kesim insanın dinlenme günleri olan tatil günlerinde sabahın erken saatlerinden akşamın geç saatlerine kadar çalışan inşaat makineleri ve diğer aletlerin kişi üzerinde yaptığı olumsuz etkiler sonraki çalışma günlerine aksetmektedir. Hafta içi çalışan ve yorgunluğunu atmaya çalışan bir insanın ayrıca bir de gürültü rahatsızlığına maruz kalması fiziksel ve ruhsal sağlığını etkileyecek bir durumdur.

İlimizde karayolu ve demiryolu kenarlarında mevcut gürültü etkisini azaltmak üzere plantasyon veya benzeri herhangi bir tür tedbir alınmamış ve buralarda gürültü düzeyleri ile ilgili herhangi bir çalışma, gürültü ölçüm cihazı eksikliği nedeniyle yapılamamıştır.

Hammaddeleri işlenebilecek duruma getirerek değerlendirmeye yarayan işlemlerin ve araçların tümü şeklinde tanımlanan endüstriye ait tesisler, kentlerde veya kırsal alanlarda gürültü kirliliğinin bir parçasını oluşturmaktadır. Günümüz teknolojisi sayesinde ileri derecelere ulaşan bu tesisler, işyerleri düzensiz kentleşme ile konut bölgelerinin iç kısımlarına kadar girmiştir. İlimizde, son zamanlarda yapılan esnaf siteleri(sanayi sitesi, marangozlar ve kaynakçılar sitesi) küçük imalat sanayini kent içinde gelişigüzel dağılmış bir durumdan bir nebze olsun kurtarmıştır.

Kaynaklar

İlimizde Egzoz Emisyon Ölçüm Yetki Belgesi Alan Firmalar

TÜİK Siirt Bölge Müdürlüğü

Batman Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü

Siirt Batman Doğal Gaz Dağıtım A.Ş (SİBADAŞ)

Batman Valiliği Sosyal ve Dayanışma Vakfı Başkanlığı

Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü Envanter Verileri

<http://laboratuvar.cevre.gov.tr>

(Bu bölümdeki tablolar 2019 yılında Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğümüze gönderilen verilere göre hazırlanmıştır.)

B. SU VE SU KAYNAKLARI

B.1. İlin Su Kaynakları ve Potansiyeli

B.1.1. Yüzeysel Sular

B.1.1.1. Akarsular

İlimiz sınırları içinde bulunan en belirgin akarsular Dicle Nehri, Garzan Çayı, Batman Çayı, Sason Çayıdır. Batman İl sınırında en önemli akarsu; Dicle Nehri'dir. Dicle Nehri'nin Batman İli sınırlarındaki en önemli kolları Garzan Çayı ve Batman Çayı'dır. Batman Çayını oluşturan ana kollar Kulp Çayı, Sarım Çayı, Zori Çayı ve Talorin Çayı'dır. Bu kollardan Kulp ve Sarım Çayı, Diyarbakır İl sınırları, Sason, Zori ve Talorin çayları ise Batman İl sınırları dâhilindedir. Batman Çayının İl sınırları içindeki uzunluğu 124 km olup kuzeyde Serim mntikasından başlayıp güneye doğru Kulp Çayı ile birleşerek Batman İlini terk etmektedir. Batman Çayı'nın yıllık ortalama su potansiyeli 4.2 milyar m³'tür. Garzan Çayı yıllık ortalama su potansiyeli 830 milyon m³'tür. İlimizde bulunan akarsuların toplam uzunluğu, İl sınırları içindeki uzunluğu, debisi, kolu olduğu akarsu ve kullanım amaçları hakkında bilgiler Çizelge B.1'de verilmiştir.

Çizelge B.1 -İlimizin Akarsuları
(Devlet Su İşleri 10. Bölge Müdürlüğü, 2018)

AKARSU İSMİ	Toplam Uzunluğu (km)	İl Sınırları İçindeki Uzunluğu (km)	Debisi (m ³ /sn)	Kolu Olduğu Akarsu	Kullanım Amacı
Dicle Nehri	530	86	300	Dicle	Sulama, Enerji
Garzan Çayı	168	110	49,3	Dicle	Sulama, Enerji
Batman Çayı	144	124	117	Dicle	Sulama, Enerji
Sason Çayı	65	65	14,2	Batman	Enerji
Serkan (Zori) Çayı	78	58	17	Batman	Sulama

B.1.1.2. Doğal Göller, Göletler Rezervuarlar

İl sınırları dâhilinde doğal göl bulunmamaktadır. Ancak DSİ tarafından sulama amaçlı olarak yapılmış iki adet göl mevcuttur. Bunlar Gercüş - Kırkat Göleti ve Kozluk - Ceffan Göleti'dir. Gercüş-Kırkat Göleti Dicle Havzasında Mardin İli Gercüş İlçesine 8 km. uzaklıktadır. Gölet nehir deresi üzerinde olup 350 ha alanı sulamaktadır. Ceffan (Garzan) Göleti ise Ceffan deresi üzerinde ve Beşiri-Garzan karayolunun 1 km kadar güneyinde kurulmuştur. Göletten başlanarak Garzan Çayı'nın sol sahilinde kuzey-güney doğrultusunda uzanan toplam 332 ha araziye sulamaktadır. İlde bulunan sulama göletlerine ait bilgiler Çizelge B.2'de verilmiştir.

Çizelge B.2- İlimizdeki Mevcut Sulama Göletleri
(Devlet Su İşleri 10. Bölge Müdürlüğü, 2019)

Göletin Adı	Tipi	Göl hacmi, m ³	Sulama Alanı (net), ha	Çekilen Su Miktarı, (m ³)	Kullanım Amacı
Gercüş-KırkatGöleti	Homojen Toprak Dolgu	3.155.210	350	Talep yok	Sulama
Kozluk-Ceffan Göleti	Kil Çekirdekli Kaya Dolgu	6.845.000	332	4.000.000	Sulama

B.1.2. Yeraltı Suları

Batman İli ve çevresinin yeraltı suyu yönünden verimli birimleri Batman Çayı verimli alüvyonları ile Batman Ovası'nın bir kesiminde yayılım gösteren çakıl taşı ve kumtaşı birimlerinden oluşan lahtiformasyonudur.

Batman İlinin mevcut içme suyu Batman Çayı alüvyonlarından karşılanmaktadır. Bu alandaki yeraltı suyu 9-10 m civarındadır. İlin güneydoğu kesimlerinde yayılım gösteren lahtiformasyonunda ise su seviyesi 25-30 m arasındadır. Diğer kesimler ise yeraltı suyu yönünden verimsizdir. Ayrıca Batman İlinin yaklaşık 12 km güneybatısında Diyarbakır İl sınırları içerisinde kalker akiferden boşalan ve yaklaşık debisi 6,5 m³/s olan Zilek kaynakları bulunmaktadır.

İl yeraltı su rezervleri bakımından zengindir. Sulanabilen alanların bir kısmında üreticilerin kendi imkanları ile açtıkları derin kuyulardan sağlanan suyla sulu tarım yapılmaktadır.

Çizelge B.3- İlimizin Yeraltısu Potansiyeli (Devlet Su İşleri 10. Bölge Müdürlüğü, 2019)

Kaynağın İsmi	Kullanım Amaçları	hm ³ /yıl
Yeraltı Suyu (YAS)	İçme -Kullanma	10,83
	Sanayi	2,05
	Sulama	8,02

Ayrıca MTA Genel Müdürlüğü il ve yakın çevresinde jeotermal enerji aramalarına yönelik yaptığı çalışmalarını sonucunda Kozluk-Taşlıdere jeotermal alanında 83°C sıcaklık ve 16 lt/sn db'ye sahip jeotermal kaynak ortaya çıkarılmıştır.

B.1.3. Denizler

İlimizin denize kıyısı bulunmamaktadır.

B.2. Su Kaynaklarının Kalitesi

İlimizde Yüze ve yeraltı suları için değerlendirme 7 Nisan 2012 tarih ve 28257 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan “Yeraltı Sularının Kirlenmeye ve Bozulmaya Karşı Korunması Hakkında Yönetmelik” ve 10.08.2016 tarih ve 29797 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan Yerüstü Su Kalitesi Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Daire Yönetmeliğe” kapsamın da Batman ilinde 2018 yılı yüze ve yeraltı sularında tarımsal faaliyetlerden kaynaklanan nitrat kirliliği ile ilgili analiz sonuçları Çizelge B.4 te verilmiştir.

Çizelge B.4 - İlimizde 2018 yılında yüze ve yeraltı sularında tarımsal faaliyetlerden kaynaklanan nitrat kirliliği ile ilgili analiz sonuçları (İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, 2019)

Su Kaynağının Cinsi (Yüze/ Yeraltı)	Adı	Kullanım amacı ve kullanılan miktar				Analiz Yapılan İstasyonun				
		İçme ve kullanma suyu	Enerji üretimi	Sulama suyu	Endüstriyel su temini	Akım gözlem istasyonu kodu	Analiz sonuçları YSKY (Tablo-5)	Yeri (İlçe, Köy, Mevkii)	Koordinatları (YAS için)	Yıllık Ortalama Nitrat Değeri (mg/L)
Yüze	Sason merkez çayı			x		72-002			41,408896 38,341068	3,602
Yüze	Beşiri ikiköprü Garzan çayı			x		72-003			41,346908 37,965314	5,556
Yüze	Kozluk pısyar çayı			x		72-004			41,521550 38,162198	1,483
Yüze	Hasankeyf Dicle çayı			x		72-005			41,420222 37,714920	8,018
Yüze	Gerçüş kırkat göleti			x		72-006			41,338178 37,573689	1,605
Yüze	Batman ikiztepe çayı			x		72-007			41,069374 37,900813	8,153
Yüze	Batman Barajı Taşlıdere Kozluk			x		72-012			41,236824 38,219278	1,287
Yüze	Hasankeyf, ırmak çay			x		72-017			41,532650 37,726450	9,113
Yüze	Beşiri kaşarı köyü çayı			x		72-018			41,546899 37,795675	6,409
Yüze	Beşiri Kaşustu köyü 1 çayı			x		72-024			41,647629 37,752449	8,632
Yüze	Kozluk çayönü çayı			x		72-020			41,515560 38,106210	2,347
Yüze	Batman soğuksu çayı			x		72-021			40,998930 37,829020	5,139
Yüze	Batman Oymataş Dicle Nehri					72-022				0,000
Yüze	Batman şerbetli mezrası çayı			x		72-016			41,173505 38,031453	2,079
Yer Altı	Batman balpınar köyü kaynak su			x		72-008			41,060273 37,869785	70,632
Yer Altı	Beşiri kıradağı yer altı kaynak suyu	x		x		72-009			41,250594 37,909945	46,703
Yer Altı	Kozluk merkez suyu	x		x		72-010			41,519729 38,157740	4,833
Yer Altı	Gerçüş merkez tela kaynak suyu	x		X		72-011			41,377675 37,563700	5,770
Yer Altı	Hasankeyf suçeken köyü	x		X		72-013			41,291097 37,738389	38,296
Yer Altı	Batman ikiztepe köyü yeraltı suyu			X		72-014			41,089584 37,896413	10,407
Yer Altı	Sason köprü başı kaynak suyu	x		X		72-015			41,278567 38,283751	49,391
Yüze	Sason köprü başı çayı			x		72-023			41,277494 38,282947	3,401
Yüze	Batman oymataş köyü çayı			x		72-022			41,022055 37,797939	8,523
Yüze	Batman barajı çayönü kozluk			X		72-025			41,255635 38,256167	4,283
Yüze	Sason Yücebağ çayı			X		72-026			41,237272 38,376716	3,507
Yüze	Sason Heybeli çayı			X		72-027			41,232783 38,367334	4,062
Yüze	Batman Samanyolu çayı			X		72-028			41,219715 38,104459	2,390
Yüze	Beşiri Kaşüstü köyü çayı 2			x		72-029			41,624295 37,757811	6,761

B.3. Su Kaynaklarının Kirlilik Durumu

B.3.1. Noktasal kaynaklar

B.3.1.1. Endüstriyel Kaynaklar

2018 Yılı Atıksu Arıtma Tesisine giren toplam atıksu miktarı 20.751.100 m³/yıl dır. Batman Belediyesi tahakkuk verilerine göre bu miktarın % 5,86 sının sanayi atıksuyu olduğu tespit edilmiştir. Batman Belediyesi Atıksu Arıtma Tesisi deşarj koordinatları Y= 418117 X=4196232 ITRF-96 dir.

B.3.1.2. Evsel Kaynaklar

2018 Yılı Atıksu Arıtma Tesisine giren toplam atıksu miktarı 20.751.100 m³/yıl dır. Batman Belediyesi tahakkuk verilerine göre bu miktarın % 83,82 nun evsel atıksu olduğu tespit edilmiştir. Batman Belediyesi Atıksu Arıtma Tesisi deşarj koordinatları Y= 418117 X=4196232 ITRF-96 dir.

B.3.2. Yayılı Kaynaklar

B.3.2.1. Tarımsal Kaynaklar

Batman İlinde 97.228,1 ha tarım arazisi, 40.592,5 ha Mera Arazisi, 69.084 ha Orman Arazisi kullanılmaktadır. Toplam tarım arazisi İl yüzölçümü 470.600 ha olup; İl yüzölçümünün % 20,65 tarımsal faaliyetlerde, % 8,63 Mera arazisi, % 14,68 Orman arazisi, % 56,04 Tarıma elverişsiz arazilerden oluşmaktadır.

Batman İl genelinde tarımsal ürünlerin yetiştirme periyodu bütün yıla yayılmıştır. Eylül Ekim aylarında başlayan buğday, arpa, mercimek ve nohut tarımı, Haziran ayının ilk yarısında sona ermekte ve Nisan ayının sonu ile Mayıs ayının ilk haftasında pamuk tarımı başlayıp Kasım, Kasım ayı sonu Aralık ilk haftasına kadar devam etmektedir.

2018 yılında tarımda kullanılan gübre ve tarımsal ilaçlar ile ilgili veriler çizelge B.5 ve B.6'da yer almaktadır.

Çizelge B.5. 2018 Yılı Gübre Kullanımı (Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü, 2019)

Gübre Cinsi	Tüketim (ton)	Gübre Cinsi	Tüketim (ton)
A.N. % 26	14.246	NPK 15+15+15	44
A.N. % 33	-	A.S%21	139
Üre	30.686	TSP	-
Kom. 20.20.0	4.954	Potasyum Nitrat	9
Kom. 20.20.0+%1 zn	18.978	Kom.8.18.0+02 zn	-
DAP	5.949	Mısır Güb. 18-24-12	-
TOPLAM			75.005

Çizelge B.6. 2018 yılında tarımda kullanılan tarımsal ilaçlar (Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü, 2018)

Kimyasal Maddenin Adı	Kullanım Amacı	Miktarı		İlde Tarımsal İlaç Kullanılarak Tarım Yapılan Toplam Alan (ha)
		Ton	Lt	
İnsektisitler	Böcek İlacı	0,22	3.604,80	97.228,1
Herbisitler	Yabancı Ot	2,46	8.700	
Fungisitler	Mantar	3,75	55.346	
Rodentisitler	Fare İlacı	0,012	-	
Akarisitler	Akarlar	-	57	
Diğer		-	25	
TOPLAM		6,44	67.732,8	

B.3.2.2. Diğer

İlimizde 2018 yılı için toplanan katı atık miktarı 330 ton/gün'dür. İlimizde atıklar Raman Katı Atık Sahasında vahşi olarak depolanmaktadır. Bu sahaların yerleri ve etkileyebilecekleri yeraltı ve yerüstü su kaynakları bulunmamaktadır.

B.4. Deniz Kıyı Sularının Kirlilik Durumu

İlimizin denize kıyısı bulunmamaktadır.

B.5. Sektörel Su Kullanımları ve Yapılan Su Tahsisleri

B.5.1. İçme ve Kullanma Suyu

B.5.1.1 Yüzeysel su kaynaklarından kullanılan su miktarı ve içme suyu arıtım tesisi mevcudiyeti

İlimizde yüzeysel su kaynaklarından yararlanılmamaktadır. İlde kullanılan suyun tamamı derin su kaynaklarından temin edilmektedir. Üretilen su miktarı 2018 yılında 47.619.360 m³ tür. Batman Belediyesi BASKİ Müdürlüğü'nün verilerine göre üretilen suyun % 83,82'si evsel ve % 5,86'sı sanayi amaçlı kullanılmaktadır. Geri kalan % 10,32'si de diğer Ticari, İnşaat, Resmi Kurum, Park Bahçeler, vb. amaçlarla kullanılmaktadır.

Temin edilen su İlimizde yalnızca merkez ilçede bulunan bir belediye kent nüfusuna hizmet vermektedir. Nüfus mevsimsel değişkenlik göstermektedir. 663 km lik şebeke ağı ise 411.000 statik nüfusa hizmet etmektedir. İlimizde içme suyu arıtım tesisi bulunmamaktadır.

B.5.1.2. Yeraltı su kaynaklarından temin edilen su miktarı ve içme suyu arıtım tesisi mevcudiyeti

Yer altı (derin kuyularda) su üretim miktarımız saniyede 1.510 litredir. İlimizde İçme Suyu Arıtma Tesisi bulunmamaktadır. Ancak klorlama işlemi yapılmaktadır.

B.5.1.3. İçme Suyu temin edilen kaynağın adı, mevcut durumu, potansiyeli vb.

İçme suyu kaynaklarımız, Batman Çayı kenarında Diyarbakır yolu üzerinde bulunan 141 dönümlük havzada açılmış olan ortalama 60 metrelik derinlikte 28 adet kuyudan temin edilmektedir.

Batman İlinin mevcut içme suyu Batman Çayı alüvyonlarından karşılanmaktadır. Batman Çayı, 945 ha alanda ve 86,75 km uzunluğunda olup Kuzeyde Serim mıntıkasından başlayıp Güneye doğru Kulp Çayı ile birleşerek İlimizi terk etmektedir. Batman Çayı'nın yıllık ortalama su potansiyeli 4,2 Milyar m³'tür.

B.5.2. Sulama

Batman İlinde 97.228,1 ha tarım arazisi, 40.592,5 ha, Mera Arazisi, 69.084 ha Orman Arazisi kullanılmaktadır. İlin toplam tarım arazisi yüzölçümü 470.600 ha olup ilin tarım arazisi toplamı, 97.228,1 ha'dır. İl yüzölçümünün % 20,65 tarımsal faaliyetlerde, % 8,63 Mera arazisi, % 14,68 Orman arazisi, % 56,04 Tarıma elverişsiz arazilerden oluşmaktadır. Batman il genelinde tarımsal ürünlerin yetiştirme periyodu bütün yıla yayılmıştır. Eylül Ekim aylarında başlayan buğday, arpa, mercimek ve nohut tarımı, Haziran ayının ilk yarısında sona ermekte ve Nisan ayının sonu ile Mayıs ayının ilk haftasında pamuk tarımı başlayıp Kasım, Kasım ayı sonu Aralık ilk haftasına kadar devam etmektedir. Sulama yapılan alanlarda Damlama, Yağmurlama, Tamburlu Sistem Yağmurlama yöntemleri kullanılan sulama sistemi yöntemleridir.

B.5.2.1. Salma sulama yapılan alan ve kullanılan su miktarı

Salma sulama yapılan alan ve kullanılan su miktarına ilişkin herhangi bir veri bulunmamaktadır. İlimizde 2 tane Sulama Birliği (Garzan Sulama Birliği ve Batman Sol Sahil Sulama Birliği) mevcuttur.

B.5.3. Endüstriyel Su Temini

İlimizde yeni kurulan Organize Sanayi Bölgesinin dışında küçük sanayi sitelerine Batman Belediyesinin mevcut şebekesinden su verilmektedir. Organize Sanayi Bölgesi mücavir alanımızın dışında olduğundan kendi sularını kendileri temin etmektedirler.

Organize Sanayi Bölgesinin atıksu arıtma tesisi 2013 yılında işletmeye alınmıştır. Arıtma Tesisi biyolojik arıtmadan oluşmaktadır. Kapasitesi 600 ton/gün dür.

B.5.4. Enerji Üretimi Amacıyla Su Kullanımı

İlimizde su kaynakları üzerinde enerji üretme amacıyla kurulan hidroelektrik santrallerinin kapasitelerinden ve özellikleri Çizelge B.7'de verilmiştir.

Çizelge B.7- İlimizde Su Kaynakları Üzerinde Enerji Üretme Amacıyla Kurulan Hidroelektrik Santrallerinin Kapasiteleri ve Özellikleri

(Devlet Su İşleri 10. Bölge Müdürlüğü, 2018)

Sıra No	Faaliyet Adı	Faaliyetin Yeri	Kapasitesi	Amacı	Faaliyet Durumu
1	Batman Barajı HES	Batman Çayı Üzerinde	483 GWh/yıl (198 MW)	Sulama, Enerji	İşletmede
2	Garzan Barajı HES	Garzan Çayı üzerinde	191,13 GWh/yıl (42,03 MW)	Sulama, Enerji	İşletmede

B.5.5. Rekreatif Su Kullanımı

İlimizde bulunan merkez park ve refüjlere %80 oranında şebeke suyu % 20 oranında muhtelif alanlarda açılan kuyulardan su sağlanmaktadır.

B.6. Çevresel Altyapı

B.6.1. Kentsel Kanalizasyon Sistemi ve Atıksu Arıtma Tesisi Hizmetleri

Kanalizasyon şebekesi ile hizmet verilen belediye sayısı, kanalizasyon şebekesi ile hizmet verilen nüfusun belediye nüfusu içindeki oranı kanalizasyon şebekesi ile hizmet verilen belediye nüfusu, arıtma tesisi ile hizmet verilen belediye sayısı, arıtma tesisi ile hizmet verilen belediye nüfusu ve arıtma tesisi ile hizmet verilen belediye nüfusu içindeki oranın yıllara göre değişimi Çizelge B.9'de, İlimizde Batman Belediyesinin Atıksu Arıtma Tesisi 2011 yılında işletmeye alınmış olup Batman Belediyesinden alınan bilgiler doğrultusunda İlimizde yıllara göre kanalizasyon hizmeti verilen nüfusun belediye nüfusuna oranı Çizelge B.8'de verilmiştir.

Çizelge B.8- İlimizde Yıllara Göre Kanalizasyon Hizmeti Verilen Nüfusun Belediye Nüfusuna Oranı (Batman Belediyesi, 2018)

2002	2003	2004	2006	2008	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
88	93	93	92	92	95	-	96	-	-	98	98	98	98

Çizelge B.9 – İlimizde 2018 Yılı Kentsel Atıksu Arıtma Tesislerinin Durumu (Batman Belediyesi, 2019)

Yerleşim Yerinin Adı	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi/ Deniz Deşarjı Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü			Mevcut Kapasitesi (ton/gün)	Arıtılan /Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Deşarj Noktası koordinatları	Deniz Deşarjı	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok	Fiziksel	Biyolojik	İleri						
İl Merkezi	X			X			61000 m ³ /gün	0,63 m ³ /sn	Y= 418117 X=4196232 ITRF-96	Batman Çayı	429.665	7,9

Belediyenin atıksu arıtma tesisinden çıkan arıtma çamuru mevcut haliyle Belediye Katı Atık sahasına gönderilmektedir.

B.6.2. Organize Sanayi Bölgeleri (OSB) ve Münferit Sanayiler Atıksu Altyapı Tesisleri

Batman Organize Sanayi Bölgesi bünyesinde bulunan tesislerin OSB Kanalizasyon şebekesine bağlantısı bulunmaktadır. Batman Organize Sanayi Bölgesi Atıksu Arıtma Tesisi evsel nitelikli ve endüstriyel nitelikli atık suları arıtacak tesis olup biyolojik arıtma ünitesinden oluşmaktadır. Atıksu Arıtma Tesisinin günlük kapasitesi 600 ton olup, 0,006 ton/gün atık çamur oluşmaktadır. Arıtma tesisinde oluşan su arıtma tabi

tutulduktan sonra OSB sınırları içinden geçen Batman Deresi yatağına (kuru dere yatağı) boru hattı ile deşarj edildiği Batman Organize Sanayi Bölgesi İdaresi tarafından beyan edilmiştir.

Çizelge B.10 - İlimizde 2018 Yılında OSB’lerdeki Atıksu Arıtma Tesislerinin Durumu
(Batman Organize Sanayi Bölgesi, 2019)

OSB Adı	Mevcut Durumu	Kapasitesi (ton/gün)	SAİS Kabini Durumu (var/yok)	AAT Türü	AAT Çamuru Miktarı (ton/gün)	Deşarj Ortamı	Deşarj Koordinatları
Batman Organize Sanayi Bölgesi	FAAL	600	Yok	BİYOLOJİK	0,006	KURU DERE	X= 37,89667 Enlem Y= 41,23532 Boylam

B.6.3. Katı Atık (Düzenli) Depolama Tesisleri Atıksuları İçin Önlemler

İlimizde Düzenli Evsel Katı Atık Depolama sahası bulunmamaktadır. Katı Atık Depolama Sahası ile ilgili çalışmalar yapılmaktadır. Ayrıca Batman (Merkez), Kozluk, Gercüş, Beşiri, Sason, Hasankeyf, Balpınar, İkiköprü, Bekirhan belediyelerinden oluşan Batman Katı Atık Tesisleri Yapma ve İşletme Birliği 01.10.2008 tarihinde kurulmuştur.

B.6.4. Atık Suların Geri Kazanılması ve Tekrar Kullanılması

İlimizde atıksuların geri kazanımı yapılmamaktadır. Arıtma Tesisinden çıkan sular alıcı ortama Batman Çayına deşarj edilmektedir.

B.7. Toprak Kirliliği ve Kontrolü

B.7.1. Noktasal Kaynaklı Kirlenmiş Sahalar

“Toprak Kirliliğinin Kontrolü ve Noktasal Kaynaklı Kirlenmiş Sahalara Dair Yönetmelik” kapsamında İlimiz genelinde bulunan toplam 122 tesise ait Faaliyet Ön Bilgi Forumları İl Müdürlüğümüze sunulmuş olup Kirlenmiş sahalara Bilgi Sistemi üzerinden de onaylanmıştır.

B.7.2. Arıtma Çamurlarının Toprakta Kullanımı

Arıtma çamurlarının toprakta kullanımında gerekli tedbirlerin alınması esaslarını sürdürülebilir kalkınma hedefleriyle uyumlu bir şekilde belirlemeyi amaçlayan “Evsel ve Kentsel Arıtma Çamurlarının Toprakta Kullanılmasına Dair Yönetmelik” (EKAÇTKDY) kapsamında yapılan herhangi bir çalışma verisi bulunmamaktadır.

Batman Belediyesine ait Arıtma Tesisinde çürütücü tankında çürütülen çamur 16 adet kurutma havuzunda kurutulduktan sonra Batman Belediyesi Katı Atık depolama sahasına gönderilmektedir. Batman Belediyesi Arıtma Tesisinden çıkan arıtma çamurunun analizi ve arıtma çamurunun yönetimine ilişkin çalışma yapılmış ve toprakta kullanımı uygun olduğu tespit edilmiştir. Henüz çamurun toprakta kullanımı aşamasına geçilmemiştir. İşlem ihale aşamasındadır.

Batman Organize Sanayi Bölgesine ait Arıtma Tesisinden kaynaklanan arıtma çamurunun Batman Belediyesi Atıksu arıtma tesisine gönderilerek bertaraf edileceği ifade edilmektedir.

Organize Sanayi Bölgesinin atıksu arıtma tesisi 2013 yılında işletmeye alınmış ancak arıtma çamuru oluşmadığından analizine ilişkin herhangi bir çalışma verisi bulunmamaktadır.

B.7.3. Madencilik faaliyetleri ile bozulan arazilerin doğaya yeniden kazandırılmasına ilişkin yapılan çalışmalar

23.10.2010 tarih ve 27471 Sayılı Resmi Gazetede Yayımlanarak Yürürlüğe giren Madencilik Faaliyetleri İle Bozulan Arazilerin Doğaya Yeniden Kazandırılması Yönetmeliğinin 9. Maddesinin 2. Bendinde “İşletmeci, doğaya yeniden kazandırma çalışmalarına ilişkin hazırlamış olduğu uygulama takvimine göre yapılan çalışmaları yıllık izleme raporları şeklinde ilgili (Değişik ibare:RG-28/9/2012-28425) Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğüne Ocak ayı sonuna kadar sunar.”

B.7.4. Tarımsal Faaliyetler İle Oluşan Toprak Kirliliği

İlimizde 2018 Yılında Kullanılan Ticari Gübre Tüketiminin Bitki Besin Maddesi Bazında ve Yıllık Tüketim Miktarları, Tarımda Kullanılan Girdilerden Gübreler Haricindeki Diğer Kimyasal Maddelerin, İlimizde 2018 Yılında Topraktaki Pestisit vb Tarım İlacı Birikimini Tespit etmek amacıyla yapılmış Analizin sonuçları ile ilgili İl Müdürlüğümüze sunulan veriler Çizelge B.11., Çizelge B.12.’de verilmiştir.

Çizelge B.11- İlimizde 2018 Yılında Kullanılan Ticari Gübre Tüketiminin Bitki Besin Maddesi Bazında ve Yıllık Tüketim Miktarları (Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü,2019)

Bitki Besin Maddesi (N,P,K olarak)	Bitki Besin Maddesi Bazında Kullanılan Miktar (ton)	İlde Ticari Gübre Kullanılarak Tarım Yapılan Toplam Alan (ha)
Azot	60.652,80	97.228,1
Fosfor	16.428,82	
Potas	9.498,52	
TOPLAM	86.580,14	97.228,1

Çizelge B.12- İlimizde 2018 Yılında Tarımda Kullanılan Girdilerden Gübreler Haricindeki Diğer Kimyasal Maddeler (Tarımsal İlaçlar vb) (Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü, 2019)

Kimyasal Maddenin Adı	Kullanım Amacı	Miktarı Ton	İlde Tarımsal İlaç Kullanılarak Tarım Yapılan Toplam Alan (ha)
İnsektisitler	Böcek İlacı	0,22	3.604,80
Herbisitler	Yabancı Ot	2,46	8.700
Fungisitler	Mantar	3,75	55.346
Rodentisitler	Fare İlacı	0.012	-
Akarisitler	Akarlar	-	57
Diğer	Nematisit	-	25
TOPLAM		6,442	67.732,8

B.8. Sonuç ve Değerlendirme

İl sınırları içinde bulunan en belirgin akarsular Dicle Nehri, Garzan Çayı, Batman Çayı, Sason Çayıdır. Batman İl sınırında en önemli akarsu; Dicle Nehri'dir. Dicle Nehri'nin Batman İli sınırlarındaki en önemli kolları Garzan Çayı ve Batman Çayı'dır. Batman Çayını oluşturan ana kollar Kulp Çayı, Sarım Çayı, Zori Çayı ve Talorin Çayı'dır. Bu kollardan Kulp ve Sarım Çayı, Diyarbakır il sınırları, Sason, Zori ve Talorin çayları ise Batman İli sınırları dahilindedir. Batman Çayı, 86,75 km uzunluğunda olup Kuzeyde Serim mntıkasından başlayıp Güneye doğru Kulp Çayı ile birleşerek İlimizi terk etmektedir. Serken (Zori) Çayı 62 km uzunluğunda olup Çorçovus mntıkasında başlayıp, Çalonur Köyü mntıkasına kadar devam etmektedir. Batman Çayı'nın yıllık ortalama su potansiyeli 4,2 milyar m³'tür. Garzan Çayı yıllık ortalama su potansiyeli 830 milyon m³'tür.

Batman Çayı alüvyonlarında yeraltı suyu seviyesi yaklaşık olarak 3-4 m derinliktedir. Lahtiformasyonunda ise statik seviye 28-30 m. civarındadır. Batman'ın içme suyu Batman Çayı alüvyonlarından karşılanmaktadır. Batman İl merkezinde Lahtiformasyon yayılım göstermektedir. Kıltaşı, kumtaşı ve çakıltaşı birimlerinin ardalanmasından oluşan Şelmo formasyonunda kil taşı hakim birim durumundadır. Düşey ve yatay yönde tedrici geçişli olan bu formasyonun yöredeki genişliği 150-200 m. arasındadır. Şelmo formasyonu genel olarak yer altı suyu yönünden verimli değildir. Bölgede bu formasyon üzerinde açılmış sondaj kuyularından ortalama 1-2 lt/s civarında su alınmaktadır. Yani akifer özelliği yoktur. Batman Çayı kenarındaki alüvyonlar su yönünden verimli olup, İller Bankası tarafından açılan keson kuyulardan 40 lt/sn verim alınmaktadır.

İlimizde oluşan evsel ve endüstriyel atık suları arıtmak için Batman Belediyesine ait bir arıtma tesisi bulunmaktadır.

İlimizde OSB'ne ait biyolojik paket arıtmadan oluşan ve kapasitesi 600 ton/gün olan Arıtma Tesisi bulunmaktadır.

Ayrıca Batman TÜPRAŞ Rafinerisinin endüstriyel ve evsel atıksuyun ayrı ayrı arıtıldığı iki adet atıksu arıtım tesisi bulunmaktadır. Arıtım tesisi faaliyette olup, tesisin proses akışı uygun özelliklere sahiptir. Tesis çıkış suyu kalitesi, doğrudan doğruya İluh Deresi'ne deşarj edilmeye uygundur. Yağ tutucu ve çöktürme tanklarındaki sıyırıcıların, yağın tesisin sonraki aşamalarına ulaşmasını engellemek amacıyla geliştirilmesi gibi bazı değişikliklerin yapılması zamanla uygulamaya konulacak bir işlem olacaktır.

Ancak kanalizasyon şebekesine bağlı olmayan yerleşimler ya fosseptik çukurları kullanmakta veya atıklarını doğrudan doğruya en yakın bir çukur veya dere yatağına deşarj etmektedir. Daha sonra bu çukurlara atılan herhangi bir katı atık ve yağ, gres ve ağır metal gibi diğer potansiyel zararlı atıkların yanı sıra kanalizasyon içinde su yolu olarak işlev görmektedir.

Yerçekimi ve yerel topoğrafya sebebiyle, taşkın suları, bu deşarj sularını taşkın kanallarından kuyu alanlarına taşımaktadır. Bu atıklar daha sonra su kuyusu alanı civarındaki tarlaları ve sonrasında da bu kuyulardan temin edilen suları kirletmektedir. Yaz aylarında yerel çiftçiler İluh Deresi atıksularını, ekinlerini sulamak için kullanmakta ve bu ekinlerden aldıkları mahsulü de satmaktadırlar.

Şehrin mevcut çamur veya atık suyunun bertarafı veya yeniden kullanımı için çok yönlü bir programı bulunmamaktadır. Ancak Batman Belediyesi Arıtma Tesisinden çıkan arıtma çamurunun analizi yapılmış ve toprakta kullanımı uygun olduğu tespit edilmiştir. Şu an TÜPRAŞ atıksu arıtım tesisinden çıkan çamur, lisanslı bertaraf tesislerine gönderilmektedir.

Batman ilinde doğal göl yoktur. Irmakların üzerinde kurulmuş olan iki gölet mevcuttur. Bunlar; -Gercüş-Kırkat Göleti: Gölet Dicle havzasında Mardin İli Gercüş İlçesine 8km. uzaklıktadır. Gölet nehir deresi üzerinde olup 350 ha. alanı sulamaktadır.

-Ceffan (Garzan) Göleti: Gölet Cefan deresi üzerinde ve Beşiri-Garzan karayolunun 1km kadar güneyinde kurulmuştur. Göletten başlanarak Garzan Çayının sol sahilinde kuzey-güney doğrultusunda uzanan toplam 332 ha. araziye sulamaktadır.

Gercüş-Kırkat ve Garzan-Ceffan göletlerine deşarj veren tesisler bulunmamaktadır,

Ayrıca İlimizde Batman Çayı üzerinde kurulu gücü 198 MW yıllık üretimi 483 GWh/yıl olan Batman Barajı Hidroelektrik Santrali ve Garzan Çayı üzerinde kurulu gücü 42,03 MW yıllık üretimi 191,13 GWh/yıl olan Garzan Barajı Hidroelektrik Santrali mevcuttur.

Kaynaklar

Batman Belediyesi

Devlet Su İşleri Diyarbakır 10. Bölge Müdürlüğü

Batman Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü

Türkiye İstatistik Kurumu (TUIK) Siirt Bölge Müdürlüğü Batman

Organize Sanayi Bölgesi (OSB)

Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü Envanter Verileri

(Bu bölümdeki tablolar 2019 yılında Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğümüze gönderilen verilere göre hazırlanmıştır.)

C. ATIK

C.1. Belediye Atıkları (Katı Atık Bertaraf Tesisleri)

İlimizde 2018 yılında üretilen belediye atık miktarı toplam 330 ton/gün'dür. İlimizde atıklar Raman Katı Atık Sahasında vahşi olarak depolanmaktadır. Avrupa Birliği Katılım Öncesi Mali İşbirliği Programı kapsamında yürütülen "Batman Katı Atık Projesi" nin Avrupa Komisyonu değerlendirme süreci devam etmektedir. Değerlendirme süreci tamamlandıktan sonra ihale ve inşaat süreci başlatılacaktır. Düzenli Eysel Katı Atık Depolama sahası ile ilgili çalışmalar yapılmakta olup Batman (Merkez), Kozluk, Gercüş, Beşiri, Sason, Hasankeyf, Balpınar, İkiköprü, Bekirhan belediyelerinden oluşan Batman Katı Atık Tesisleri Yapma ve İşletme Birliği kurulmuştur.

İlimizde 2018 yılı İl/İlçe belediyelerde oluşan katı atıkların toplanma, taşınma ve bertaraf yöntemleri ve tesis kapasiteleri Çizelge C.1'de, 2018 yılı atık kompozisyonu ise Grafik C.1. verilmiştir.

Grafik C.1- İlimizde 2018 Yılı Atık Kompozisyonu (Batman Belediyesi, 2019)

Büyükşehir/İl/İlçe Belediye veya Birliğin Adı	Büyükşehir Belediyesi/ Birlik ise birliğe üye olan belediyeler	Nüfus		Toplanan Ortalama Katı Atık Miktarı (ton/gün)		Kişi Başına Üretilen Ortalama Katı Atık Miktarı (kg/gün)		Transfer İstasyonu Varsa Sayısı	Atık Yönetimi Hizmetlerini Kim Yürütüyor?	Mevcut Belediye Atığı Yönetim Tesisi			
		Yaz	Kış	Yaz	Kış	Yaz	Kış			Düzenli Depolama	Ön İşlem (Mekanik Ayırma/ Biyokurutma/ Kompost/ Biyometanizasyon)	Yakma	Düzensiz Depolama
Batman Belediyesi		447.106	446.000	340	320	≈0,76	≈0,71	-	Temizlik İşl. Md.	-	-	-	-

Çizelge C.1 - İlimizde 2018 Yılı İl/İlçe Belediyelerde Oluşan Katı Atıkların Toplanma, Taşınma ve Bertaraf Yöntemleri ve Tesis Kapasiteleri (Batman Belediyesi, 2019)

C.2. Hafriyat Toprağı, İnşaat ve Yıkıntı Atıkları

İlimizde hafriyat toprağı, inşaat ve yıkıntı atıkları Batman Belediyesi tarafından Ahmet Necdet Sezer Bulvarı Siirt Karayolu Kavşağında bulunan sahaya (Eski Çöp Döküm Sahası) gönderilmektedir. Ancak hafriyat atık depolama sahası kapasitesini doldurduğundan sahaya atık kabul edilememektedir.

18.03.2004 tarih ve 25406 sayılı resmi gazetede yayımlanan Hafriyat Toprağı, İnşaat ve Yıkıntı Atıkların Kontrolü Yönetmeliğinin 8. maddesi gereğince; Batman ili Merkez İlçesi Tilmis mevkiinde 2304/3 parsel numaralı 36.976,76 m² lik Batman Belediyesi mülkiyetine ait olan arazinin Hafriyat Toprağı ve İnşaat/Yıkıntı Atıkları Depolama sahası olarak belirlenmiş ve faaliyete geçmiştir.

Hafriyat toprağı ve inşaat/yıkıntı atıkların toplanması, taşınması ve bertaraf faaliyetleri Batman Belediyesi Çevre Koruma ve Kontrol Müdürlüğü kontrol ekibince denetlenmektedir.

C.3. Sıfır Atık Yönetimi

İlimizde Valiliğimiz tarafından 27.02.2018 tarihinde Batman Kültür Merkezi Konferans Salonunda Sıfır Atık Açılış Programı yapılarak start verilmiştir. 2018 yılı içerisinde başta Valiliğimiz ve bünyesindeki birimler, İl Özel İdaresi ve Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü olmak üzere 28 Kurum ve Kuruluş sıfır atık projesine geçmiştir.

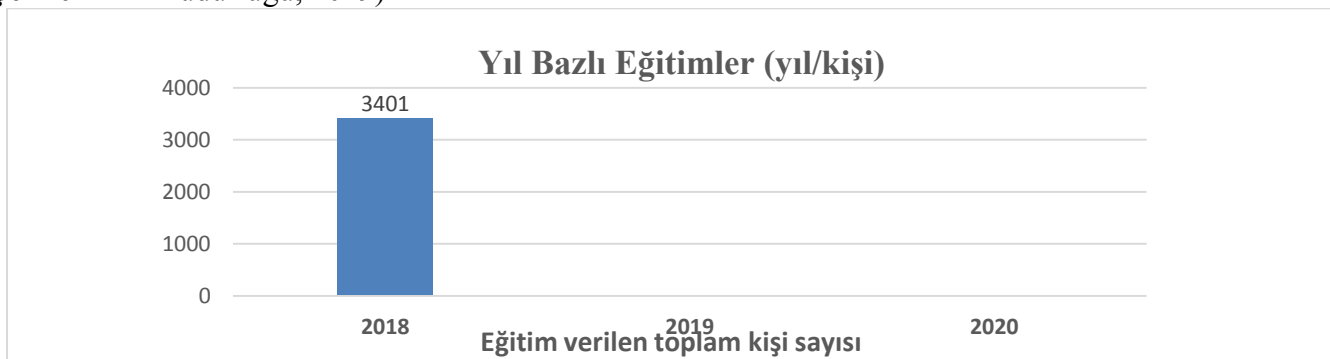
C.3.1 Eğitimler

Sıfır Atık Projesi kapsamında 27.02.2018 tarihinde tüm kurum kuruluş temsilcileri ve odak noktalarına sıfır atık projesi tanıtımı yapılmış olup daha sonra kurum ve kuruluşlar ziyaret edilerek gerekli bilgi ve eğitim faaliyetleri yürütülmüştür.

Çizelge C.2 – 2018 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimler (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2019)

Hedef Kitle	Düzenlenen Eğitim Sayısı	Eğitim Verilen Kişi Sayısı
Kurum Temsilcileri	20	1846
Öğrenci	2	1555

Grafik C.1 – Yıllar bazında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimlere katılan kişi sayısı (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2019)

C.3.2. Atık Getirme Merkezleri

İlimizde Atık Getirme Merkezi bulunmamaktadır.

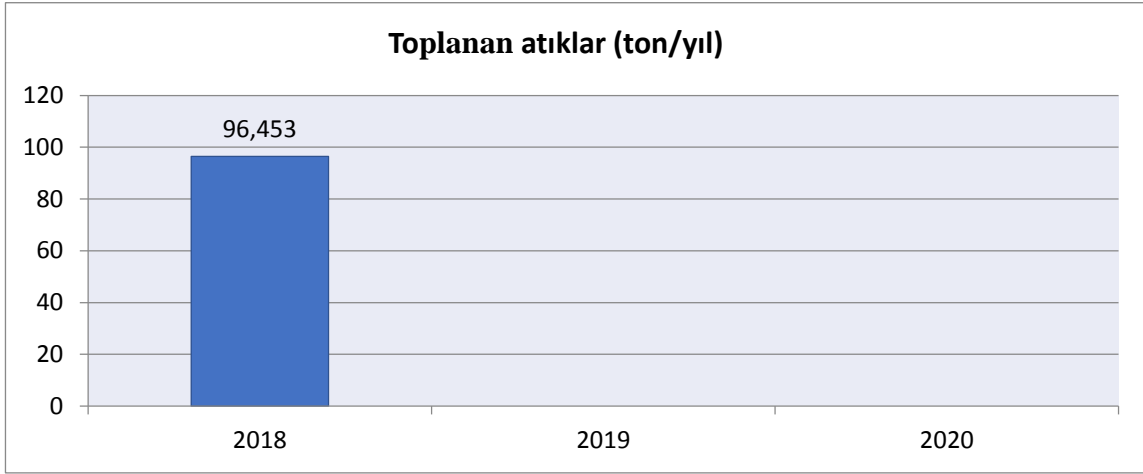
C.3.3. Atık Miktarları

İlimizde 2018 Haziran ayı İtibariyle başta Valiliğimiz, İl Müdürlüğümüz ve İl Özel İdaresi Olmak üzere kurum ve kuruluşlar sıfır atık projesine entegre olarak atıklarını türlerine göre kaynağında ayrı toplayarak türlerine göre atık miktarlarını İl Müdürlüğümüze bildirmişlerdir. Haziran-Aralık dönemlerinde toplanan atık miktarlarına aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Çizelge C.2 – 2018 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında toplanan atık miktarı (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2019)

	İlçe	Toplanan Atık Miktarı (Kg)
Kağıt, karton (15 01 01, 15 01 05, 20 01 01)		67.537
Plastik (15 01 02, 15 01 05, 17 02 03, 20 01 39)		17.256
Metal (15 01 04, 17 04 07, 20 01 40)		4.553
Cam (15 01 07, 17 02 02, 20 01 02)		7.107
Ahşap (15 01 03, 17 02 01, 20 01 38)		-
Tekstil (15 01 09, 20 01 10, 20 01 11)		-
Pil(16 06 01*)		-
Akü (16 06 02*, 16 06 03*, 16 06 04, 16 06 05, 20 01 33*, 20 01 34)		-
Toner-Kartuş (08 03 17*, 20 01 27*)		-
Aydınlatma (20 01 21*)		-
Elektrikli ve Elektronik Eşyalar (20 01 23*, 20 01 35*, 20 01 36, 16 02 13*, 16 02 14*, 09 01 10, 09 01 11, 09 01 12)		-
İlaçlar (20 01 31*, 18 01 08*, 18 02 07*, 20 01 32)		-
Bitkisel atık yağ (20 01 25, 20 01 26*)		-
Hacimli atıklar (20 03 07)		-
Araç bakım/onarım(16 01 03, 16 01 07*)		-
Tehlikeli atık (20 01 13*, 20 01 14*, 20 01 15*, 20 01 17*, 20 01 19*, 20 01 27*, 20 01 29*, 20 01 37*)		-
Organik atık		-
Karışık (plastik, kağıt, cam, metal)		-
TOPLAM		96.453

Grafik C.2 – Yıllar bazında sıfır atık yönetimi kapsamında toplanan atık miktarı (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2019)

C.3.4. Sisteme Geçen Kuruluş Sayısı

İlimizde Valiliğimiz tarafından 27.02.2018 tarihinde Batman Kültür Merkezi Konferans Salonunda Sıfır Atık Açılış Programı yapılarak start verilmiş ve Batman Valiliğimiz tarafından 28.02.2018 tarihli ve 2582 sayılı yazı ile İlimizdeki tüm kurum ve kuruluşlara sıfır atık projesine geçilmesi için talimat verilmiştir.2018 yılında Haziran – Aralık dönemlerinde başta Valiliğimiz ve bünyesindeki birimler, İl Özel İdaresi ve Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü olmak üzere 28 Kurum ve Kuruluş sıfır atık projesine entegre olmuştur.

Çizelge C.4 – 2018 yılı itibariyle sıfır atık sistemini uygulayan kurum/kuruluş sayısı (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2019)

Hedef Kitle	Toplam Kurum Sayı	Sisteme Geçen Kurum	%
Belediye Geneli	11	1	9
Belediye Hizmet Binası	11	1	9
Okul	708	2	0,3
Kurum/kuruluş	107	17	16
AVM	7	1	14
Otel	12	2	17
Hastane	8	4	50
Sanayi	-	-	-
Diğer	-	-	-

Grafik C.3 – Yıllar itibariyle sıfır atık sistemine geçen kurum/kuruluş binası sayısı (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2019)

C.3.5. Ekipman

İldeki sıfır atık yönetimi kapsamındaki ekipmanlara ilişkin bilgiler Çizelge C.5’te verilmiştir..

Çizelge C.5 – 2018 yılı itibariyle sıfır atık yönetimi kapsamındaki ekipmanlar (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2019)

Kurumlardaki Kumbara Sayısı	Kurumlardaki Konteyner Sayısı	Belediye Genelindeki Konteyner Sayısı
50	20	0

C.3.6. Kompost

İlimizde Sıfır Atık Projesi kapsamında ilimizde kompost üretimi gerçekleştirilmemiştir.

C.4. Ambalaj Atıkları

“Ambalaj Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği” kapsamında ambalajın cinsi, üretilen ambalaj miktarları, piyasaya sürülen ambalaj miktarı, geri kazanılan oranları, geri kazanılması gereken miktarları, geri kazanılan miktar ve gerçekleşen geri kazanım oranı ile ilgili İlimizdeki 2018 yılı ambalaj ve ambalaj atıkları istatistik sonuçları Çizelge C.6’de verilmiştir.

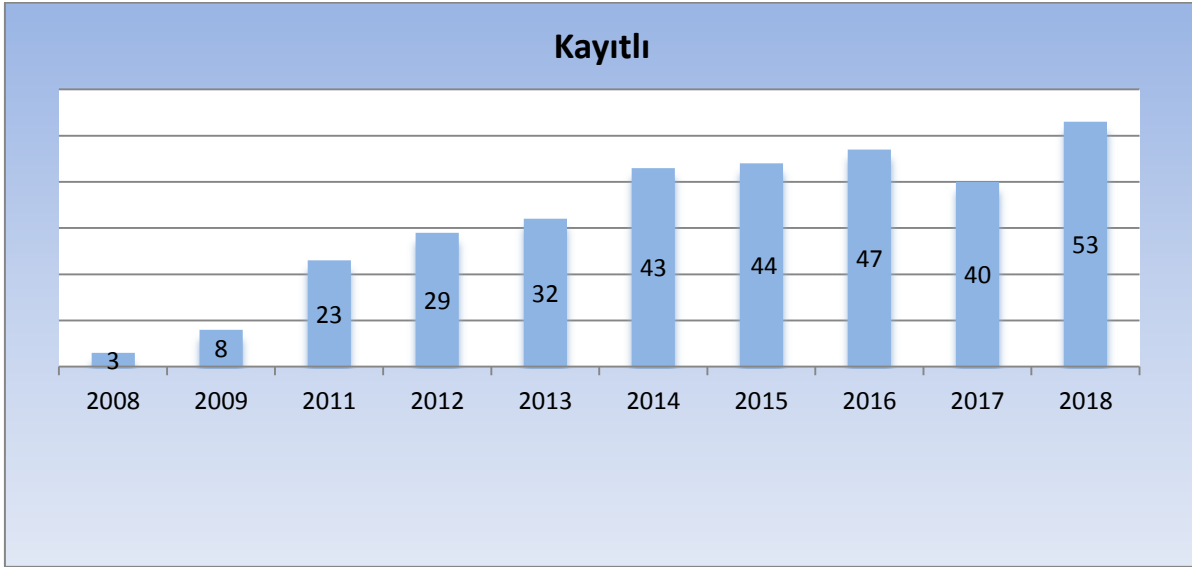
Çizelge C.6- İlimizde 2018 Yılında Ambalaj Ve Ambalaj Atıkları İstatistik Sonuçları
(Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2019)

Ambalaj Cinsi	Toplanan Ambalaj Atığı Miktarı (kg)	Geri Kazanılan Ambalaj Atığı Miktarı (kg)
Plastik	80.090	-
Metal	-	-
Kompozit	-	-
Kağıt Karton	162.810	-
Cam	-	-
Ahşap	-	-
Karışık	56.800	-
Toplam	299.700	-

Yönetmelik kapsamında Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Atık Ambalaj Sisteminde 2011 yılında 1 Ambalaj Üreticisi, 20 Piyasaya Süren, 1 Ambalaj Üreticisi ve Piyasaya Süren, 1 Piyasaya Süren ve Tedarikçi; 2012 yılında 2 ambalaj üreticisi, 24 piyasaya süren, 2 piyasaya süren ve tedarikçi, 1 ambalaj üreticisi ve piyasaya süren işletmeci; 2013 yılında ise 1 Ambalaj Üreticisi, 37 Piyasaya Süren, 1 Tedarikçi, 3 Piyasaya süren ve Tedarikçi, 1 Ambalaj Üreticisi ve Piyasaya Süren kayıt altına alınmış bulunmaktadır. 2014 yılında 1 Ambalaj üreticisi, 37 piyasaya süren, 1 tedarikçi, 3 piyasaya süren ve tedarikçi, 1 ambalaj üreticisi ve piyasaya süren kayıt altına alınmıştır. 2015 yılında 2 Ambalaj Üreticisi, 38 Piyasaya Süren, 2 Tedarikçi, 1 Piyasaya Süren ve tedarikçi, 1 Ambalaj üreticisi ve piyasaya süren kayıt altına alınmış bulunmaktadır. 2016 yılında ise İlimizde 2 Ambalaj Üreticisi, 39 Piyasaya Süren, 3 Tedarikçi, 2 Piyasaya Süren ve tedarikçi, 1 Ambalaj üreticisi ve piyasaya süren firma ile Müdürlüğümüzden Geçici Faaliyet Belgesi almış 2 adet Toplama-Ayrırma Tesisi ve 1 adet Geri Dönüşüm tesisi kayıt altına alınmış bulunmaktadır. 2017 yılında İlimizde 1 Ambalaj Üreticisi, 36 Piyasaya Süren, 1 Tedarikçi, 1 Piyasaya Süren ve tedarikçi, 1 Ambalaj üreticisi ve piyasaya süren firma ile Müdürlüğümüzden Geçici Faaliyet Belgesi almış 2 adet Toplama-Ayrırma Tesisi ve 1 adet Geri Dönüşüm tesisi kayıt altına alınmış bulunmaktadır. 2018 yılında ise İlimizde 3 Piyasaya Ambalaj süren (Satış Noktaları Hariç) işletme, 45 Piyasaya Ambalaj süren (Sadece Satış Noktaları) işletme, 1 Ambalaj Üreticisi ve 3 Tedarikçi firma ile Müdürlüğümüzden Geçici Faaliyet Belgesi almış 2 adet Toplama-Ayrırma Tesisi ve 2 adet Geri Dönüşüm tesisi kayıt altına alınmış bulunmaktadır. Ambalaj ve Ambalaj Atıkları İstatistik Sonuçları ile ilgili işletmelere ait sayısal veriler Çizelge C.7'de verilmiştir.

Çizelge C.7- İlimizde 2018 Yılında kayıtlı ekonomik işletme sayısı
(Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2019)

Piyasaya Süren İşletme Sayısı (Satış Noktaları Hariç)	3
Piyasaya Süren İşletme Sayısı (Sadece Satış Noktaları)	45
Ambalaj Üreticisi Sayısı	2
Tedarikçi Sayısı	3

Grafik C.5- Yıl bazında İlimizde kayıtlı ekonomik işletme sayısı (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, Mayıs 2019)

Çizelge C.8- İlimizde 2018 yılında kayıtlı ambalaj atığı toplama ayırma tesisi sayısı (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, Mayıs 2019)

Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi (TAT) Sayısı Toplam	1. Tip TAT Sayısı	2. Tip TAT Sayısı	3. Tip TAT Sayısı
2	1	1	-

Çizelge C.9 - İlimizde 2018 yılında ambalaj atığı geri kazanım tesisi sayısı (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, Mayıs 2019)

Ambalaj Atığı Geri Kazanım Tesisi (GKT) Sayısı Toplam	Plastik Ambalaj Atığı GKT Sayısı	Kağıt-Karton Ambalaj Atığı GKT Sayısı	Cam Ambalaj Atığı GKT Sayısı	Metal Ambalaj Atığı GKT Sayısı	Ahşap Ambalaj Atığı GKT Sayısı	Kompozit Ambalaj Atığı GKT Sayısı	Tekstil Ambalaj Atığı GKT Sayısı
2	2	2	2	2	2	2	2

Çizelge C.10 – İlimizde 2018 yılında Belediyelerin Ambalaj Atık Yönetim Planı durumu
(Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, Mayıs 2019)

Belediye Adı	Nüfusu	AAYP Durumu (Var-Yok)	AAYP Onay Tarihi	AAYP'ye Dahil Olan TAT Firmaları	AAYP'ye Dahil Olan Yetkilendirilmiş Kuruluşlar
BALPINAR	2880	Yok	-	-	-
BATMAN	381814	Var	23.09.2016	-	-
BEKIRHAN	2695	Yok	-	-	-
BESIRI	8685	Yok	-	-	-
GERCÜS	4621	Yok	-	-	-
HASANKEYF	3143	Yok	-	-	-
İKİKÖPRÜ	3452	Yok	-	-	-
KAYAPINAR	2166	Yok	-	-	-
KOZLUK	23379	Var	01.09.2016	-	-
SASON	11778	Yok	-	-	-
YÜCEBAG	2704	Yok	-	-	-

İlimizde Atık Getirme Merkezi bulunmamaktadır.

C.5. Tehlikeli Atıklar

İlimizde tehlikeli atık bertaraf ve geri kazanım lisansı alan tesis bulunmamaktadır.

Çizelge C.11. İlimizde 2018 Yılı Atık Bertaraf ve Geri Kazanım verileri (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, Mayıs 2019)

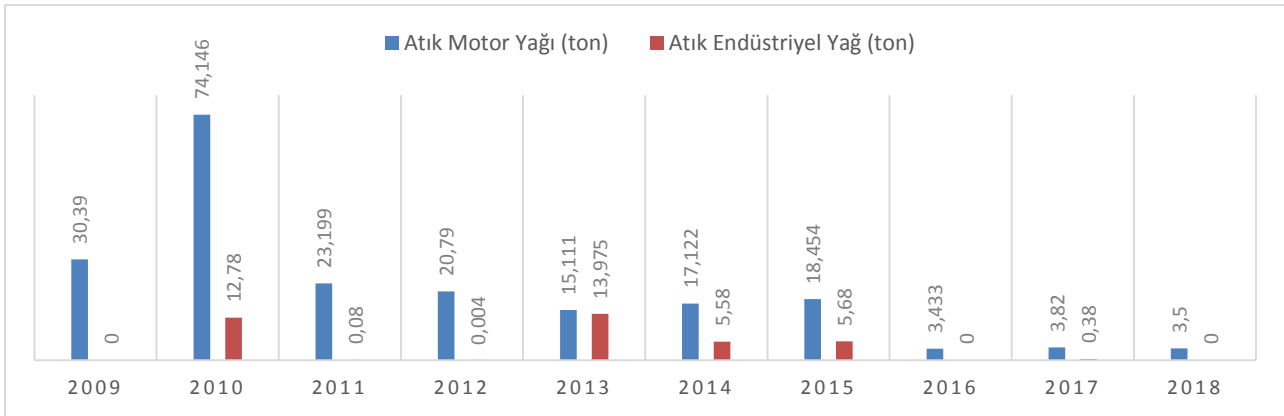
Yıl	Geri Kazanım (ton)	Bertaraf (ton)	Tesis İçi (ton)	Stok (ton)	Toplam (ton)
2018	3.270,709	358,163	0	225,443	3.854,315

C.6. Atık Madeni Yağlar

İlimizde 2009 yılında 30,390 ton atık motor yağı geri kazanıma gönderilmiş olup, 39,050 ton atık sanayi yağı ve 10,328 ton atık motor yağı firmalar tarafından stokta bekletilmektedir. 2010 yılında 12,780 ton atık sanayi yağı, 74,146 ton atık motor yağı bertaraf/geri kazanım tesisine (Atık Sanayi Yağının 0,1 tonu bertaraf tesisine gönderilmiştir.) gönderilmiş olup 17,125 ton atık motor yağı ve 18,800 ton atık sanayi yağı firmalar tarafından stokta bekletilmektedir. 2011 yılında 23,299 ton atık motor yağı, 0,08 ton atık sanayi yağı geri kazanıma gönderilmiş olup 43,417 ton atık motor yağı ve 0,004 ton atık sanayi yağı firmalar tarafından stokta bekletilmektedir. 2012 yılında 20,790 ton atık motor yağı, 0,004 ton atık sanayi yağı geri kazanıma gönderilmiş olup 243,756 ton atık sanayi yağı ve 42,165 ton atık motor yağı firmalar tarafından stokta bekletilmektedir. 2013 yılında 15,111 ton atık motor yağ, 13,975 ton atık sanayi yağı geri kazanıma gönderilmiş olup 51,507 ton atık motor yağı firmalar tarafından stokta bekletilmektedir. 2014 yılında 17,122 ton

Atık motor yağı 5,580 ton atık sanayi yağı geri kazanım tesisine gönderilmiş olup 0,042 ton atık motor yağı firmalar tarafından stokta bekletilmiştir. 2014 yılında ilimizde 1 tane atık yağ geri kazanım tesisi bulunmaktadır. 2015 yılında ise 18,454 ton atık motor yağı, 5,680 ton atık sanayi yağı geri kazanım tesisine gönderilmiş olup, 0,120 ton atık motor yağı firmalar tarafından stokta bekletilmiştir. 2016 yılında ise 3,433 ton atık motor yağı, geri kazanım tesisine gönderilmiştir. 2016 yılında atık sanayi yağı ile ilgili geri kazanım tesisine gönderilen herhangi bir veri olmadığı, Ancak 0,120 ton atık motor yağı firmalar tarafından stokta bekletilmiştir. 2017 yılında 3,820 ton atık motor yağı ve 0,380 ton atık sanayi yağı geri kazanım tesisine gönderilmiştir. 2018 yılında ise 3,5 ton atık motor yağı, geri kazanım tesisine gönderilmiştir. 2018 yılında atık sanayi yağı ile ilgili geri kazanım tesisine gönderilen herhangi bir veri bulunmamaktadır. Ayrıca ilimizde 1 tane atık yağ geri kazanım tesisi faaliyette bulunmaktadır.

Grafik C.6 – Yıllar itibariyle İlimizde Atık Madeni Yağ Toplama Miktarları (<http://motatkds.cevre.gov.tr>, Mayıs 2019)

Çizelge C.12. - İlimizde 2018 Yılı için Atık Madeni Yağ Geri Kazanım ve Bertaraf miktarları (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, Mayıs 2019)

Geri kazanım* (ton)	Nihai bertaraf (ton)	İhracat (ton)	Stok (ton)	Atık Minimizasyonu (Tesis İçi) (ton)
3,500	-	-	4.950	-

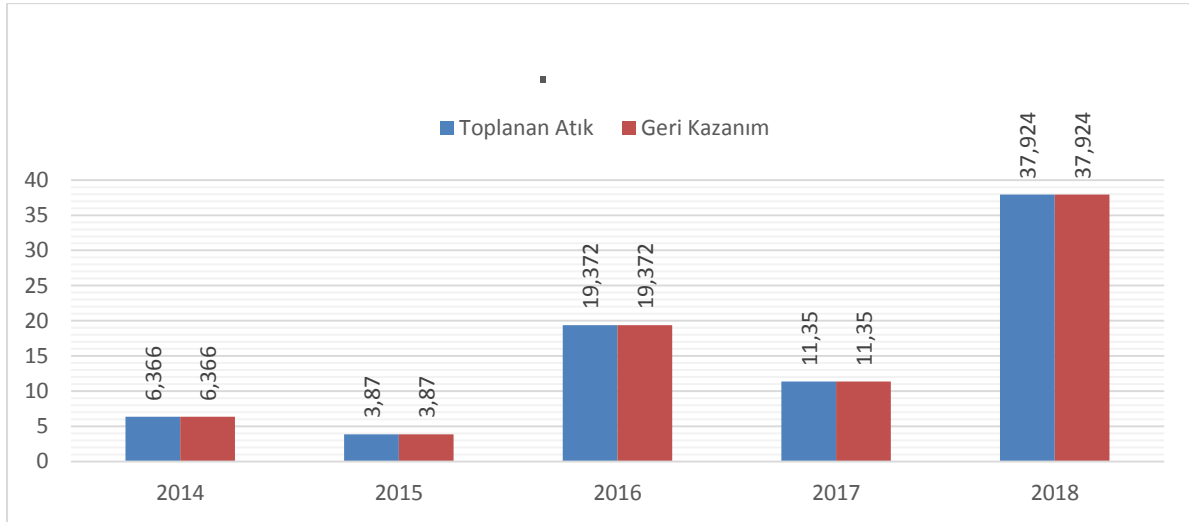
C.7. Atık Pil ve Akümülatörler

Atık Pil ve Akümülatörlerin Kontrolü Yönetmeliğinin 12. maddesi kapsamında (Akümülatör Ürünlerinin Dağıtımını ve Satışını Yapan İşletmeler ve Araç Bakım-Onarım Yerleri) 3 firmaya izin verilmiştir. İlimizde 2018 yılında oluşan atık aküler ile ilgili veriler Çizelge C.13'de verilmiştir.

Çizelge C.13- İlimizde 2018 Yılında toplanan Akümülatörlerle ilgili veriler (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, Mayıs 2019)

ATIK AKÜMÜLATÖRLER						
Atık Akümülatör Geçici Depolama İzni Verilen		Toplanan Atık Akümülatör Miktarı (ton)	İldeki Atık Akümülatör Geri Kazanım Tesisleri		Geri kazanım Tesislerinde İşlenen Atık Akümülatör Miktarı	
Depo Sayısı	Kapasitesi (ton)		Sayı	Kapasite (ton/yıl)	Miktarı (ton)	%
-	-	37,924	-	-	37,924	100

Grafik C.7 – İlimizde yıllar itibariyle atık akü toplama ve geri kazanım miktarı (ton) (Atık Yönetimi Uygulaması, Mayıs 2019)

Çizelge C.14- İlimizde yıllar itibariyle toplanan atık akü miktarı (kg)

2014	2015	2016	2017	2018
6,366	3,87	19,372	11,35	37,924

Çizelge C.15- İlimizde yıllar itibariyle toplanan atık pil miktarı (kg)

2014	2015	2016	2017	2018
173	-	-	2413	-

C.8. Bitkisel Atık Yağlar

İlimizde bitkisel atık yağ geri kazanım tesisi ve geçici depolama alanı ve taşıma lisansı alan firma bulunmamaktadır. İlimizde 2009-2018 yılları arasında bitkisel atık yağ taşıma lisanslı araç bulunmamaktadır. Bitkisel atık yağlar için geçici depolama izni verilen depo bulunmamaktadır. 2018 yılında İlimizde 28 ton 871 kg bitkisel atık yağ toplanmış olup, Bakanlığımız tarafından lisanslandırılmış geri kazanım tesislerine gönderilmiştir.

Çizelge C.16. İlimizde 2018 Yılı için Atık Bitkisel Yağlarla ilgili veriler Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, Mayıs 2019)

Bitkisel Atık Yağ Ara Depolama Lisansı Verilen Tesis ¹		Toplanan Bitkisel Atık Yağ Miktarı (kg)		Lisans Alan Geri Kazanım Tesisi	
		Kullanılmış Kızartmalık Yağ	Kullanım Ömrü Dolmuş Yağlar	Sayısı	Kapasitesi (ton/yıl)
Sayısı	Kapasitesi (ton)				
-	-	33.846	- 220-	-	-

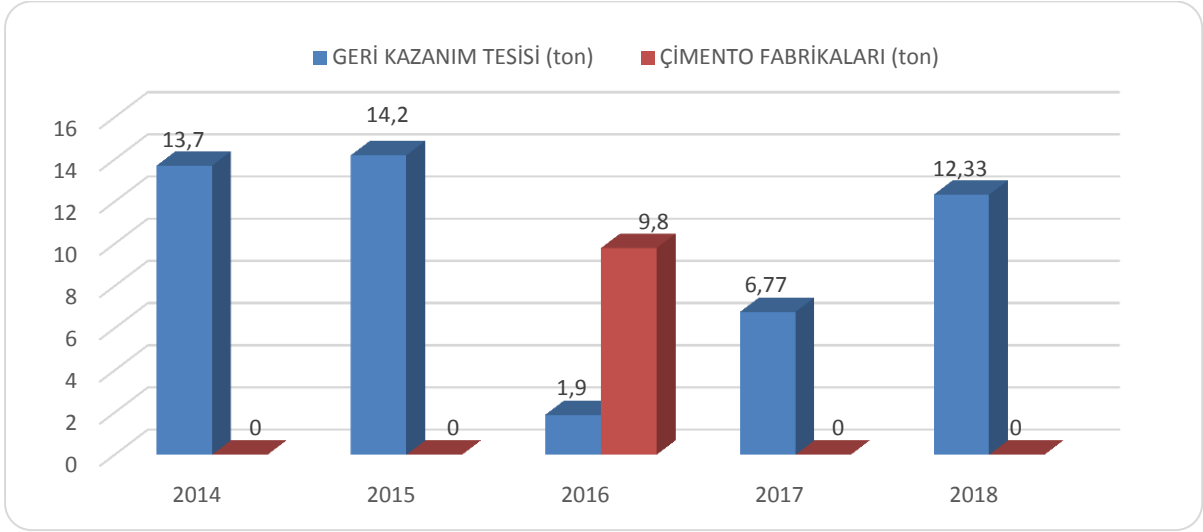
C.9. Ömrünü Tamamlamış Lastikler (ÖTL)

İlimizde ek yakıt olarak ÖTL kullanan tesis bulunmamaktadır. 2018 yılında İlimizde 12.335 kg ömrünü tamamlamış lastik toplanmış olup, Bakanlığımız tarafından lisanslandırılmış geri kazanım tesislerine gönderilmiştir. Ömrünü tamamlamış lastikler ile ilgili veriler Çizelge C.17’de verilmiştir.

Çizelge C.17 - İlimizde 2018 Yılında Oluşan Ömrünü Tamamlamış Lastikler İle İlgili Veriler (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, Nisan 2019)

ÖMRÜNÜ TAMAMLAMIŞ LASTİKLER (ÖTL)								
ÖTL Geçici Depolama Alanı		Geçici Depolama Alanlarındaki ÖTL Miktarı (ton)	ÖTL Geri Kazanım Tesisi		Geri Kazanılan ÖTL Miktarı (ton)	ÖTL Bertaraf Tesisi		Bertaraf Edilen ÖTL Miktarı (ton)
Sayısı	Hacmi (m ³)		Sayısı	Kapasitesi (ton/yıl)		Sayısı	Kapasitesi (ton/yıl)	
-	-	-	-	-	12,335	-	-	-

Grafik C.8 – Yıllar itibariyle İlimizde Geri Kazanım Tesislerine ve Çimento Fabrikalarına gönderilen toplam ÖTL miktarları (ton/yıl) (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2019)

Çizelge C.18 – Yıllar itibariyle İlimizde Geri Kazanım Tesislerine ve Çimento Fabrikalarına gönderilen toplam ÖTL miktarları (ton/yıl) (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2018)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Geri Kazanım Tesisi	0,55	0,4	0,47	0,47	13,7	14,2	1,9	6,77	12,33
Çimento Fabrikası	-	-	-	-	-	-	9,8	-	-

C.10. Atık Elektrikli ve Elektronik Eşyalar (AEEE)

Avrupa Birliği'nin 2002/96/EC sayılı Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya Direktifi ile elektrikli ve elektronik eşyaların üretiminde kullanılan tehlikeli maddelerin kullanılmasını yasaklayan 2002/95/EC sayılı elektrikli ve elektronik eşyalarda bazı zararlı maddelerin kullanımının sınırlandırılmasına ilişkin direktiflerin ulusal mevzuatımıza uyumlaştırılması çalışmaları kapsamında "Atık Elektrikli ve Elektronik Eşyaların Kontrolü Yönetmeliği" hazırlanarak 22/05/2012 tarih ve 28300 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Yönetmelik büyük ev eşyaları, küçük ev aletleri, bilişim ve telekomünikasyon ekipmanları, tüketici ekipmanları, aydınlatma ekipmanları, elektrikli ve elektronik aletler (büyük ve sabit sanayi aletleri hariç olmak üzere), oyuncaklar, eğlence ve spor aletleri, tıbbi cihazlar (implantasyon ürünleri ve hastalık bulaşıcı temaslarda bulunan ürünler hariç), izleme ve kontrol aletleri ve otomat sınıflarına dâhil olan elektrikli ve elektronik eşyalar ile elektrik ampulleri ve evsel amaçlı kullanılan aydınlatma gereçlerini kapsamaktadır.

İlimizde Belediye tarafından oluşturulan Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya (AEEE) Getirme Merkezi, AEEE'lerin toplanması amacıyla oluşturulan Aktarma Merkezi, AEEE İşleme Tesisi bulunmamaktadır. İlimizde AEEE yönetmeliği kapsamında herhangi bir çalışma yapılmamıştır.

C.11. Ömrünü Tamamlamış (Hurda) Araçlar

30/12/2009 tarih ve 27448 Sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren “Ömrünü Tamamlamış Araçların Kontrolü Hakkında Yönetmelik” ile ömrünü tamamlamış (hurda) araçların ekonomik operatörlerce toplanması, depolanması, geri dönüşümü ve geri kazanımına ilişkin esaslar belirlenmiştir.

Ayrıca Bakanlığımız tarafından hazırlanan “Ömrünü Tamamlamış Araçların Depolanması, Arındırılması, Sökümü ve İşlenmesine İlişkin Teknik Usuller Tebliği” 06/07/2011 tarihli ve 27986 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Söz konusu Tebliğin 5 inci maddesinde belirtilen Ömrünü Tamamlamış Araç Teslim Yerlerinin ve Tebliğin 18 inci maddesinde belirtilen Münferit Depoların Tebliğde belirtilen teknik şartları sağlayıp sağlamadığı İl Müdürlüğümüzce kontrol edilmiştir. İlimizde ÖTA Geçici Depolama Alanı ve ÖTA İşleme Tesisi bulunmamakta olup 3 adet ÖTA teslim yeri bulunmaktadır. İlimizde 2018 yılında hurdaya ayrılan hurda araçlar ile ilgili veriler Çizelge C.19’de verilmiştir.

Çizelge C.19- İlimizde 2018 Yılında Hurdaya Ayrılan Araç Sayısı (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2019)

Oluşturulan ÖTA Teslim Yerleri Sayısı	ÖTA Geçici Depolama Alanı Sayısı	ÖTA İşleme Tesisi Sayısı	İşlenen ÖTA Miktarı (ton)
3	-	-	-

C.12. Tehlikesiz Atıklar

“Atık Yönetimi Genel Esaslarına İlişkin Yönetmelik” 05 Temmuz 2008 tarih ve 26927 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Söz konusu Yönetmelik ile atıkların oluşumlarından bertarafına kadar çevre ve insan sağlığına zarar vermeden yönetimlerinin sağlanmasına yönelik genel esaslar belirlenmiştir. Aynı zamanda Yönetmeliğin yürürlüğe girmesi ile Avrupa Birliği mevzuatının ulusal mevzuatımıza uyumlaştırılması sağlanmıştır.

Yönetmelikte “atık”, “üretici”, “sahip”, “yönetim”, “toplama”, “bertaraf” ve “geri kazanım” tanımları yapılmakta, atık yönetimi ilkeleri sıralanmakta, geri kazanım ve bertaraf faaliyetlerini yapan işletmeler için lisans ve kayıt tutma zorunluluğu getirilmekte, atık yönetim maliyetinin finansmanı ile ilgili hükümlere yer verilmektedir. Ayrıca atık kategorileri, atık bertaraf ve geri kazanım faaliyetleri ile 839 atık türü liste olarak verilmiştir.

Söz konusu 839 atık türünden 434 tanesi tehlikesiz atık özelliğindedir. Bu atıklardan tehlikeli atıklar, ambalaj ve evsel atıklar gibi atık türlerinin yönetimine ilişkin usul ve esaslar ilgili Yönetmeliklerle belirlenmiştir. Ancak, üretimden kaynaklanan bazı tehlikesiz atıkların yönetimi boşlukta kalmıştır. Bu aşamada bazı tehlikesiz atıkların çevre ve insan sağlığına zarar vermeden geri kazanım faaliyetlerinin yönetilebilmesi amacıyla Bakanlığımızca “Bazı Tehlikesiz Atıkların Geri Kazanımı Tebliği” hazırlanmış ve 17 Haziran 2011 tarih ve 27967 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Tehlikesiz atıkların düzenli depolama faaliyetleri, 26 Mart 2010 tarih ve 27533 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren “Atıkların Düzenli Depolanmasına Dair Yönetmelik” kapsamında yürütülmektedir. Yönetmeliğin Ek-2 kapsamında yapılan analiz sonuçlarına göre atıklar, I. Sınıf, II. Sınıf ya da III. Sınıfı Düzenli Depolama Sahalarında bertarafı sağlanmaktadır.

Türkiye’de tehlikesiz atık statüsünde olan ve miktar olarak oldukça fazla olan demir çelik sektöründen kaynaklanan, cüruf atıkları; Termik santrallerden kaynaklanan, kül atıkları ve daha çok biyolojik arıtma tesislerinden kaynaklanan arıtma çamurları bu atık grubunda değerlendirilmektedir.

İlimizde hurda metal (demir, bakır, çinko, alüminyum vs.) toplayan ve tehlikesiz atık toplama ayırma belgesi alan 2 firma, hurda plastik toplayan ve tehlikesiz atık toplama ayırma belgesi alan 1 firma bulunmakta olup tehlikesiz atıklar konusunda çevre izin ve lisansı alan 3 tesis bulunmaktadır.

İlimizde 2018 yılı için sanayi tesislerinde oluşan tehlikesiz atıkların toplanma taşınma ve bertaraf edilmesi ile ilgili veriler Çizelge C.19’da verilmiştir.

Çizelge C.20- İlimizde 2018 Yılı İçin Sanayi Tesislerinde Oluşan Tehlikesiz Atıkların Toplanma, Taşınma ve Bertaraf Edilmesi İle İlgili Verileri (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2019)

Aktivite kodu*	Atık Kodu**	2018 Yılı						
		Atık Miktarı (ton/yıl)	Geri Kazanım Miktarı (ton/yıl)	Geri Kazanım %' si	Geri Kazanım Yöntemi	Bertaraf Miktarı (ton/yıl)	Bertaraf %' si	Bertaraf Yöntemi
17	170203	0,500	0,500	100		-	-	-
17	170405	517,504	517,504	100	R4	-	-	-
17	170402	66,703	66,703	100	R4	-	-	-
17	170401	3,386	3,386	100		-	-	-
17	170407	81,775	81,775	100	R4	-	-	-

* Atık Yönetiminin Genel Esasları ya da Tehlikeli Atıkların Kontrolü Yönetmeliği’nde tanımlanan 2 rakamlı aktivite tipini gösterir.

** Aynı yönetmeliklerde her bir aktivite için sıralanan tehlikeli atık kodu (6 rakamlı).

C.12.1 Demir ve Çelik Sektörü ve Cüruf Atıkları

Demir ve Çelik Endüstrisinden Kaynaklanan Atıklar, 05 Temmuz 2008 tarih ve 26927 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren “Atık Yönetimi Genel Esaslarına İlişkin Yönetmelik’in Atık Listesinde; 10 02 koduyla, “Demir ve Çelik Endüstrisinden Kaynaklanan Atıklar” olarak belirtilen başlık altında yer almaktadır. Söz konusu atık sınıflandırılması Çizelge C.17’de gösterilmektedir.

İlimizde 1 adet dökümhane tesisi bulunmaktadır. Tesis Pik, Çelik, Metal ve Döküm İmalatı konusunda faaliyet göstermektedir. Tesiste bulunan induksiyon ocaklarında elektrik enerjisi kullanıldığından kül ve curuf vb. atıklar oluşmamaktadır.

Çizelge C.21 - Demir ve Çelik Endüstrisinden Kaynaklanan Atıklar Listesi

ATIK KODU	ISIL İŞLEMDEN KAYNAKLANAN ATIKLAR	KATEGORİ
10 02	Demir ve Çelik Endüstrisinden Kaynaklanan Atıklar	
10 02 01	Cüruf işleme atıkları	
10 02 02	İşlenmemiş cüruf	
10 02 07	Tehlikeli maddeler içeren gazların arıtımı sonucu ortaya çıkan katı atıklar	M
10 02 08	10 02 07 dışında gaz arıtımı sonucu ortaya çıkan katı atıklar	
10 02 10	Haddehane tufalı	
10 02 11	Soğutma suyunun arıtılmasından kaynaklanan yağ içerikli atıklar	M
10 02 12	10 02 11 dışındaki soğutma suyu arıtma atıkları	
10 02 13	Gaz arıtımı sonucu oluşan ve tehlikeli maddeler içeren çamurlar ve filtre kekleri	M
10 02 14	gaz arıtımı sonucu oluşan çamurlar ve filtre kekleri	
10 02 15	Diğer çamurlar ve filtre kekleri	
10 02 99	Başka bir şekilde tanımlanmamış atıklar	

C.12.2 Kömürle Çalışan Termik Santraller ve Kül

İlimizde kömürle çalışan Termik santral mevcut değildir.

C.12.3 Atıksu Arıtma Tesisi Çamurları

Belediyeye ait arıtma tesisinde mevcut haliyle çıkan çamurlar Belediye Katı Atık sahasına gönderilmektedir. Batman Belediyesi Arıtma Tesisinden çıkan arıtma çamurunun analizi ve arıtma çamurunun yönetimine ilişkin çalışma yapılmış ve toprakta kullanımı uygun olduğu tespit edilmiştir. Bu işlem çamurun toprakta değerlendirilmesi projesiyle beraber yürütülmektedir. İhale aşamasındadır.

İlimizde 2018 yılında; TÜPRAŞ Batman Rafinerisine ait arıtma tesisinden oluşan ve saha içi atıksu arıtımından kaynaklanan tehlikeli madde içeren çamurlar ise (184,18 ton/yıl) geri kazanım tesisine gönderilmiştir.

C.13. Tıbbi Atıklar

İlde “Tıbbi Atıkların Kontrolü Yönetmelik” kapsamında Mülga Çevre ve Orman Bakanlığını 05.11.2010 tarih ve 18729 sayılı 2010/17 Genelgesi kapsamında Batman Belediyesi Diyarbakır İlindeki sterilizasyon tesisiyle protokol imzalamış bulunmaktadır. Bu bağlamda 2018 yılında İl sınırları içinde belediyelerde toplanan tıbbi atıkların miktarı, taşınması, bertarafı ile ilgili veriler Çizelge C.22’de İlimizde oluşan tıbbi atıkların yıllara göre değişim miktarı ise Çizelge C.23’de yer almaktadır.

Çizelge C.22- 2018 Yılında İlimiz İl Sınırları içinde oluşan yıllık Tıbbi Atık miktarı (Batman Belediyesi, 2019)

İl/ilçe Belediyesinin Adı	Tıbbi Atık Yönetim Planı		Tıbbi Atıkların Taşınması		Tıbbi Atık Taşıma Aracı Sayısı *		Toplanan tıbbi atık miktarı ton/gün	Bertaraf Yöntemi		Bertaraf Tesisi Sterilizasyon/ Yakma		
	Var	Yok	Özel	Kamu	Özel	Kamu		Yakma	Sterilizasyon	Belediyenin	Yetkili Firmanın	Tesisin Bulunduğu İl
Batman Belediyesi	x	-	x	-	1	-	0,910	-	x	-	x	D.BAKIR

Çizelge C.23- İlimizde Yıllara Göre Toplanan Tıbbi Atık Miktarı (Batman Belediyesi, 2018)

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Tıbbi Atık Miktarı (ton)	860	875	900	265,191	338,114	345,632	321,016	322,283	332,251	347,765

C.14. Maden Atıkları

İlimizde petrolün aranması, çıkarılması, işlenmesi gibi faaliyetlerden kaynaklı yağ içeren sondaj çamurları ve atıkları oluşmaktadır. Oluşan sondaj çamurları geçici depolanarak Bakanlığımız tarafından yetkilendirilmiş bertaraf/geri dönüşüm tesislerine gönderilmektedir. 2018 yılında 9.332,890 kg sondaj çamurları geri dönüşüm/bertaraf tesislerine gönderilmiştir.

Ancak diğer maden kazılarında kaynaklanan atıklar, Metalik Minerallerin Fiziki ve Kimyasal Olarak İşlenmesinden Kaynaklanan Atıklar, Metalik Olmayan Minerallerin Fiziki ve Kimyasal İşlemlerinden Kaynaklanan Atıklar hakkında herhangi bir çalışma verisi bulunmamaktadır.

Çizelge C.24 - Maden Atıklarının Sınıflandırılması

Atık Kodu	Madenlerin aranması, çıkarılması, işletilmesi, fiziki ve kimyasal işleme tabi tutulması sırasında ortaya çıkan atıklar	Kategori
01 01	Maden kazılarında kaynaklanan atıklar	
01 03	Metalik Minerallerin Fiziki ve Kimyasal Olarak İşlenmesinden Kaynaklanan Atıklar	
01 04	Metalik Olmayan Minerallerin Fiziki ve Kimyasal İşlemlerinden Kaynaklanan Atıklar	
01 05	Sondaj Çamurları ve Diğer Sondaj Atıkları	

İlimizde Maden zenginleştirme tesisi bulunmamaktadır.

C.15. Sonuç ve Değerlendirme

İlimiz gelişmiş bir sanayi bölgesi olmadığı için endüstriyel atıklardan ziyade evsel atıkların oluşturduğu bir kirlenme söz konusudur Şehrin evsel atıkları Belediye Temizlik Müdürlüğü bünyesinde yapılan çalışmalarla toplanmaktadır. Belediye atık miktarı 2018 yılında toplam 330 ton/gün'dür. İlimizde atıklar şehir merkezine 17 km uzaklıkta bulunan Raman Katı Atık Sahasında vahşi olarak depolanmaktadır. İlimizde Transfer İstasyonu bulunmamaktadır.

Avrupa Birliği Katılım Öncesi Mali İşbirliği Programı kapsamında yürütülen “Batman Katı Atık Projesi” nin Avrupa Komisyonu değerlendirme süreci devam etmektedir. Değerlendirme süreci tamamlandıktan sonra ihale ve inşaat süreci başlatılacaktır. Düzenli Evsel Katı Atık Depolama sahası ile ilgili çalışmalar yapılmakta olup Batman (Merkez), Kozluk, Gercüş, Beşiri, Sason, Hasankeyf, Balpınar, İkiköprü, Bekirhan belediyelerinden oluşan Batman Katı Atık Tesisleri Yapma ve İşletme Birliği kurulmuştur.

İlimizde hafriyat toprağı, inşaat ve yıkıntı atıkları Batman Belediyesi tarafından Ahmet Necdet Sezer Bulv. Siirt Yolu Kavşağında bulunan saha (Eski Çöp Döküm Sahası) gönderilmektedir. Ancak hafriyat atık depolama sahası kapasitesini doldurduğundan sahaya atık kabul edilememektedir.

18.03.2004 tarih ve 25406 sayılı resmi gazetede yayımlanan Hafriyat Toprağı, İnşaat ve Yıkıntı Atıkların Kontrolü Yönetmeliğinin 8. maddesi gereğince; Batman ili Merkez İlçesi Tilmis mevkiinde 2304/3 parsel numaralı 36.976,76 m² lik Batman Belediyesi mülkiyetine ait olan arazinin Hafriyat Toprağı ve İnşaat/Yıkıntı Atıkları Depolama sahası olarak belirlenmiş ve faaliyete geçmiştir.

Hafriyat toprağı ve inşaat/yıkıntı atıkların toplanması, taşınması ve bertaraf faaliyetleri Batman Belediyesi Çevre Koruma ve Kontrol Müdürlüğü kontrol ekibince denetlenmektedir.

İlimizde 2018 yılında Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Atık Ambalaj Sisteminde kayıtlı toplam 53 işletmeci bulunmaktadır. 2018 yılında toplanan ambalaj atığı miktarı toplam 299.700 kg dır.

İlimizde zamana bağlı olarak artan bir sanayi artışı mevcuttur. Şehirde en önemli sanayi sektörü petrol arama ve rafinasyondur.2018 yılında 3.270,709 ton atık geri dönüşüm/bertaraf tesislerine gönderilmiştir.

İlde sterilizasyon tesisi bulunmadığı için “Tıbbi Atıkların Kontrolü Yönetmelik” kapsamında Mülga Çevre ve Orman Bakanlığını 05.11.2010 tarih ve 18729 sayılı 2010/17 Genelgesi kapsamında Batman Belediyesi Diyarbakır İlindeki sterilizasyon tesisiyle protokol imzalamış bulunmakta olup tıbbi atıklar sterilizasyon tesisinin lisanslı araçlarıyla taşınıp Diyarbakır İline gönderilmektedir.

İlimizde bitkisel atık yağ geri kazanım tesisi ve geçici depolama alanı ve taşıma lisansı alan firma bulunmamaktadır. İlimizde 2009-2018 yılları arasında bitkisel atık yağ taşıma lisanslı araç bulunmamaktadır. Bitkisel atık yağlar için geçici depolama izni verilen depo bulunmamaktadır. 2018 yılında İlimizde 28 ton 871 kg bitkisel atık yağ toplanmış olup, Bakanlığımız tarafından lisanslandırılmış geri kazanım tesislerine gönderilmiştir.

İlimizde 2009 yılında 30,390 ton atık motor yağı geri kazanıma gönderilmiş olup, 39,050 ton atık sanayi yağı ve 10,328 ton atık motor yağı firmalar tarafından stokta bekletilmektedir. 2010 yılında 12,780 ton atık sanayi yağı, 74,146 ton atık motor yağı bertaraf/geri kazanım tesisine (Atık Sanayi Yağının 0,1 tonu bertaraf tesisine gönderilmiştir.) gönderilmiş olup 17,125 ton atık motor yağı ve 18,800 ton atık sanayi yağı firmalar tarafından stokta bekletilmektedir. 2011 yılında 23,299 ton atık motor yağı, 0,08 ton atık sanayi yağı geri kazanıma gönderilmiş olup 43,417 ton atık motor yağı ve 0,004 ton atık sanayi yağı firmalar tarafından stokta bekletilmektedir. 2012 yılında 20,790 ton atık motor yağı, 0,004 ton atık sanayi yağı geri kazanıma gönderilmiş olup 243,756 ton atık sanayi yağı ve 42,165 ton atık motor yağı firmalar tarafından stokta bekletilmektedir. 2013 yılında 15,111 ton atık motor yağ, 13,975 ton atık sanayi yağı geri kazanıma gönderilmiş olup 51,507 ton atık motor yağı firmalar tarafından stokta bekletilmektedir. 2014 yılında 17,122 ton Atık motor yağı 5,580 ton atık sanayi yağı geri kazanım tesisine gönderilmiş olup 0,042 ton atık motor yağı firmalar tarafından stokta bekletilmiştir. Ayrıca İlimizde 2014 yılında 1 tane atık yağ geri kazanım tesisi bulunmaktadır. 2015 yılında ise 18,454 ton atık motor yağı, 5,680 ton atık sanayi yağı geri kazanım tesisine gönderilmiş olup, 0,120 ton atık motor yağı firmalar tarafından stokta bekletilmiştir. 2016 yılında ise 3,433 ton atık motor yağı, geri kazanım tesisine gönderilmiştir. 2016 yılında atık sanayi yağı ile ilgili geri kazanım tesisine gönderilen herhangi bir veri olmadığı, Ancak 0,120 ton atık motor yağı firmalar tarafından stokta bekletilmiştir. 2017 yılında 3,820 ton atık motor yağı ve 0,380 ton atık sanayi yağı geri kazanım tesisine gönderilmiştir. 2018 yılında ise 3,5 ton atık motor yağı, geri kazanım tesisine gönderilmiştir. 2018 yılında atık sanayi yağı ile ilgili geri kazanım tesisine gönderilen herhangi bir veri bulunmamaktadır. Ayrıca İlimizde 1 tane atık yağ geri kazanım tesisi faaliyette bulunmaktadır.

Atık PİL ve Akümülatörlerin Kontrolü Yönetmeliğinin 12.maddesi kapsamında (Akümülatör Ürünlerinin Dağıtımını ve Satışını Yapan İşletmeler ve Araç Bakım-Onarım Yerleri) 3 firmaya izin verilmiştir. İlimizde 2018 Yılı İtibariyle Atık Akü Taşıma Lisanslı 6 araç Araç bulunmamaktadır.

İlimizde “Poliklorlu Bifenillerin (PCB) ve Poliklorlu Terfenillerin (PCT) Kontrolü Hakkında Yönetmelik” kapsamında PCB ve PCB içeren madde ve ekipmanların bertarafını sağlamak amacıyla faaliyet gösteren lisanslı tesis bulunmamaktadır.

İlimizde ek yakıt olarak ÖTL kullanan tesis bulunmamaktadır. 2018 yılında İlimizde 12.335 kg ömrünü tamamlamış lastik toplanmış olup, Bakanlığımız tarafından lisanslandırılmış geri kazanım tesislerine gönderilmiştir.

İlimizde Belediye tarafından oluşturulan Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya (AEEE) Getirme Merkezi, AEEE’lerin toplanması amacıyla oluşturulan Aktarma Merkezi, AEEE İşleme Tesisi bulunmamaktadır. İlimizde AEEE yönetmeliği kapsamında herhangi bir çalışma yapılmamıştır.

İlimizde ÖTA Geçici Depolama Alanı ve ÖTA İşleme Tesisi bulunmamakta olup 3 adet ÖTA teslim yeri bulunmaktadır.

İlimizde hurda metal (demir, bakır, çinko, alüminyum vs.) toplayan ve tehlikesiz atık toplama ayırma belgesi alan 2 firma, hurda plastik toplayan ve tehlikesiz atık toplama ayırma belgesi alan 1 firma bulunmakta olup tehlikesiz atıklar konusunda çevre izin ve lisansı alan 3 tesis bulunmaktadır.

İlimizde bir adet dökümhane tesisi bulunmaktadır. Tesis Pik, Çelik, Metal ve Döküm İmalatı konusunda faaliyet göstermektedir. Tesiste bulunan indüksiyon ocaklarında elektrik enerjisi kullanıldığından kül ve curüf vb. atıklar oluşmamaktadır.

İlimizde kömürle çalışan termik santral mevcut değildir.

İlimizde petrolün aranması, çıkarılması, işlenmesi gibi faaliyetlerden kaynaklı yağ içeren sondaj çamurları ve atıkları oluşmaktadır. Oluşan sondaj çamurları geçici depolanarak Bakanlığımız tarafından yetkilendirilmiş bertaraf/geri dönüşüm tesislerine gönderilmektedir. 2018 yılında 9.332,890 kg sondaj çamurları geri dönüşüm/bertaraf tesislerine gönderilmiştir.

Ancak diğer maden kazılarında kaynaklanan atıklar, Metalik Minerallerin Fiziki ve Kimyasal Olarak İşlenmesinden Kaynaklanan Atıklar, Metalik Olmayan Minerallerin Fiziki ve Kimyasal İşlemlerinden Kaynaklanan Atıklar hakkında herhangi bir çalışma verisi bulunmamaktadır. İlimizde maden zenginleştirme tesisi bulunmamaktadır.

Çizelge C.25 – 2018 yılı itibariyle ilimizde bulunan atık işleme tesisi sayısı (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, Mayıs.2019)

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı (Belediye)	-
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Kazanım Tesisi Sayısı	4
Tehlikeli Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	1
Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	1
Bitkisel Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	-
Atık Pil ve Akümülatör Geri Kazanım Tesisi Sayısı	-
Ömrünü Tamamlamış Lastik Geri Kazanım Tesisi Sayısı	-
Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi Sayısı	-
Tehlikesiz Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	3
Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya İşleme Tesisi Sayısı	-

Kaynaklar

Batman Belediyesi

Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü Envanter Verileri

<https://ecbs.cevre.gov.tr>

(Bu bölümdeki tablolar 2019 yılında Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğümüze gönderilen verilere göre hazırlanmıştır.)

Ç. BÜYÜK ENDÜSTRİYEL KAZALARIN ÖNLENMESİ ÇALIŞMALARI

Ç.1. Büyük Endüstriyel Kazalar

“Büyük Endüstriyel Kazaların Önlenmesi ve Etkilerinin Azaltılması Hakkında Yönetmelik” kapsamında tehlikeli maddeleri bulunduran ya da bulundurması muhtemel kuruluşlar Yönetmeliğin bildirim maddesi uyarınca Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Entegre Çevre Bilgi Sistemi altında çalışan BEKRA Bildirim Sistemine bildirimlerini yapmakla yükümlüdür. Yönetmelik eklerinde yapılan değişiklik neticesinde 19/7/2018 tarihinde BEKRA 3 devreye alınmıştır.

Batman ilinde 2018 yılında, BEKRA 3 bildirimlerine göre kuruluş sayıları ve kategorileri Çizelge Ç.1’de yer almaktadır.

Çizelge Ç.1 – İlimizde 2018 yılında BEKRA kuruluşlarının sayısı
([http://bekrabs\).cevre.gov.tr/](http://bekrabs).cevre.gov.tr/),2019)

KURULUŞ	SAYISI
Alt Seviye	2
Üst Seviye	3
TOPLAM	5

Batman ilinde 2018 yılında yapılan çevre denetimlerinde BEKRA 3 bildirimleri sorgulanan kuruluş sayıları Çizelge Ç.2’de yer almaktadır.

Çizelge Ç.2 – İlimizde 2018 yılında BEKRA 3 bildirimleri sorgulanan kuruluş sayıları
([http://bekrabs\).cevre.gov.tr/](http://bekrabs).cevre.gov.tr/) 2019)

KURULUŞ	DENETİM SAYISI
Alt Seviye	3
Üst Seviye	2
Kapsam Dışı	4
TOPLAM	9

C.14. Sonuç ve Değerlendirme

Batman İlinde “Büyük Endüstriyel Kazaların Önlenmesi ve Etkilerinin Azaltılması Hakkında Yönetmelik” kapsamında tehlikeli maddeleri bulunduran ya da bulundurması muhtemel 2 Alt Seviye ve 3 Üst Seviye kuruluş Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Entegre Çevre Bilgi Sistemi altında çalışan BEKRA Bildirim Sistemine bildirimlerini yapmışlar.

Kaynaklar

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Entegre Çevre Bilgi Sistemi BEKRA
[http://bekrabs\).cevre.gov.tr](http://bekrabs).cevre.gov.tr)

D. DOĞA KORUMA VE BİYOLOJİK ÇEŞİTLİLİK

Ulusal Biyolojik Çeşitlilik Envanter ve İzleme Projesi ulusal mevzuatımız ile taraf olduğumuz uluslararası sözleşmeler kapsamında, Orman ve Su İşleri Bakanlığı tarafından, 2013 yılında başlatılmıştır.

"Batman İl'inin Karasal ve İç Su Ekosistemleri Biyolojik Çeşitlilik Envanter ve İzleme İş'i" (mülga) Orman ve Su İşleri Bakanlığı Batman İli Şube Müdürlüğü'nün koordinasyonunda, Anadolu Doğa ve Kültür Koruma Kooperatifinin (Ana DOKU) yürütücülüğünde gerçekleştirilmiş olup, Proje 21 Temmuz 2016'da başlamış olup, 20 Temmuz 2018 tarihinde tamamlanmıştır.

D.1. Flora

Genel anlamda Irano-Turanien bitki coğrafyası bölgesine dahil edilen İlimizde floristik çalışmalar geçmişte olduğu gibi bugünde yerli ve yabancı birçok araştırmacı tarafından sürdürülmektedir. Çalışma sahasına yakın çevrelerde gerçekleştirilen floristik ve anatomik çalışmalardan başlıca; GAP Bölgesi Bitkileri. GAP Bölgesinde Bitki Örtüsü ve Ormanlar, Türkiye (Ekim, T., 1994), Güneydoğu Anadolu Bölgesinin Lathyrus L. (Fabaceae) Türleri Üzerine Sistematik, Morfolojik ve Anatomik Araştırmalar (Ertekin, A.S., 1991), Türkiye Florası İçin Yeni kayıt (Ertekin, A. S., (1991, 94, Ertekin ve Saya, 1997-2000)),. Studia ad Floram Turcicam: XV. New FernSpecimens in South-East AnatolianRegion (Kaynak, G.,1980), Türkiye Florasındaki Bazı Kareler İçin Yeni Kayıtlar (Kaynak, G., 1987), Contributiontothe Flora of Karacadağ (Urfa and Diyarbakır provinces) (Kaynak, G., 1989), New floristicrecordsfromthe Urfa and Diyarbakır provinces, SE Turkey, (Kaynak, G., Ketenoglu, O., 1986), Urfa Kuzeydoğusundaki Karacadağ'ın Bazı Geofitleri Üzerinde Morfolojik ve Ekolojik Araştırmalar (Malyer, H., 1979), Diyarbakır Bölgesinin Iridaceae Familyasına Ait Geofitleri Üzerinde Korolojik Bir Çalışma, (Malyer, H., 1982), Karacadağ'daki (Diyarbakır-Urfa) Liliaceae ve Iridaceae Familyalarına Ait Geofitler Üzerinde Korolojik ve Ekolojik İncelemeler (Malyer, H., 1983), Diyarbakır-Elazığ Bölgesinin Consolidata Türleri Üzerinde Morfolojik ve Sitolojik Araştırmalar (Mısırdalı, H., 1979), Studia ad Floram Turcicam:XVI. On theRanunculaceaespecies of the South-East and East AnatolianRegion (Mısırdalı, H., Saya, Ö., 1980), Doğu, Güneydoğu ve Akdeniz Bölgelerinin Isatis L. Türleri Üzerinde Morfolojik Araştırmalar (Mısırdalı, H., 2001), Buniumpaucifolium DC. Ve B.elegans (Fenzl) Freyn (Apiaceae) Hakkında (Saya, Ö., 1992) ve GAP'ın Bölge Florasına Etkileri. GAP'ın Ekolojiye ve Tarıma Etkileri (Saya, Ö., Ertekin, A. S., 1998) adlı çalışmalara rastlanmıştır.

Davis tarafından Türkiye florasında kullanılan kareleme sistemine göre araştırma alanı B8 karesi içinde yer almaktadır.

Alçak ve düz alanlarda Yavşan (Pelin) ile Kekik türleri yaygındır. Bunlar arasına bazı Gramanie cinslerine ait alt türler ile diğer bölgelerde rastlanmayan tipik step türleri girmektedir. Daha yüksek ve eğimli yamaçlarda ise yastık formundaki Astragalus sp.(Gevenler),Onobrychis sp. Acantholimon sp. gibi bitkiler yaygın bulunmaktadır.

Bunlar arasında; Genista, Thymus, Verbascum, Phlomis, Salvia, Cousinia, Stachys, Sideritis ve daha pek çok cins tür bulunmaktadır. Bu bitkiler arasında aşırı hayvan otlatmanın az olduğu yerlerde Gramineae türleri diğer türlere göre uzun boyları ve örtüş alanları ile dikkati çeker.

Ayrıca; Batman'da Ters Lale Sason İlçesi Mereto dağı ile Helkıs dağlarında Nisan – Mayıs aylarında görünen endemik bir türdür.

Resim D.1 - Ters Lale (Batman Doğa Koruma ve Milli Parklar Şube Müdürü 2019)

D.2. Fauna

İl faunasını oluşturan türlerin büyük bir kısmı Türkiye genelinde, az bir kısmı ise diğer birkaç bölgede yayılış gösteren türlerdir. Ayrıca bu türlerin popülasyon yoğunlukları oldukça azdır. Kirpi, tarla faresi, çöl sıçanı, avurtlak, kayalık faresi, cüce yarası memeli türler olarak ön sıralarda yer almaktadır.

Kuş faunasının tespiti oldukça zor olmasına rağmen çayak türleri, kartal türleri, keklik türleri, bülbül türleri, ötleğen, ardıç, sinekkapan, çekirge kuşu, toygar türleri, baykuş türleri bölgede yaşayan bazı kuş türleridir.

Sürüngen türleri, bölgede bol olarak bulunmakta ancak tehlikeli olmayan canlılardır. Başlıcaları; tosağa, keler, kertenkele türleri ve yılan türleridir.

Resim D.2 - Sarı Kertenkele (*Eumeces schneideri*) (Doğa Koruma ve Milli Parklar Şube Müdürlüğü 2019)

Resim D.3 - Fırat Kaplumbağası (*Rafetus euphraticus*) (Doğa Koruma ve Milli Parklar Şube Müdürlüğü 2019)

Resim D.4 - Lekeli Semender (*Salamandra infraimmaculata*) (Doğa Koruma ve Milli Parklar Şube Müdürlüğü 2019)

Resim D.5 - Dikenli Keler (*Stellagama stellio*) (Doğa Koruma ve Milli Parklar Şube Müdürlüğü 2019)

D.3. Ormanlar ve Milli Parklar

Batman İlinde orman ve fundalık alanlar İl yüzölçümünün % 17'sini kaplamaktadır. Ancak eskiden gür ormanlarla kaplı olduğu söylenen Gercüş, Sason ve Hasankeyf bölgesi ormanlık alanları; halkın yakacak temini amacıyla bilinçsizce yapılan kesimler sonucu yer yer seyrekleşerek dağınık ağaç görüntüsü vermesine rağmen, çevre ilçelerle karşılaştırıldığında ormanlık alan bakımından daha zengin olduğu görülmektedir. Orman İşletme Şefliğinin çalışmaları doğrultusunda ormanlık alanlar korunmakta, ağaçlandırma çalışmaları sürdürülmektedir. Ancak Orman İşletme Şefliklerinin teknik eleman sıkıntısı mevcuttur ve kırsal kesim halkının bu çalışmalara katılımının teşvik edilmesi gerekmektedir. Orman alanları, meşe başta olmak üzere menengiç (bitim), ceviz, çınar, kavak ve çeşitli meyve ağaçlarından oluşmaktadır. İlimiz 2018 yılı arazi kullanım tablosu Çizelge D.1'de verilmiştir.

Çizelge D.1. İlimiz 2018 Yılı Arazi Kullanımı İle İlgili Verileri (İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, 2019)

	Tarım Arazisi (ha)	Mera Arazisi (ha)	Tarıma Elverişsiz Arazi (ha)	Orman Arazisi (ha)
I. Alt Bölge	74.927,5	38.977,5		
İl Toplamına Oranı (%)		96.02		
II. Alt Bölge	21.509,1	1.615		
İl Toplamına Oranı (%)		3,68		
III. Alt Bölge	791,5	-		
İl Toplamına Oranı (%)				
TOPLAM	97.228,1	40.592,5	263.695,4	69.084

(I. Alt Bölge: Batman Merkez, Beşiri, Kozluk) (II. Alt Bölge: Gercüş, Hasankeyf) (III. Alt Bölge: Sason)

2873 sayılı Milli Parklar Kanunu'nda tanımlanan şekliyle Milli Park; bilimsel ve estetik bakımdan, ulusal ve uluslararası ender doğal ve kültürel kaynak değerleri ile koruma, dinlenme ve turizm alanlarına sahip doğa parçalarını ifade etmekte olup, Batman İlinde bu vasıflara haiz bir alan belirleme çalışmaları yapılmamıştır.

Batman ili, Kozluk ilçesi sınırları içerisinde yer alan 96 hektarlık saha, taşıdığı tabii kaynak değerleri ve rekreasyon potansiyeline istinaden Tarım ve Orman Bakanlığınca "Malabadi Tabiat Parkı" olarak ilan edilmiştir.

Harita D.1 - Malabadi Tabiat Parkı (Doğa Koruma ve Milli Parklar Şube Müdürlüğü 2019)

D.4. Çayır ve Mera

İlimizde mera alanlarının %98'i Merkez, Beşiri ve Kozluk'ta yer almaktadır. Mera alanları bakımından nispeten fakir olan Gercüş ve Hasankeyf'te bu oran %2 iken Sason'da % 0'dır.

Mera alanlarının tespit, tahdit ve tahsis aşamalarında Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü elemanlarının sayıca yetersiz olması, bazı ilçelerde kadastro çalışmalarının tamamlanmamış olması, ıslah çalışmalarının çok fazla zaman ve maliyet gerektirmesi, meraların amacında kullanımının önündeki engellerdir. Ayrıca, kırsal kesim halkının bu konuda eğitim ve bilinçsizliği, meraların amacı dışında kullanılması, hayvan yetiştiriciliğinin en büyük girdilerinden olan kaba yem eksikliğinin giderilmesi konusunda ciddi bir sıkıntı yaratmaktadır. Dolayısıyla hayvan yetiştiriciliğinin İl ve bölge genelinde son yıllarda gerilemesinin nedenleri içinde mera alanlarından yeterince istifade edilememesi de yer almaktadır.

Çayır ve mera alanları ile ilgili başlıca türler *Melilotusindica*, *Medicagorigidula* var. *rigidula*, *Viciacraccasubsp. stenophylla*, *Lathyrusaphaca* var. *biflorus*, *Trifoliumpurpureum* var. *purpureum*, *Lamiumcrinitum*, *Muscaricomosum* türleridir.

İlimiz 2018 yılı arazi kullanım durumu ile ilgili veriler Çizelge D.2'de verilmiştir.

Çizelge D.2. İlimiz 2018 Yılı Arazi Kullanım Durumu (İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, 2019)

Arazi Kullanım Türleri	Alanı (ha)	(%)
Tarım Arazileri	97.228,1	20,65
Su Kütlesi	-	-
Orman	69.084	14,68
Sulak Alan	-	-
Çayır ve Mera	40.592,5	98,63
Yerleşim Yerleri, Yapay Bölgeler (Tarıma Elverişsiz Arazi)	263.695,4	56,04

D.5. Sulak Alanlar

Sulak alanlar, doğal ya da yapay, sürekli ya da geçici, durgun ya da akar, tatlı, acı ya da tuzlu bütün sular ile bataklık, sazlık, ıslak çayır ve turbalıkları kapsamaktadır.

İlimizde bu kapsamda değerlendirilebilecek akarsu, gölet ve baraj gölü mevcuttur. Bu rezervuarlarla ilgili koruma ve yönetim planlama çalışmaları yapılmaktadır.

İlimizin en önemli akarsuyu; Dicle Nehridir. Batman İli sınırlarındaki en önemli kolları Garzan Çayı ve Batman Çayı'dır. Batman Çayını oluşturan ana kollar Kulp Çayı, Sarım Çayı ve Talori Çayıdır. Bu kollardan Kulp ve Sarım Çayı Diyarbakır İl sınırlarında, Sason ve Talori Çayları ise Batman İli sınırları dâhilindedir.

Çizelge D.3. İlimizdeki Akarsular ve Özellikleri (Devlet Su İşleri 10. Bölge Müdürlüğü, 2019)

Akarsu İsmi	Toplam Uzunluğu (km)	İl Sınırı İçindeki Uzunluğu (km)	Debisi (m ³ /sn)	Kolu Olduğu akarsu	Kullanım Amacı
Dicle Nehri	530	86	300	Dicle	Sulama, Enerji
Garzan Çayı	168	110	49,3	Dicle	Sulama, Enerji
Batman Çayı	144	124	126,9	Dicle	Sulama, Enerji
Sason Çayı	65	65	142,2	Batman	Enerji
Serkan (Zori) Çayı	78	58	17	Batman	Sulama

- Batman ilinde doğal göl yoktur. İrmakların üzerinde kurulmuş olan iki gölet mevcuttur. Bunlar;

- Gercüş-Kırkat Göleti: Gölet Dicle havzasında Mardin İli Gercüş İlçesine 8 km. uzaklıktadır. Gölet nehir deresi üzerinde olup 350 ha. alanı sulamaktadır.

- Cefan (Garzan) Göleti: Gölet Cefan deresi üzerinde ve Beşiri-Garzan karayolunun 1km kadar güneyinde kurulmuştur. Göletten başlanarak Garzan Çayının sol sahilinde kuzey güney doğrultusunda uzanan toplam 332 ha. araziye sulamaktadır.

Çizelge D.4.İlimizdeki Mevcut Sulama Göletleri (Devlet Su İşleri 10. Bölge Müdürlüğü, 2018)

Göletin Adı	Tipi	Hacmi,m ³	Sulama Alanı,net (ha)	Çekilen Su Miktarı, m ³	Kullanım Amacı
Gercüş-Kırkat Göleti	Homojen Toprak Dolgu	3155210	350	Talep yok	Sulama
Cefan (Garzan) Göleti	Kil Çekirdekli Kaya Dolgu	6845000	332	4000000	Sulama

D.6. Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

İlimiz sınırları içerisinde 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu kapsamında tescil varlığı ve doğal sit alanı bulunmamaktadır.

D.7. Sonuç ve Değerlendirme

Batman İlinde orman ve fundalık alanlar İl yüzölçümünün % 17'sini kaplamaktadır. Ancak eskiden gür ormanlarla kaplı olduğu söylenen Gercüş, Sason ve Hasankeyf bölgesi ormanlık alanları; halkın yakacak temini amacıyla bilinçsizce yapılan kesimler sonucu yer yer seyrekleşerek dağınık ağaç görüntüsü vermesine rağmen, çevre ilçelerle karşılaştırıldığında ormanlık alan bakımından daha zengin olduğu görülmektedir. Orman İşletme Şefliğinin çalışmaları doğrultusunda ormanlık alanlar korunmakta, ağaçlandırma çalışmaları sürdürülmektedir. Ancak Orman İşletme Şefliklerinin teknik eleman sıkıntısı mevcuttur ve kırsal kesim halkının bu çalışmalara katılımının teşvik edilmesi gerekmektedir. Orman alanları, meşe başta olmak üzere menengiç (bitim), ceviz, çınar, kavak ve çeşitli meyve ağaçlarından oluşmaktadır.

2873 sayılı Milli Parklar Kanunu'nda tanımlanan sekliyle Milli Park; bilimsel ve estetik bakımdan, ulusal ve uluslararası ender doğal ve kültürel kaynak değerleri ile koruma, dinlenme ve turizm alanlarına sahip doğa parçalarını ifade etmekte olup, Batman ilinde bu vasıflara haiz bir alan belirleme çalışmaları yapılmamıştır. Batman'da tabiat parkı, tabiat anıtı ve tabiat koruma alanları bulunmamaktadır.

İlimizde mera alanlarının %98'i Merkez, Beşiri ve Kozluk'ta yer almaktadır. Mera alanları bakımından nispeten fakir olan Gercüş ve Hasankeyf'te bu oran %2 iken Sason'da % 0'dır.

Güvenlik nedeniyle otlatmaya kapalı mera alanları mevcuttur. Mera alanlarının çoğunluğu mera kabiliyeti bakımından fakirdir. Mera alanlarının kullanıma açık ve sürülebilir kısımlarında yoğun bir ihlal vardır. Yapılan ihlaller konusunda hukuki başvuru süreçleri de adalet sistemimizden kaynaklanan nedenlerle sonuçlandırılmamaktadır.

Mera alanlarının tespit, tahdit ve tahsis aşamalarında Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü elemanlarının sayıca yetersiz olması, bazı ilçelerde kadastro çalışmalarının tamamlanmamış olması, ıslah çalışmalarının çok fazla zaman ve maliyet gerektirmesi, meraların amacında kullanımının önündeki engellerdir. Ayrıca, kırsal kesim halkının bu konuda eğitim ve bilinçsizliği, meraların amacı dışında kullanılması, hayvan yetiştiriciliğinin en büyük girdilerinden olan kaba yem eksikliğinin giderilmesi konusunda ciddi bir sıkıntı yaratmaktadır. Dolayısıyla hayvan yetiştiriciliğinin il ve bölge genelinde son yıllarda gerilemesinin nedenleri içinde mera alanlarından yeterince istifade edilememesi de yer almaktadır.

Çayır ve mera alanları ile ilgili başlıca türler *Melilotusindica*, *Medicagorigidula* var. *rigidula*, *Viciacraccasubsp. stenophylla*, *Lathyrusaphaca* var. *biflorus*, *Trifoliumpurpureum* var. *purpureum*, *Lamiumcrinitum*, *Muscaricomosum* türleridir.

İlimizde sulak alan kapsamında değerlendirilebilecek akarsu, gölet ve baraj gölü mevcuttur. Bu rezervuarlarla ilgili koruma ve yönetim planlama çalışmaları yapılmaktadır.

İlimizin en önemli akarsuyu; Dicle Nehridir. Batman İli sınırlarındaki en önemli kolları Garzan Çayı ve Batman Çayı'dır. Batman Çayını oluşturan ana kollar Kulp Çayı, Sarım Çayı ve Talori Çayıdır. Bu kollardan Kulp ve Sarım Çayı Diyarbakır İl sınırlarında, Sason ve Talori Çayları ise Batman İli sınırları dahilindedir.

Batman ilinde doğal göl yoktur. Irmakların üzerinde kurulmuş olan iki gölet mevcuttur. Bunlar;
-Gercüş-KırkatGöleti: Gölet Dicle havzasında Mardin İli Gercüş İlçesine 8km. uzaklıktadır. Gölet nehir deresi üzerinde olup 350 ha. alanı sulamaktadır.
-Cefan (Garzan) Göleti: Gölet Cefan deresi üzerinde ve Beşiri-Garzan karayolunun 1km kadar güneyinde kurulmuştur. Göletten başlanarak Garzan Çayının sol sahilinde kuzey güney doğrultusunda uzanan toplam 332 ha. araziye sulamaktadır.

İlimizin alçak ve düz alanlarında Yavşan (Pelin) ile Kekik türleri yaygındır. Bunlar arasına bazı Gramineae cinslerine ait alt türler ile diğer bölgelerde rastlanmayan tipik step türleri girmektedir. Daha yüksek ve eğimli yamaçlarda ise yastık formundaki *Astragalus* sp.(Gevenler), *Onobrychis* sp. *Acantholimon* sp. gibi bitkiler yaygın bulunmaktadır.

Bunlar arasında; *Genista*, *Thymus*, *Verbascum*, *Phlomis*, *Salvia*, *Cousinia*, *Stachys*, *Sideritis* ve daha pek çok cins tür bulunmaktadır. Bu bitkiler arasında aşırı hayvan otlatmanın az olduğu yerlerde Gramineae türleri diğer türlere göre uzun boyları ve örtüş alanları ile dikkati çeker.

İl faunasını oluşturan türlerin büyük bir kısmı Türkiye genelinde, az bir kısmı ise diğer birkaç bölgede yayılış gösteren türlerdir. Ayrıca bu türlerin popülasyon yoğunlukları oldukça azdır. Kirpi, tarla faresi, çöl sıçanı, avurtlak, kayalık faresi, cüce yarasa memeli türler olarak ön sıralarda yer almaktadır.

Batman’da Ters Lale Sason İlçesi Mereto dağı ile Helkıs dağlarında Nisan – Mayıs aylarında görünen endemik bir türdür.

Kuş faunasının tespiti oldukça zor olmasına rağmen ayak türleri, kartal türleri, keklik türleri, bülbül türleri, ötleğen, ardıç, sinekkapan, ekirge kuşu, toygar türleri, baykuş türleri bölgede yaşayan bazı kuş türleridir.

Sürüngen türleri, bölgede bol olarak bulunmakta ancak, tehlikeli olmayan canlılardır. Başlıcaları; tosbağa, keler, kertenkele türleri ve yılan türleridir.

İlimiz sınırları içerisinde 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu kapsamında tescil varlığı ve doğal sit alanı bulunmamaktadır.

Kaynaklar

Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü

DSİ 10. Bölge Müdürlüğü

evre ve şehircilik İl Müdürlüğü Envanter Verileri

(Bu bölümdeki tablolar 2019 yılında evre ve şehircilik İl Müdürlüğümüze gönderilen verilere göre hazırlanmıştır.)

E. ARAZİ KULLANIMI

E.1. Arazi Kullanım Verileri

Batman İli CORİNE istatistik verilerine göre; 2000-2006 yılları arasında arazi kullanım değişikliği en fazla 66 ha azalma ile orman yeri ve yarı doğal alanlarda, 44 ha artış ile yapay bölgelerde tespit edilmiştir. Tarımsal alanlar 22 ha artmıştır. Su yüzeylerinde değişim gözlenmemiştir. İlin yapılaşma oranı ile tarım alanlarındaki artış, orman yeri ve yarı doğal alanların amacı dışı kullanılmasıyla oluşmuştur. Tarımsal alanlar içinde değerlendirilen mera alanları 2000 ve 2006 yılında 1.608,00 ha olarak tespit edilmiştir.

Batman Çayı üzerinde yapılmakta olan Batman Barajı ve Batman-Silvan Sulama Projesi ile kullanılabilir alanlarda meydana gelen artış endüstri bitkilerinin (pamuk, tütün, sebze) ekimini arttırmıştır. Orman ve Su İşleri Bakanlığı XV. Bölge Müdürlüğü Batman Şube Müdürlüğü tarafından ağaçlandırma çalışmaları sürdürülmektedir. 2010 yılında İl'de erozyon kontrolü amaçlı olarak Batı Raman Erozyon Uygulama Projesi sahasında 1700 ha alanda fidan ekimi yapılmış, İlimiz Hasankeyf ilçesinde Yeşil Kuşak Ağaçlandırma Projesi kapsamında 300 ha alanda fidan dikimi yapılmış, Kozluk ilçesi Samanyolu mevkiinde 6,5 ha alanda boylu ağaç ekimi yapılmıştır. 2012 yılı içerisinde Sason İlçesi Acar Köyünde 20,04 ha alanda özel fıstık fidanı verilmiş, 15000 adet fidan vatandaşlara bedelsiz dağıtılmıştır. Ancak Orman İşletme Şefliklerinin teknik eleman sıkıntısı mevcuttur ve kırsal kesim halkının bu çalışmalara katılımının teşvik edilmesi gerekmektedir.

İl bazında bir diğer faaliyet ise; Batman Çayının su mecrasının düzenli olarak akışının sağlanması için Diyarbakır Devlet Su İşleri Bölge Müdürlüğü tarafından Batman Barajından başlayarak Dicle Nehrine ulaştığı noktaya kadar ıslah projesi uygulanmaya başlanmış, 2010 yılı sonuna doğru, söz konusu proje revize edilerek yeni bir ıslah projesi başlatılmış ve 2012 yılında Batman Barajı mansabında bulunan tarihi Malabadi Köprüsü mansabından başlayarak İlisu Barajının maksimum su kotuna kadar devam eden arazi ve yerleşim yerlerinin taşkından korunması ve yaklaşık 2 bin hektar arazinin tarıma kazandırılması amacı ile inşa edilecek olan Batman Çayı ıslah projesinin temeli atılmıştır. Batman Çayı yatağı boyunca sağ sahilde 34 280 m, sol sahilde 34 010 m olmak üzere toplam 68 290 m sedde ile yan derelerde 28 000 m sedde inşaatı yapılacaktır. 2017 yılında tamamlanması planlanan iş ile; Batman İli Merkez ve Diyarbakır İli Silvan İlçesi sınırları dahilinde Batman Çayının yatağı devam eden arazi ve yerleşim yerleri taşkınlardan korunacak ve yaklaşık 2000 ha arazinin tarıma kazandırılması sağlanacak olup ıslah projesinde nehir yatağı boyunca faaliyette olan kumçakıl ocaklarının ruhsatlarının uzatılmasına izin verilmeyecek ve su akışının düzenli sağlanması için etrafına set oluşturulacaktır.

Batman İlinde 97.228,1 ha tarım arazisi, 40.592,5 ha Mera Arazisi, 69.084 ha Orman Arazisi kullanılmaktadır. Toplam tarım arazisi İl yüzölçümü 470.600 ha olup; İl yüzölçümünün % 20,65 tarımsal faaliyetlerde, % 8,63 Mera arazisi, % 14,68 Orman arazisi, % 56,04 Tarıma elverişsiz arazilerden oluşmaktadır. İlimizin Toprak Sınıflarına Göre Arazi Dağılım Durumu ise Çizelge E.1 aşağıda verilmektedir.

Arazi Sınıfı	Alanı (ha)	(%)
1. Sınıf Araziler	34.650	7,36
2. Sınıf Araziler	23.614	5,02
3. Sınıf Araziler	25.721	5,47
4. Sınıf Araziler	72.995	15,51
5. ve 6.Sınıf Araziler	118.206	25,12
7. ve 8. Sınıf Araziler	195.414	41,52
TOPLAM	470.600	100

Çizelge E.1 – 2018 Yılı İlimizin Arazilerinin Kullanımına Göre Arazi Dağılım Durumu (İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, 2019)

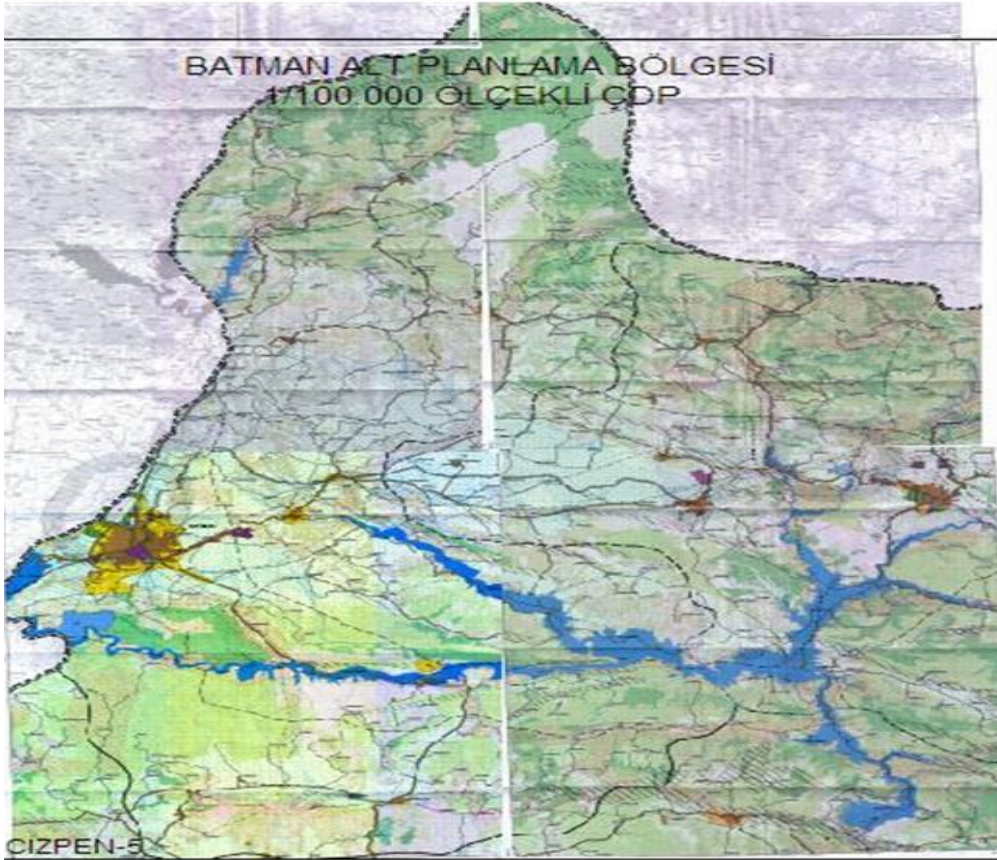
Çizelge E.2 – 2018 Yılı İlimizin Arazilerinin Kullanımına Göre Arazi Sınıflandırması

BATMAN	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ							
	2000		2006		2012		2018	
Arazi Sınıfı	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1) Yapay Alanlar	5.144,59	1,15	5.244,12	1,17	5874,47	1,31	263.695,4	56,04
2) Tarımsal Alanlar	155.306,18	34,73	197.172,28	43,93	196832,15	43,85	97.228,1	20,65
3) Orman ve Yarı Doğal Alanlar	278.743,41	62,33	238.796,16	53,20	238505,97	53,14	109.676,5	23,31
4) Sulak Alanlar	0	0,00	0,15	0,00	0,15	0,00		
5) Su Yapıları	7985,79	1,79	7.620,51	1,70	7620,51	1,70		
TOPLAM	447.179,97	100,00	448.833,22	100,00	448.833,25	100,00	470.600,00	100
KAYNAK	Orman ve Su İşleri Bakanlığı Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı Corine Veritabanı							

E.2. Mekânsal Planlama

E.2.1. Çevre düzeni planı

07/09/2012 tarihinde onaylanan “Mardin-Siirt-Batman-Şırnak-Hakkari Planlama Bölgesi 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı”na askı sürecinde gelen itirazlar sonrasında; “Mardin-Siirt-Batman-Şırnak-Hakkari Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı” (L47, M45, M46, M47, M48, M51, M52, N45, N46, N47 ve N48 Paftaları), Plan Açıklama Raporu ve Plan Hükümleri, Bakanlık Makamı’nın 21/02/2013 tarihli ve 2737 sayılı Olur’u ile 644 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığı’nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname’nin 7. maddesi uyarınca onaylanmıştır.

Harita E.1. Batman İli 1/100000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü 2019)

E.3. Sonuç ve Değerlendirme

Batman İlinde 97.228,1 ha tarım arazisi, 40.592,5 ha Mera Arazisi, 69.084 ha Orman Arazisi kullanılmaktadır. Toplam tarım arazisi İl yüzölçümü 470.600 ha olup; İl yüzölçümünün % 20,65 tarımsal faaliyetlerde, % 8,63 Mera arazisi, % 14,68 Orman arazisi, % 56,04 Tarıma elverişsiz arazilerden oluşmaktadır.

İl yüzölçümü 470.600 ha olup İlin tarım arazileri toplamı 97.228,1 ha, Orman arazileri toplamı 69.084 ha, çayır ve mera alanı toplamı ise 40.592,5 ha' dır.

İlimizde 34.650 ha I. sınıf Arazi, 23.614 ha. II. sınıf arazi, 25.721 ha. III. Sınıf arazi, 72.995 ha. IV. Sınıf arazi, 118.206 ha. V. ve VI. Sınıf arazi, 195.414 ha. VII ve VIII. Sınıf arazi alanı bulunmakta olup toplam arazi alanı 470.600 ha.'dır.

02/08/2013 tarihinde onaylanan Mardin-Batman-Siirt-Şırnak-Hakkari Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliği'ne askı sürecinde gelen itirazlar sonrasında Mardin-Batman-Siirt-Şırnak-Hakkari Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliği (M52, N44, N45, N46, N47, N48), Plan Hükümleri Değişikliği ve Plan Açıklama Raporu Değişikliği Bakanlık Makamı'nın 24.04.2014 tarihli ve 6376 sayılı Olur'u ile 644 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 7. maddesi uyarınca onaylanmıştır.

Kaynaklar

İl Tarım ve Orman Müdürlüğü
Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü Envanter Verileri
(Bu bölümdeki tablolar 2018 yılında Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğümüze gönderilen verilere göre hazırlanmıştır.)

F. ÇED, ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ

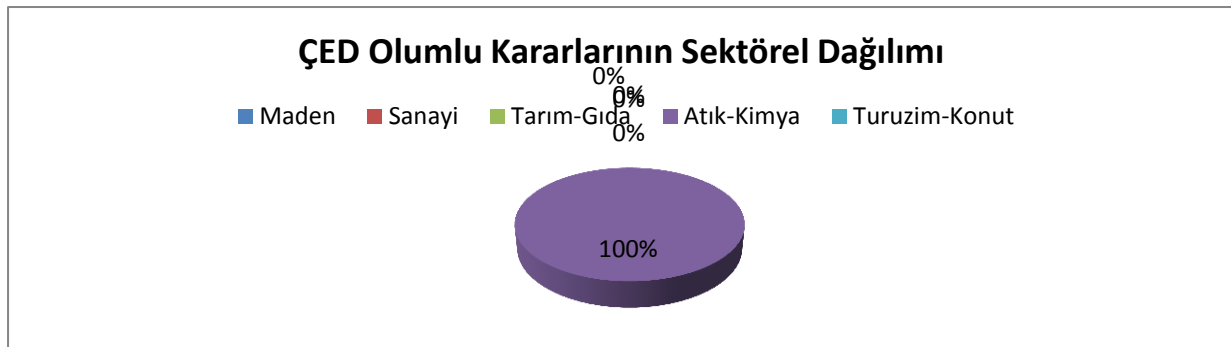
F.1. Çevresel Etki Değerlendirmesi İşlemleri

İl Müdürlüğümüzde 2017 yılında toplam 8 adet Proje Tanıtım Dosyası (PTD) tamamlanarak ÇED Gerekli Değildir Kararı verilmiş, Yıl içerisinde “Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği” kapsamında verilen ÇED Gerekli Değildir Kararları, sayıları ve bunların sektörel dağılımları Çizelge F.1, Grafik F.1 ve Grafik F.2’de verilmiştir.

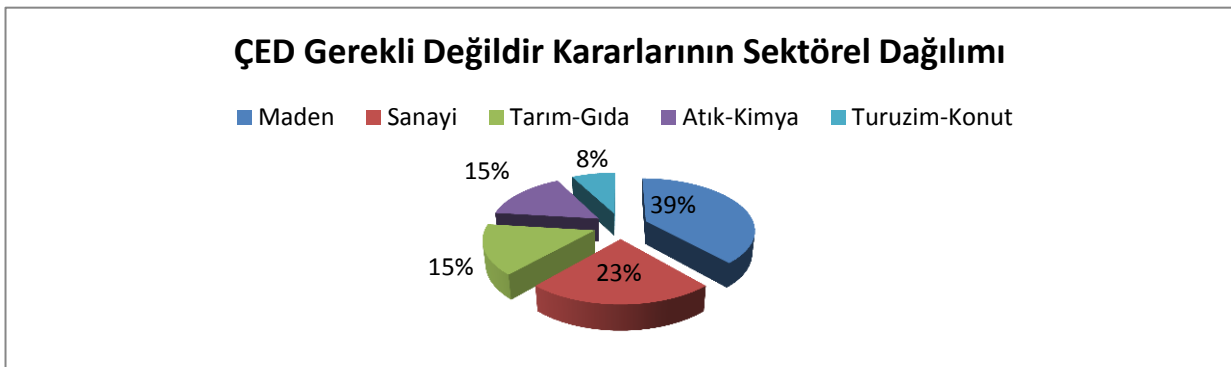
Çizelge F.1 – İlimizde Bakanlık Merkez ve ÇŞİM tarafından 2018 Yılı İçerisinde Alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının Sektörel Dağılımı (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2018)

Karar	Maden	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Turizm-Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	5	3	2	2	1	13
ÇED Olumlu Kararı				1		1

Grafik F.1 - İlimizde 2018 Yılı ÇED Olumlu Kararı Verilen Projelerin Sektörel Dağılımı (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2018)

Grafik F.2 - İlimizde 2018 Yılı ÇED Gerekli Değildir Kararı Verilen Projelerin Sektörel Dağılımı (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2018)

F.2. Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çevre İzin Ve Lisans Yönetmeliği kapsamında 2018 yılında İl Müdürlüğümüze yapılan başvurulardan 10 tanesine Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzin ve Lisans Belgesi verilmiştir.

İlimizde 2018 Yılında ÇŞİM Tarafından Verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzin ve Lisans Belgesi Sayıları Çizelge F.2’de verilmiştir.

Çizelge F.2 - İlimizde 2018 Yılında Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/ Çevre izni ve Lisansı Belgesi Sayıları (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2019)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi		10	10
Çevre İzni ve Lisansı		10	10
TOPLAM		20	20

F.3. Sonuç ve Değerlendirme

İlimizde Bakanlığımız tarafından 2018 yılında 1 adet Proje Tanıtım Dosyasına ÇED Olumlu kararı verilmiş olup; İl Müdürlüğümüz tarafından da 2018 yılında toplam 13 adet Proje Tanıtım Dosyası (PTD) tamamlanarak ÇED Gerekli Değildir Kararı verilmiştir.

Çevre Kanununca Alınması Gereken İzin ve Lisanslar Hakkında Yönetmelik kapsamında 2018 yılında İl Müdürlüğümüze yapılan başvurulardan 10 tanesine Geçici Faaliyet Belgesi verilmiş ve Çevre İzni ve Lisansı verilmiştir.

Kaynaklar

Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü Envanter Bilgileri <https://ecbs.cevre.gov.tr> 2019

G. ÇEVRE DENETİMLERİ VE İDARİ YAPTIRIM UYGULAMALARI

G.1. Çevre Denetimleri

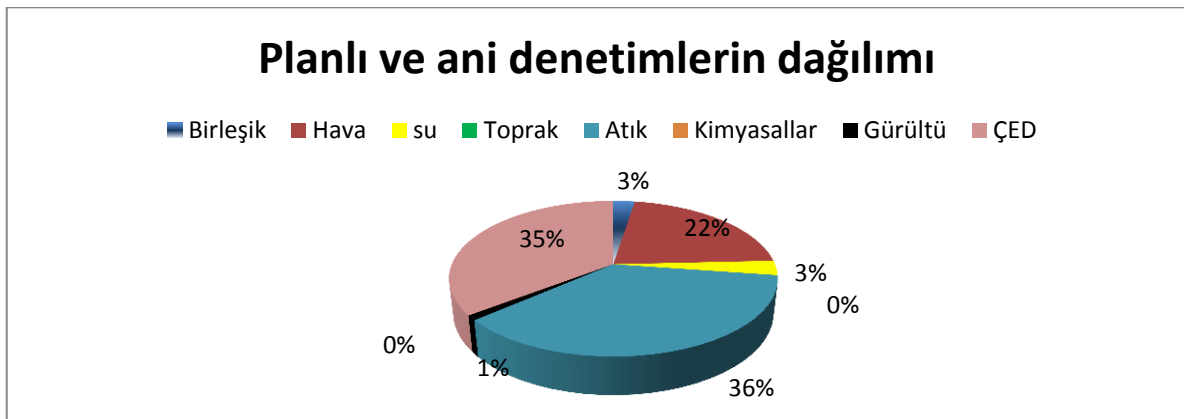
Bu rapor kapsamında denetim faaliyetleri değerlendirilirken, gerçekleştirilen denetimler planlı (rutin) ve ani (plansız-rutin olmayan) denetimler olarak ikiye ayrılmıştır. Planlı denetimler, bir ya da çok yıllık bir program çerçevesinde il müdürlüğümüz tarafından haberli veya habersiz olarak gerçekleştirilen denetimlerdir. Plansız denetimler ise;

- izin yenileme prosedürünün bir parçası olarak,
- yeni izin alma prosedürünün bir parçası olarak,
- kaza ve olaylar sonrasında (yangın ve aniden ortaya çıkan kirlilikler gibi),
- mevzuata uygunsuzluğun fark edildiği durumlarda,
- Bakanlık ya da ÇŞİM tarafından gerek görülen durumlarda,
- ihbar veya şikâyet sonrasında ani olarak gerçekleşen ve herhangi bir programa bağlı kalınmaksızın ÇŞİM tarafından yapılan denetimlerdir.

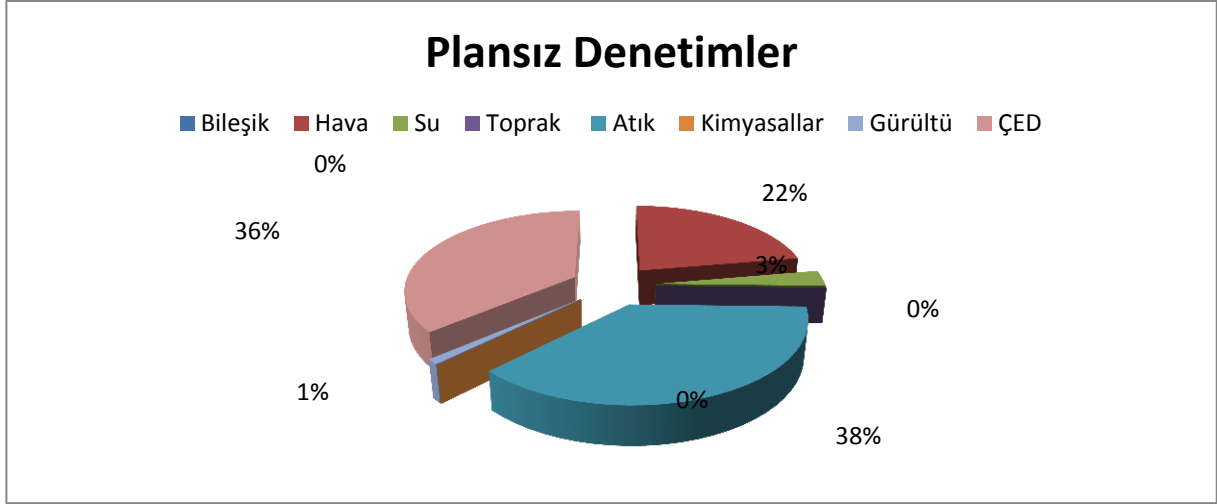
İldeki bilgiler kapsamında Çizelge G.1, Grafik G.1, Grafik G.2 oluşturulmuştur.

Çizelge G.1 -İlimizde 2018 Yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı
(Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2018)

Denetimler	Birleşik	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Toplam
Planlı denetimler	5	-	-	-	-	-	-	-	5
Ani (plansız) denetimler	-	43	6	-	72	-	2	70	193
Şikayet	-	16	1	1	6	-	68	-	92
Genel toplam	5	59	7	1	78	-	70	70	290

Grafik G.1 - İlimizde ÇŞİM tarafından 2018 Yılında gerçekleştirilen Planlı ve ani denetimlerinin dağılımı (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2019)

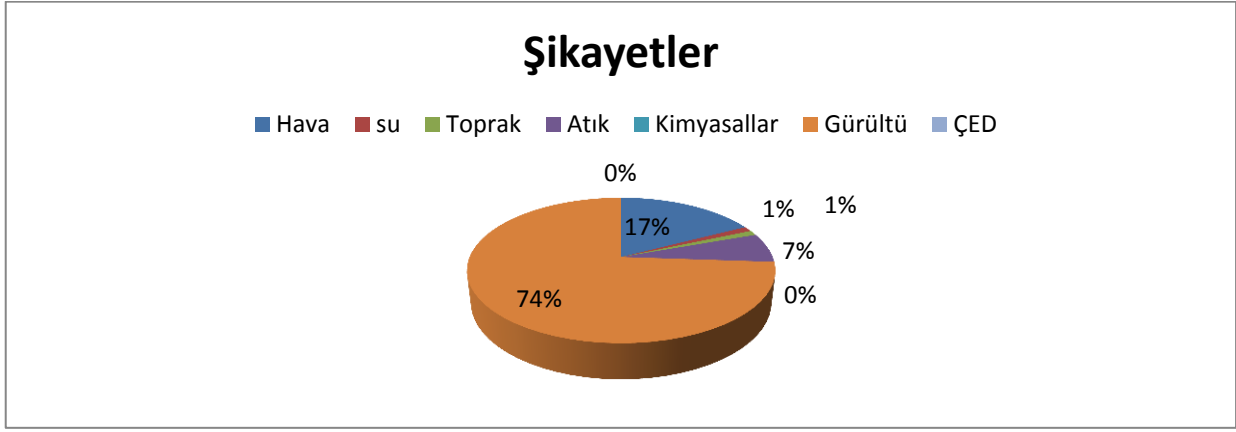
Grafik G.2 - İlimizde ÇŞİM Tarafından 2018 Yılında Gerçekleştirilen Plansız Denetimlerin konularına göre dağılımı (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2019)

G.2. Şikâyetlerin Değerlendirilmesi

İl Müdürlüğümüze genel olarak gürültü, hava ve gürültü konularında şikâyet gelmektedir. İlimizde 2018 Yılında ÇŞİM'e gelen tüm şikâyetler ve bunların değerlendirilme durumları incelendiğinde İl Müdürlüğümüze en fazla gürültü konusunda şikâyet intikal etmiştir. İldeki bilgiler kapsamında Çizelge G.2, Grafik G.3 oluşturulmuştur.

Çizelge G.2 - İlimizde 2018 Yılında ÇŞİM'ne gelen tüm şikâyetler ve bunların değerlendirilme durumları (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü,2018)

Şikâyetler	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	TOPLAM
Şikâyet sayısı	16	1	1	6	-	68	-	92
Denetimle sonuçlanan şikâyet sayısı	16	1	1	6	-	68	-	92
Şikâyetlerin denetimle sonuçlanması (%)	100	100	100	100	100	100	-	100

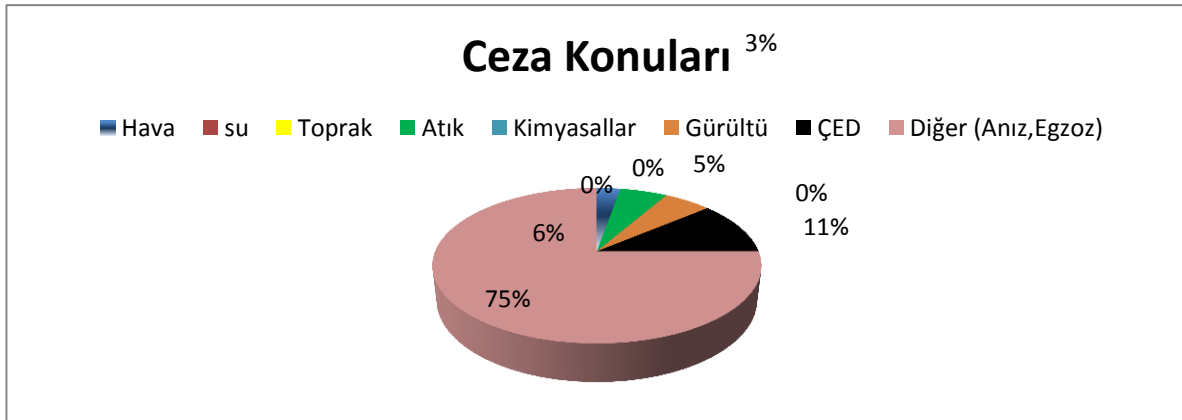
Grafik G.3 - İlimizde 2018 Yılında ÇŞİM Gelen Şikâyetlerin Konulara Göre Dağılımı (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2019)

G.3. İdari Yaptırımlar

İlimizde 2018 yılında İl Müdürlüğümüz tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı incelendiğinde 6 farklı konuda (Hava, Atık, Gürültü, ÇED, Anız ve Egzoz) ceza uygulanmış olup ceza miktarları ve sayıları ile ilgili veriler Çizelge G.3, Grafik G.4 oluşturulmuştur.

Çizelge G.3-İlimizde 2018 Yılında ÇŞİM tarafından Uygulanan Ceza Miktarları ve Sayısı (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2019)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	4.241	-	-	928	-	38.892	77.849	61.434	183.344
Uygulanan Ceza Sayısı	1	-	-	2	-	2	4	27	36

Grafik G.4 - İlimizde 2018 Yılında ÇŞİM tarafından Uygulanan İdari Para cezalarının konulara göre dağılımı (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2019)

G.4. Çevre Kanunu Uyarınca Durdurma Cezası Uygulamaları

İlimizde 2018 yılında bir Kıırma – Eleme tesisine Çevre Kanunu'nun 20. Maddesi (e) bendi uyarınca (faaliyeti durdurma kararı) idari yaptırım uygulanmıştır.

G.5. Sonuç ve Değerlendirme

İl Müdürlüğümüz tarafından 2018 yılında 5 Planlı, 193 Ani (plansız), 92 Şikayet olmak üzere toplamda 290 denetim gerçekleştirilmiştir.

Planlı denetimler 5 Birleşik denetim. Ani (Plansız) denetimler ağırlıklı olarak Atık (72 denetim), ÇED (70 denetim), Hava (43 denetim), Su (6 denetim), Gürültü (2 denetim), denetimleridir. Şikayet üzerine yapılan denetimler ise ağırlıklı olarak Gürültü (68 denetim), Hava (16 denetim), Atık (6 denetim), Su (1 denetim), Toprak (1 denetim), denetimleridir.

İlimizde ağırlıklı olarak hava, gürültü, atık ve su konularında İl Müdürlüğümüze şikayetler intikal etmektedir. İl bazında 2018 yılı içerisinde İl Müdürlüğümüze eğlence yerleri, sanayi, şantiye, işyerlerinin soğutucuları, jeneratör ve benzeri gürültü ile ilgili şikayetler intikal etmiştir. İl Müdürlüğümüze intikal eden şikayetler ile ilgili olarak ilgili mevzuatlar kapsamında gerekli önlemlerin alınması amacıyla plansız (ani) denetimler yapılmıştır. Ayrıca kış aylarında konut ve işyerlerinin ısıtılmasında yakıt olarak kömür odun, kalorifer yakıtı ve az miktarda motorin kullanılmaktadır. Kullanılması uygun olmayan ve gerekli izinleri alınmamış her türlü yakıtın kullanımı ve satışının önlenmesi amacıyla ani (plansız) denetimler yapılmıştır.

2018 yılında İl Müdürlüğümüz tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı incelendiğinde 5 farklı konuda Hava, Atık, Gürültü, ÇED, Anız (Egzoz) 188 cezai işlem uygulanmış olup 183.344 TL idari yaptırım kararı uygulanmıştır.

Kaynaklar

Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü Envanter Bilgileri (2019)

H. ÇEVRE EĞİTİMLERİ

5 Haziran 1972’de İsveç’in Stockholm şehrinde düzenlenen Birleşmiş Milletler İnsan Çevresi Konferansı sonrasında her yıl 5 Haziran günü tüm dünyada Dünya Çevre Günü olarak kutlanmaktadır. Dünya Çevre Günü, tüm dünyada çevre konusunda bilinçlenmenin artırılması, karar vericilerin dikkatini çekmek ve çevre koruma faaliyetlerinin geliştirilmesi amacı ile kutlanmaktadır. Bu kapsamda etkinlikler ile insanlara çevre problemleri konusunda bilgiler verilmekte, sürdürülebilirlik ve sürdürülebilir kalkınma konusunda dikkat çekilmekte, insanların bilinçlendirilmesine yönelik çalışmalara 5 Haziran Dünya Çevre Günü ve Haftasında yer verilmektedir.

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı olarak 5 Haziran Dünya Çevre Günü ile birlikte İl Müdürlüğümüz personelleri tarafından çeşitli okullarda eğitimler düzenlenmiş olup Batman Atatürk Parkında Çevre Standı kurularak vatandaşların çevre konusunda bilinçlenmesinin sağlanması ve çevre sorunlarının çözümünde daha fazla sorumluluk almalarının sağlanmasına yönelik bilgiler verilmiş, Bitkisel atık yağ, atık piller vs. atıklar ile ilgili el broşürleri dağıtılmış ve halk bilgilendirilmiştir.

TEŞEKKÜR EDERİZ...